521.45 14

XIX. ÉVFOLYAM. 1936. I-IV

TURÁN

A TURÁNI TÁRSASÁG (MAGYAR NÉPROKONSÁGI EGYESÜLET) FOLYÓIRATA

19 1936

SZERKESZTŐSÉG:

PEKÁR GYULA
FŐSZERKESZTŐ

CHOLNOKY JENŐ
SZERKESZTŐ

BÁN ALADAR
FELELŐS SZERKESZTŐ

ÜNNEPI SZÁM
A TURÁNI TÁRSASÁG NEGYEDSZÁZADOS JUBILEUMA EMLÉKÉRE

NOMBRE JUBILAIRE

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST ORSZÁGHÁZA, XI
SZERKESZTÉSÉRT ÉS A KIADÁSÉRT FELELŐS: DR. BÁN ALADÁR

Ajándék újonnan belépő tagjainknak

A Turáni Társaság a belépő új tagoknak kedvezményül ingyen osztja ki az alábbi kiadványokat:

1. **Szentgály:** Szibéria és az ottani viszonyok (számos képpel).
2. **Horváth:** A modern Kelet.
3. **Paikert:** A turáni eszme.
4. **Isirkoff:** Bulgária (50 műmelléklettel).

A „TURÁN" XIX. (1936). évfolyamának tartalma:

A Turáni Társaság negyedszázados jubileuma ..... 1—18
Paikert Alajos: A turáni népek világhivatása ..... 19—22
Dr. Cholnoky Jenő: A belső-ázsiai puszták ..... 23—29
Dr. Bán Aladár: Az V. finn-ugor kultúrkongresszus története ..... 29—41
Költemények az V. finn-ugor kultúrkongresszus alkalmából ..... 41—43
Dr. Megyeri József: Az Újélet-mozgalom Kínában ..... 44—47
Dr. v. Nagy Iván: A magyar tankönyvek északi rokonainkról ..... 47—49
Dr. Mezey István: Magyar-japáni kultúrhatások ..... 49—52
Dr. Lukinich Frigyes: A néprokonsági eszme terjesztése ..... 53—57
Th. Wigand Ede: Turáni öreg csillagok ..... 57—64

KISEBB KÖZLEMÉNYEK:

B. A.: Finnország szabadságnapja és P. E. Svinhufvud. — *B. A.:* Nemzeti nevek felvétele Észtországban. — *Galánthay Glock Tivadar:* Törökország belpolitikája. — *Dr. Lukinich Fr.:* A fejérmegyei népművelés a néprokonsági eszme szolgálatában. — *Sonkoly István:* A mari nép zenéjéről ..... 65—72
Irodalom ..... 73—79
Hírek ..... 80—85
Társasági ügyek ..... 86—88

Felkérjük t. tagtársainkat, hogy hátralékos tagdíjaikat mielőbb beküldeni szíveskedjenek, hogy emiatt a Társaság működésében fennakadás ne történjék.

Dr. vitéz JÓZSEF FERENC királyi herceg,
a Turáni Társaság Védnöke.

Son Altesse Impériale et Royale
l'Archiduc JOSEPH FRANÇOIS Prince Royal de Hongrie
Protecteur.

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
BUDAPEST

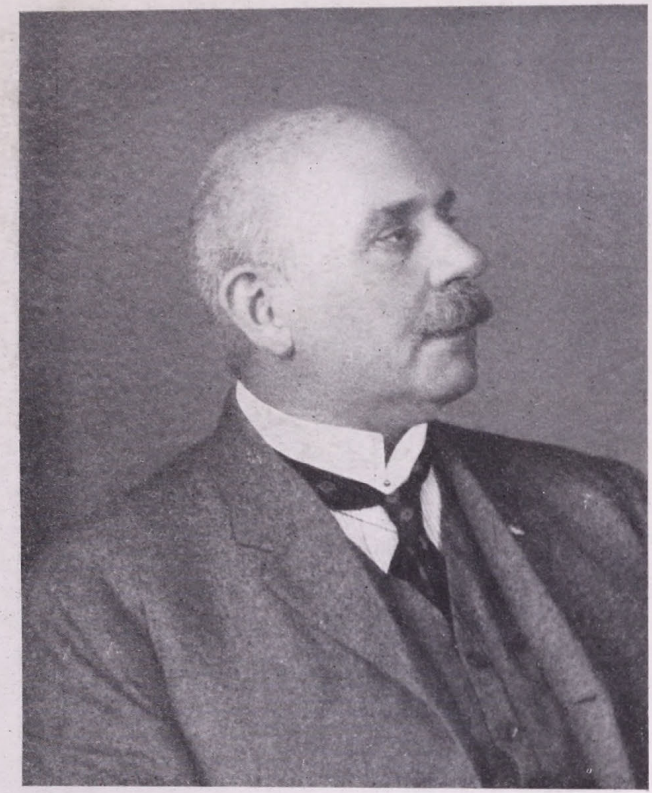

PEKÁR GYULA
titkos tanácsos, elnök.

GYULA de PEKÁR
Conseiller Intime, Président.

PAIKERT ALAJOS
ny. államtitkár, alapító és örökös tiszteletbeli elnök.

ALAJOS de PAIKERT
Secrétaire d'Etat e. R., Fondateur et Président Honoraire à Vie

† *MÓRICZ PÉTER*
ny. főkonzul, elnökhelyettes,

PIERRE de MÓRICZ †
Consul Général e. R., Président Adjoint.

BÁN ALADÁR
kormányfőtanácsos, alelnök, a „Turán" felelős szerkesztője.

ALADÁR BÁN
Conseiller de Gouvernement, Vice Président
Rédacteur resp. du „Turán".

TURÁN

A TURÁNI TÁRSASÁG (MAGYAR NÉPROKONSÁGI EGYESÜLET) FOLYÓIRATA

XIX. ÉVF. 1936. 1—4. SZÁM

A TURÁNI TÁRSASÁG NEGYEDSZÁZADOS JUBILEUMA.

1936 DECEMBER 12-ÉN ÉS 13-ÁN.

Lélekemelő és mondhatjuk, minden tekintetben méltó módon ünnepelte meg Társaságunk huszonötéves működésének évfordulóját a magyar országgyűlés palotájának történelmi nevezetességű delegációs termében. Fenséges védnökünk és elnökségünk meghívására nemcsak a magyar kormány képviselői, hanem az érdekelt külföldi államok hazánkban meghatalmazott követei és ügyvivői, valamint a bel- és külföldi társaságok képviselői is nagyszámban jelentek meg ünnepségünkön, az egész termet betöltő előkelő közönség társaságában.

Dr. vitéz József Ferenc királyi herceg Ő Fensége, Társaságunk szeretett védnökével és dr. Pekár Gyula magyar királyi titkos tanácsos, nagyérdemű elnökünkkel az élen, résztvett ott Társaságunk egész elnöksége, igazgató-tanácsa, tisztikara és tagjainak nagy része, valamint Társaságunk és mozgalmunk sok érdemes barátja. A fényesen kivilágított delegációs terem elnöki emelvényének közepén Védnökünk, Ő Fensége, József Ferenc királyi herceg foglalt helyet, tőle jobbra Pekár Gyula elnökünk és Bán Aladár alelnökünk, Ő Fenségétől balra Paikert Alajos alapítónk és elnökhelyettesünk és Galánthay-Glock Tivadar ny. tábornok, ügyvezető igazgatónk; az elnöki emelvény előtt pedig Vig Albert, Zsedényi Béla, Kovách-Karap Ernő alelnökeink, Szabó Gusztáv, a műegyetem rektora, Bartos Róbert és Szentgáli Antal, igazgató-tanácsunk tagjai, Marzsó Lajos főtitkárunk, Lukinich Frigyes és Sipos Jenő titkáraink foglaltak helyet.

Az ünnepi ülést Fenséges Védnökünk a következő nagyjelentőségű beszéddel nyitotta meg:

„Tisztelt ünnepi ülés! Hölgyeim és uraim!

Először is szívem melegével köszöntöm itt a Turáni Társaság nevében a m. kir. kormány megjelent képviselőjét, Balogh Andor min. tanácsos urat. Üdvözlő szavaim után a külföldi képviselőket néhány francia szóval fogom üdvözölni:

„C'est avec une joie sincère que je salue ici chaleureusement au nom de notre Société Touranienne, les illustres Représentants des États et Nations apparentées, notemment les Ministres et Chargés d'Affaires de

(1) Turán

M. T. AKAD. KÖNYVTÁRA
Növedéknapló
1938. évi 360 sz.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

la Turtquie, du Japon, de la Boulgarie, de la Finlande et de l'Estonie qui nous montrent par leur présence et par prenant part a notre Jubilé la sympathie cordiale de leurs Nations envers et avec notre tâchel de coopérer pour le bien de nos Nations et ça de l'humanité entière."

(Éljenzés.)

„A Turáni Társaság munkája reális, igen komoly kultúrmunka. Mint kultúrmunka, nemzetfelébresztő és nemzetmentő munka. Mi felkeressük a mi munkánkban a nemzeti öntudatnak sok gyakorlóit. Hasonlítjuk ezt a feladatot ahhoz a munkához, amelyet Mussolini végzett, amikor a régi nagy római birodalom gondolatvilágához, ahhoz az átfogó nagy római eszméhez kötötte az új Olaszország eszmevilágát. Így kell nekünk is átvenni a már keresztény Magyarországban azt, ami erő, ami nemzetbuzdító és fajmentő az Ázsia síkján született nagy turáni eszméből. Valamint Mussolini az új olasz nemzeti élet erős gyökereit lebocsátotta a római klasszikus talajba, úgy kell nekünk is eljárnunk és Turán eszméjét a kettőskereszt erejével megszentelni. Ez a gondolata volt Mussolininek, ez a Turáni Társaság gondolata is. A turáni gondolat táptalaja a nemzeti cselekvésnek, összetartozandóságának. Senkisem tagadja meg az anyját, mert az az ember, aki az anyját megtagadja, az halott. Ezt a gondolatot sem lehet megtagadni tehát. A mi anyaföldünk Ázsia. Itt, hivatalos helyről kell tiltakoznunk azok ellen és igen határozottan kell tiltakoznunk, akik fehér lovat áldoznak. Mi nem akarunk fehér lovat áldozni. A fehér ló áldozása nemcsak a turáni gondolattól való eltávolódás, hanem annak téveszmévé való elferdítése, tehát nemzetellenes munka és egy nemes gondolatnak teljesen rosszirányba való vezetése. Épp oly határozottsággal tiltakozunk azok ellen is, akik a turáni eszmét félreértik és belőle vallási kérdést csinálnak. Vissza kell térnünk Szent István koráig. Szent István megsemmisítette a nemzet létét veszélyeztető gondolatokat, a pogányságot, amely nem jelentett haladást a nemzet életében és mégis ennek dacára egybekapcsolta a régi ősi magyar szokásokat, amelyeket Turán keleti országaiból hoztak magukkal — az új keresztény gondolattal, hogy éppen ezen erős összekapcsolás folytán új és életképes nemzeti lét fejlődhessen. Tehát mit mentett meg Szent István a régiből? Azt, ami ősi impulzus, azt ami ősi lendület, azt ami kedves néprege. Tehát hű volt a tradíciókhoz a nagy király. És még valami fontosabb mindezeknél: átmentette a keleti harcmodort és ezáltal bizonyos fokig a magyar katonai fölényt. Nézzük meg a japáni nemzetnek katonai munkáját, erejét, képzettségét és nevelését. Ezért olyan erősek s igazán tudnak alkotni, mert a nemzeti gondolattól vannak áthatva. Egy nép költészete mindig előre írja meg époszát, azt amit egy-egy hőskorában kiemelkedő katonai cselekményben véghez is fog vinni. A legendák és hagyományok felemelik és megdicsőítik a nemzet gondolatát. A Turáni Társaság feladata kultúrfeladat — nem úgy, ahogyan sokan félreértik — a sárga veszedelem idehozása. Sárga veszedelem nincs, sárga veszedelem csak akkor lesz, ha Moszkvának rabszolgái leszünk, mert a sárga veszedelem a vörös pusztulásnak leglogikusabb következményeként fog fellépni. Így csak közös munkánk lehet. Nem Attila kardját akarjuk felmutatni, hiszen, ha rákényszerítenek, azt is megtesszük, de egyelőre, ha megértenek bennünket, nekünk az az Attila kell, aki Róma kapuja előtt térdet hajtott. Fel kell ébresztenünk a nyugati néplelkeket. Mi azt a missziót vettük magunkra, amit Szent István, nekünk az eszmét tovább kell vinni egészen Tokióig, mert Ázsiában vagy Róma, vagy Moszkva fog uralkodni. Ez a XX. század, tehát a mi munkánk."

A lelkes, hosszantartó éljenzéssel fogadott és mély hatást tett beszéd után Őfensége felkérte *Kiss Ferenc*et, a Nemzeti Színház kiváló tagját, *Szathmáry István*nak, a Petőfi-Társaság jeles tagjának ez alkalomra írt „Turáni ódá"-jának elszavalására.

Turáni óda.

Szívünk büszkén dobog és izmaink feszülnek,
Mikor téged köszöntünk, Turán, szép őshazánk,
Hol az Ural fölött merész sasok repülnek
És tulipánnal ékes a roppant rónaság.
Regék világa vagy, hol átölelve tartja
Európát Ázsia, mint hű szerelmes karja:
Hol zúg a két mesés tó, turáni tengerünk,
Azt zúgja: egybeforrva mi is tenger leszünk.

Ó hány vitézi faj szülője voltál,
Amott robogva száguld a hún királyi had,
Majd a kemény török, a szorgoskezű bolgár,
Az okos finn-ugor faj: nemes magyar fiad,
S a messzi Napkelet, Nippon hatalmas népe...
Már tudja, érzi mind: egy ősi fának éke.
És lángra gyúl lobogva a szunnyadó parázs:
Turán testvérisége az új, szent tűzvarázs.

Az óra most ütött, ti hős turáni népek,
Ma kell, hogy megmutassuk, mik voltunk és vagyunk,
Érik gyümölcse már az új testvériségnek:
Csodálja öt világrész virágzó sok fajunk.
Célunk nagy és nemes: karunk s eszünk hatalma
Vezesse zászlaink szent, békés, diadalra.
Ám, hogyha ellenünk tör kajánul a világ,
Turán tud szülni új, győztes Attilát.

Turán, szép őshazánk, feléd repül ma vágyunk,
Bár messzi elszakadtunk, sosem feledhetünk,
Te légy a szent kapocs, te váltsd valóra álmunk,
Tedd naggyá és szabaddá megannyi nemzetünk.
A rohanó világ, a népek versenyében
Diadalmas jövőnk, mint új aranykor éljen.
Fel hát munkára, tettre, Turán hős népei,
E szebb, dicsőbb jövendőt fel kell építeni!

Az óda mind tartalmánál, mind nemes lendületénél fogva nagy hatást tett az egész hallgatóságra.

Ezután Őfensége, *Pekár Gyula* Őnagyméltóságát, Társaságunk illusztris elnökét kérte fel ünnepi beszéde elmondására. A beszéd így hangzott:

„Fenséges Uram, kegyelmes uraim, magyarok s közeli és távoli nemzettestvérek, tisztelt ünneplő közönség!

Magyar szívből jövő meleg turáni „Isten hozott" legyen amaz első szavam, mellyel a magyar kir. kormány képviselőit s a testvéregyesületekkel együtt a testvérnemzetek, *török, japáni, finn, észt, bolgár* követségeit Néprokonsági Egyesületünk e jubiláló családi ünnepén üdvözlöm. Jól-

eső szeretettel és felemelő örömmel hangsúlyozom ez ünnepi percben az említett „családi" szót, mert hisz tudtommal első alkalom ez, hogy a turáni testvérnemzetek képviselői ily, immár negyedszázados multra visszatekintő szervezet jubileumán a világ minden részéből összegyűlnek. És hozzáteszem, nem véletlen avagy mesterkélten összehozott találkozás ez a mai, nem, akik itt ma mint fajrokonok jelen vannak, azokat velünk együtt mindnyájukat az összetartozóság szent tudata, amaz egyesítő villanyszikrája járja át, mely e jubileumi pillanatban egymáshoz ragaszkodó, egymást megbecsülő s minden földi távolokat legyőző egységes turáni családdá avat bennünket «urbi et orbi»!

Mikor huszonöt évvel ezelőtt a nagyérdemű *Paikert Alajos* ihletett és ihlető kezdeményezéssel megalapította a Turáni Társaságot, a magyarság még mindig bús lehangoltsággal emlegette, ismételgette azt a régi mondást, mely szerint mi rokontalan, elveszett népszigetecske vagyunk az európai Nyugat árja emberóceánjában. A közönyösök, a közvetlen haszon praktikus magyarjai fitymálva vontak vállat az új Társaság turáni programmjának hallatára: «eh, a magyarság európai nemzetté lett, hát Nyugatra nézzen s ne Keletre», — «miféle reális célja lehet ennek az üres ábrándokat űző keleti őskeresésnek, rokonkutatásnak»? Sajnálatos, sőt szégyenletesen henye szavak, melyek mindenekelőtt azt feledik, hogy egy nemzet nemcsak a praktikus anyagiasság érdekszövetkezete, hanem eszmei és eszményi szellemtársadalommal bíró kollektív élő lény, melynek fensőbb életét épp nemzeti fajsúlya, vagyis eredetének ősereje, származásának életképessége és államteremtő virtusának történelmi ideáljai döntik el. De a balga közönyösök azt is feledik, hogy hazánknak épp legfenköltebb lelkei ezer év óta — időről-időre — folyton kelet felé pillantgatnak s a „szittya" ősök ázsiai kutatását emlegetik és szorgalmazzák. Ki készti a mi nem praktikus, nem közönyös, csak hívő és tudós krónikásainkat arra, hogy „emlékezzünk a régiekről, Scythiából kijöttekről?" Ki űzi a lelkes Julianus barátot Magna Hungaria felé, hogy ott, ha csak egyetlen egy ősmagyarral is szót válthasson? És Julianus kereső szelleme tovább lobog a századokon át az igaz magyar lelkekben, mind egész a mult század elejéig, midőn a tudós apostol, Kőrösi Csoma Budáról gyalog útrakel Tibet felé s megnyitja őstörténetünk kutató útját. Reguly, Vámbéry, gr. Széchenyi Béla, gr. Zichy Jenő s utánuk ama legújabb és legtudósabban felfegyverzett nyelvész, történész, mű- és néphistorikus meg geográfus nemzedék számára, melynek munkásságát oly összegező fölénnyel tárja elénk Hóman Bálint mérföldkövet alkotó legújabb történeti műve.

A külföldi szakférfiak jól ismerik a magyar kutatók és tudósok eredményeit, sajnos, csak itthoni magyarságunk, a nemzet legérdekeltebb zöme, érdeklődik legkevésbbé a nem jelszavakkal, hanem tudományos tényekkel dolgozó turánizmus iránt. Magyarságunk e zöme, hazánk egész közvéleménye, nyilván a közönyösök és mondjuk ki: nemzetietlenek ama propagandájának esett áldozatául, mely a magyart mindennek: tótnak, németnek, rácnak, oláhnak... csak épp magyarnak nem akarja látni. Mondjuk ki azt is: a világháború előtti években már valóságos programmá lett a magyarság e tudatos elhomályosítása! A magukat felvilágosodottnak nevező nyugatosok triumfálva hangoztatják hazánk népének vérkeveredését, de ugyanekkor feledték azt, hogy „*spiritus praevalet*" vagyis a nemzeti szellem, a nemzeti eszmények minden vérvegyészetnél erősebb hatalma ezt a keveredettséget tősgyökeres magyarsággá olvasztotta, gyúrta át...

Nos, ez volt a félrevezetett magyarság meggyőződése, mikor *Paikert Alajos* a Turáni Társaságot megalapította és pedig azzal a kettős céllal, hogy egyrészt hazánk s a keleti rokonnemzetek közt rendszeres kapcsolatokat teremtsen, másrészt az itthoni közvéleményt felvilágosítsa a turánizmus értéke és erőtadó hivatása felől. A világháború tanulságai sok tekintetében segítségünkre siettek, Trianon még a közönyösök szemét is kinyitotta s lerántotta a maszkot ama hálátlan Nyugatról, mely Európát védő százados hősiességünk fejében oly nemzetgyilkos gyalázattal csonkított meg minket. A magyarságnak semmi kedve se lett többé Nyugatra nézni, tekintete inkább azt a turáni Keletet kereste, melynek erkölcsi felfogása és lovagias szelleme annyira felette áll az európai Nyugat praktikus és kalmár önzésének. Társaságunk dísze, az európaihírű tudós *Cholnoky* professzor, évek folyamán alapos statisztikát készített ama *159 milliónyi nép és nemzetcsoportról*, melynek tagjai mind közvetlen néprokonaink. Örömmel látjuk, hogy e turáni csoport vezető elemei ma itt velünk ünnepelnek. Itt vannak lelkes és hős finn és észt testvéreink, itt vannak a testvér bolgárok, kikkel 1300 évvel ezelőtt még egy nyelvet beszéltünk, itt vannak a tudós, lovagias nagyrahivatott japániak az ő tokiói „Turáni Társaságukkal" s itt vannak végül nagy célokra feltámadt vitéz török testvéreink, kik egykor Rákóczit, Kossuthot ölelték védő keblükre s kiknek iránt unk való mély szeretete — a napi politika felszines hullámzása alatt is — hűségesen állandó...

Önök részleteiben is hallani fogják a Turáni Társaság mérlegét, én ez ünnepi percben csak egy olyan új feladatunkra akarom még felhívni a figyelmet, mely a múló évek és tornyosodó események hatása alatt Társaságunk új fontos célkitűzéseként jelentkezik előttünk. E világnyomorral vajudó viharos korban a kollektivizmus hatása alatt mi nemcsak növekvő nacionalizmust látunk a nemzetek közt, hanem a nemzetek kollektív egyéneinek olyan új tömörülését is szemléljük, melv ezeket az egyes *nemzeti* kollektivitásokat egy magasabbrendű *faji* kollektivitásba igyekszik egyesíteni. Nézzék itt Európában az olaszok, spanyolok, franciák *latin blokkját*, nézzék a német, angol, dán, hollandi, skandináv *germán blokkot* s az európai Keleten és a Balkánon tömörülő *szláv blokkot*. A Turáni Társasággal együtt minden magyar ember méltán kérdheti, e hatalmas és hatalmi csoportosulások mellett vagy ezekkel szemben mi a turáni kollektivizmus nemzetegyénei miért nem tömörülünk szorosabb *turáni blokká*? Hangsúlyozom: *nem hódító, fegyveres blokká, hanem a világ békéjét szolgáló kultúrblokká!* Fő, hogy nemzeteink közül egvik se maradjon a régi magyar mondás rokontalan szigete, hanem ebben a távolságokat nem ismerő jelenben mindannyiunkat járjon át az összetartozandóság tudatának a szent érzése s a szent hit, hogy a gondviseléstől ránkszabott feladatok megoldásában mindegvikünk hivatása szerint részesedjék: az emberiség s az emberiesség javára!

E magasztos célt tartva szem előtt, felajánlom e jubiláló napon a testvérnemzeteknek a Turáni Társaság közreműködését a Turáni Kultúrblokk megalkotására. *Vivat, floreat, crescat ad majorem pacis et humanitatis gloriam!*

A többször zajos helyesléssel és elismeréssel félbeszakított beszédet az egész ünnepi ülés sokszor ismétlődő tapssal és éljenzéssel fogadta. Utána Őfensége, *Paikert Alajost*, Társaságunk alapítóját és lelkét, elnökhelyettesét kérte fel „Turáni mult, turáni jövő" című ünnepi előadása elmondására. Az előadás a következő volt:

Turáni mult, turáni jövő.

Az emberiségnek talán legrégibb, igazi műveltsége, a babilóniai és egyiptomi kultúrákat megelőző *szumir* nemzeté volt, amely az Eufrates és Tigris folyamok rendkívül termékeny síkságában mint úttörő és világító fáklya mutatta az utat a felvilágosodottság, a rend és a haladás felé.

Itt a turáni szumirok királyai, főpapjai, tudósai, írástudói, mérnökei és költői öt évezreddel időszámításunk előtt megalkották azokat az alapvető törvényeket, jogszabályokat, vallási elveket, asztronomiai megállapításokat, mérnöki beosztásokat és műveket, valamint azokat az époszi költeményeket, melyek ma is, annyi évezred után is, bámulatba ejtik a kutató és összehasonlító tudósokat.

A szumirok voltak az *első városépítők* és ők találták fel először a *bronzötvényeket* is.

A nagy *öntöző művek* Szuméria, Babilonia és Egyiptomban, ahol a rendszeres, az esőzésektől független mezőgazdasági termelést állandóan biztosították és ezzel lehetővé tették ez országok és nemzetek szilárd állami kifejlődését, kultúrában és gazdaságban egyaránt, tulajdonképen mind középázsiai, turáni eredetűeknek mondhatók.

Itt Szuméria-ban figyelték meg és számították ki a csillagászok, talán először biztosan, *a nap, a hold és a csillagok pontos járását* a szinte folyton derült, tiszta ázsiai égen. Itt állapították meg ők a napok, hónapok, az évek, *egész időbeosztásunk* matematikailag helyes időtartamának alapjait és itt határozták meg és nevezték el először ők az állatöv, a zodiakus változóan örökös periódusait.

A szumir mérnökök osztották be először teljes pontossággal a királyi, egyházi és magánosok *földjeinek határait* és az egyes szántókra kiszabott vízmennyiséget. Ezzel kapcsolatban a szumir királyok voltak azok, akik tanácsosaikkal együtt talán először foglalták kötelező *jogszabályokba* az ott sokszor életet és halált jelentő *vízjog* alapvető tételeit. Ezekből fejlődtek ki ott a legfontosabb állami, illetve köz- és magánjogi *törvények*, amelyekből később *Hamurápi* babilóniai király több mint kétszázat vésetett híres diorit stéléjére.

A szumir *költők* itt énekelték meg nemzetük hőseinek csodálatos tetteit, buzdítva az utókor felserdülő, fegyveres ifjúságát hasonló hőstettekre.

Hogy pedig ezek a bölcs törvények, vallási elvek, csillagászati megállapítások, különböző szerződések és hősköltemények megmaradjanak az utókor számára, a szumirok voltak azok, akiket, mint az első igazi *írásnak*, az *ékírásnak* feltalálóit tisztelhetünk világszerte.

Így joggal tarthatjuk az ősi szumirokat az emberi művelődés valódi megalapitóinak, akik korszakalkotó és alapvető szellemi vívmányaikkal örök hálára kötelezték az egész emberiséget ugyanakkor, amikor Európa őslakói még a kőkorszak civilizálatlan, államok és nemzetek nélküli életét élték.

Igaz, hogy a szumirok fényes példáját a körülöttük fejlődő népek átvették és követték, azért mégis a *kezdeményezés* érdeme mindig a szumiroké marad.

Hogy a szumirok valóban turániak voltak, azt ma már az irányadó tudományos körök teljesen elismerik. Erre vonatkozólag csak egyet idézek most, és pedig a keleti ősi népek egyik legkiválóbb tudósát, a világhírű angol Professor *Flinders Petriet*, aki egyik újabb munkájában ezt mondja: „*A turáni faj*, mely rokona a modern mongolnak, Babilóniában mint szumir volt ismeretes. Ez a faj civilizálta az Eufrates völ-

gyét néhány ezer éven át és erős kereskedelmi és matematikai kultúrát teremtett, mely *azóta is egész nyugati életünkre reányomta bélyegét.*" Íme, e kiváló angol tudós is elismeri, hogy a szumirok turániak voltak és hogy ők alapvetői még a mi nyugati civilizációnknak is.

De a turáni szumirok legkiválóbb szellemi teljesítménye, amint említettem, mégis *az írás feltalálása* volt, ami valóban az emberi műveltségnek egyik legkorszakalkotóbb vívmánya. A szumir ékírás évezredeken át fenntartotta a szumirok *turáni nyelvét* még akkor is, amikor maga a szumir nemzet már rég kihalt. Nyelvének tisztelete akkora volt, hogy azt a nem-turáni, főleg szémi utódok évezredeken át hasonlóképen, mint az európaiak a már kihalt latint, kegyelettel használták hivatalos, vallási és különösen diplomáciai nyelvnek. Ezt fényesen bizonyítja az a sokezer *ékírásos agyagtábla*, valódi könyvtárak és irattárak, melyek nemcsak a volt Szuméria, hanem Babilónia és Asszíria is több helyen találtattak. Tudott dolog az is, hogy *IV. Amenophis* (Echnaton), a híres monoteista vallásalapító egyiptomi fáraó diplomáciai levéltára, melyet Tell el Amarnában találtak, nem egyiptomi hieroglifákban, hanem szumir ékírásban maradt fenn az utókorra.

Érdekes, hogy IV. Amenophis felesége, a szépségéről és okosságáról hírneves Nofretete, kinek gyönyörű fejszobra ma a berlini múzeum egyik főbüszkesége, a turániakhoz közelálló ázsiai *mitanni* nemzetből való királyleány volt.

A szumirok szomszédjai, az *elamiták*, ezeknek közeli rokonai és így szintén turániaknak mondhatók. Az egyiptomiakkal állandó harcban álló kisázsiai *hettiták*, kiknek magas kultúráról tanuskodó emlékeit most kutatják át az európai és ázsiai tudósok, szintén turániaknak tekinthetők.

Az *aegei*, úgynevezett „tengeri népek", akik az egyiptomiakkal egyidőben tűnnek fel, főleg a középtenger mellékén, úgymint az *őskrétaiak*, bámulatos minoszi, illetve knossosi kultúrájukkal, továbbá a *mykeneiek*, illetve *pelaszgok*, akik a görögöket megelőzték kultúrában és főleg az *etruszkok*, akik Kis-Ázsiából igen magas kultúrát hoztak magukkal Itáliába, jóval a rómaiak *előtt*, újabban egy csoportba soroltatnak, a turániakhoz közeli *azianus* csoportba. E csoportnak még ma élő tagja Spanyolország és Franciaország határán jelenleg is szereplő, rendkívül vitéz és tehetséges nép, a *baszkok*, kiket már Bonaparte Lucien herceg a turániakhoz sorolt.

Érdekes, hogy dr. *Mészáros Gyula* kiváló turkológus, aki Társaságunk alapításában is résztvett, a hettitáknak egy ma is élő igen kis töredékét és azok nyelvét fedezte fel és dolgozta fel tudományosan ez években. *Dr. Pogrányi Nagy Félix* rendes tagunk pedig, a szumir és etruszk nyelveknek kiváló és kitűnő ismerője és művelője, e két népnek és nyelvnek szoros rokonságát sikeresen bizonyítja.

Az aegei népekkel egyidőben Európában és Ázsiában a *szkiták* kezdenek igen jelentős szerepet játszani. Oly nép, melynek turáni volta, dacára a különböző véleményeknek, mindinkább bebizonyosodik.

A turáni *maszagéták* után a *török* és *mongol* népek tűnnek fel Ázsiában és mint nagy hódítók, egyre fontosabb szerephez jutnak.

Ezt megelőzőleg a *Himalája* alján egy kis turáni nép fejedelmeként feltűnik egyike a világ legnagyobb vallásalapítójának, *Szakyamuni* herceg, a későbbi *Buddha* és vele egyidőben tanít Kínában, a Kelet két legnagyobb moralistája, *Kong-fu-ce* (Confucius) és *Lao-ce* időszámításunk *előtt* a hatodik évszázadban.

A *kínai* ősrégi évezredes kultúráról, annak temérdek bámulatos szellemi és technikai teljesítményeiről, valamint a sok tekintetben hozzá

hasonló, de még fejlettebb és finomabb régi *japáni* műveltségről köteteket lehetne írni. Mindkettő annyira ismeretes, hogy azokat itt részletesen felsorolni nem szükséges.

A turáni népek között Krisztus előtti második évszázadban kezdődik az *indo-szkythák* szinte ezeréves uralma Közép-Ázsiában és Észak-Indiában. Alattuk fejlődik ki a fényes *Gandhara-kultúra*, a mai Afganistán, Kasmir és az indiai Pendsabban.

Később Közép-Ázsiából előtörő *húnok* indítják meg a nagy népvándorlást és *Attila* nagykirályuk alatt világhatalommá válnak, aki nemcsak a turáni, hanem a germán és valószínűleg az akkori szláv népeket is egyesítette új, nagy birodalmában. Attila udvara oly fényes volt, hogy az akkori gót és germán fejedelmek kitüntetésnek vették, ha ott szerepelhettek.

Attila után még több nagy turáni fejedelem alapított világbirodalmat, így *Dzsingisz khán*, kinek unokája *Kublai khán*, mint kínai császár, talán legjobban szervezte meg az összes keleti fejedelmek között óriási birodalmát. Alatta érte el kultúrában és egyéb tekintetben is Kína fénykorát, amiről *Marco Polo* az elragadtatás hangján szólt.

Szintén bámulatos kultúrát, rendet és gazdaságot teremtettek később a turáni mogul (mongol) hódítók Indiában, főleg *Akbar* és *Aurengzeb* nagymogulok, illetve császárok alatt.

De nem óhajtom most tovább folytatni a turáni népek, nemzetek és államok teljesítményeit a multban. Talán elég volt az eddigi is.

Hogy pedig mi *magyarok* mit végeztünk Szent Istvántól kezdve, Szent László, Nagy Lajos, Hollós Mátyás, Mária Terézia és Ferenc József királyaink alatt napjainkig, itt Európa szívében, erről mi magunk nem szólhatunk. Hitünk és meggyőződésünk, hogy fiaink és utódaink e nemes példákon indulva oly érdemeket szereznek a jövőben is, amelyek minden tekintetben méltók lesznek dicső mintaképeik nagy tetteihez.

Távol áll tőlünk minden fontosabb kulturális vívmányt *turáni* eredetre visszavezetni. Itt csak a multból oly példákat sorolunk fel, amelyeknek turáni volta kétségtelen. Az *árja* és *szemita* kultúrák régiségét és magas szintjét készséggel elismerjük és nagyrabecsüljük, de hasonlóképen legyen elismerve az is, hogy a *turáni* műveltség is ősrégi, színvonala pedig szintén magas volt a multban és az lesz a jövőben is.

Abszolút tiszta faji kultúrák nincsenek sehol és nem is voltak soha, épp úgy *abszolút* tiszta fajok sincsenek és nem is voltak soha, mert a fajok állandóan keverednek.

Ez így volt, van és lesz mindig az egész világon. A háborúk, háborús betörések, fogságok, rabságok, áttelepítések, erőszakos betelepítések és költözések szintén mindig voltak, az emberiség keletkezésétől máig és lesznek a jövőben is mindenhol. Amint nincs abszolút tiszta árja és szémi nép, úgy nincsen abszolút tiszta turáni fajú nép sem.

Az *árja, szémi és turáni* elnevezés nem exakt tudományos, hanem inkább általános gyakorlatú és összefoglaló kifejezés, amelyet egyes népek vagy népcsaládok hovatartozásának megjelölésére használnak. Nemcsak mi itt, hanem a modern nyugati írók és tudósok nagy része is az egész világon.

Nem óhajtunk szoros határokat vonni az egyes népek és népcsaládok között, de viszont nem tartanók helyesnek a hozzánk közelálló, ősrégi multtal, kultúrával s előreláthatólag igen jelentős jövővel bíró, többszázmilliós népcsoportok méltánytalan mellőzését sem.

Mi magyarok, itt Európa közepén, több mint ezer év óta nagyon sok

kulturális és nagyon sok faji elemet vettünk át a nyugati nemzetektől, de ugyanakkor e hosszú korszak alatt sok hasonló jó szolgálatot is tettünk úgy Nyugatnak, mint Keletnek, tehát az egész emberiségnek.

Tény, hogy a multban a turáni népek derekasan kivették részüket az emberi kultúra megteremtésében, kifejlesztésében és terjesztésében. Visszaesések mindig voltak, itt és ott, a föld minden részében, sőt amint azt sajnos, most tapasztaljuk, megtörténnek a jelenben is.

De hisszük és reméljük azt, hogy annyi szenvedés után, jövőben a népek és nemzetek mégis egymásra találnak és egymást megértve, valóban meg is becsülik egymást. Szerintünk minden népnek joga és kötelessége önmaga és az összesség iránt saját magának egészséges, méltó fenntartása és kellő, erőteljes kifejlesztése, emellett azonban hathatósan és eredményesen közreműködni abban, hogy az egész emberiség is egészségesen fennmaradjon és kellően és méltóan együttműködve előrehaladjon egy boldogabb korszak felé.

Különösen nekünk magyaroknak az a hivatásunk a jövőben, hogy Kelet és Nyugat közötti megértést és testvéri együttműködést állandóan elősegítsük és mélyítsük úgy a magunk nemzete, mint Kelet és Nyugat nemzetei javára.

Mi a leghatározottabban elítélünk minden visszaesést, akár pogányságba, akár barbárságba, azért *ez alkalommal is a legenergikusabban tiltakozunk a turáni gondolatnak és szónak éretlen, egyházellenes akciókra való felhasználása ellen, amellyel csak nemzetünknek ártanak.*

A turáni gondolat a kiegyenlítést és az általános haladást célozza modern irányban, de a bevált nemzeti és vallási alapokon. Nem rombolni, hanem építeni, nem pusztítani, hanem alkotni akarunk. Alkotni mindenütt maradandó jót és hasznosat, hogy az necsak a turáni népeknek legyen előnyére, hanem az egész emberiségnek.

A *turáni mult* fényes volt, de előreláthatő, hogy a *turáni jövő* még messze felülmulja azt.

A *turáni jövő* alapjai most alakulnak ki szemünk előtt. Itt Európában a turáni *finnek* és *észtek*, a skandináv államokéhoz hasonló igen magas és igen tiszta kultúrát értek el és azt még állandóan fejlesztik és mélyítik.

A turáni eredetű *bolgárok* pedig dacára a reájuk nehezedett kivételesen súlyos viszonyoknak, több győzelmes háborúban bizonyították be nemcsak vitézségüket, hanem alapos szervezettségüket és komoly kulturális reátermettségüket is. Ők is diadalmasan haladnak a jól megkezdett úton felfelé.

A *törökök* pedig, akiket annyi évtizeden keresztül Európa beteg emberének neveztek, a világháborúban a húszszoros túlsúllyal szemben szenvedett teljes elestük után egyszerre *nemzeti* alapon álltak talpra és az egész világ csodálatára egymás után kergették ki a győztes nagyhatalmakat már majdnem egészen felosztott hazájukból. Ma pedig, mint mindenben modern, erős és biztos kézzel megszervezett turáni állam, kultúrában is az európai és ázsiai államok legjobbjai sorába törekszenek.

A turáni jövőt azonban legjobban a mai *Japán* példája mutatja, mely átvevén Nyugatnak legfontosabb és leghasznosabb vívmányait, de amellett megtartván régi nemzeti tradíciókat is, jelenleg Ázsia leghaladottabb, legjobban megszervezett és képzett, egyben legerősebb nagyhatalma is. Japán mindig szoros barátságban állt az európai hatalmakkal és kívánatos, hogy ez a jóviszony a jövőben is megmaradjon és hogy Japán példáját a többi ázsiai államok is kövessék.

A turáni mozgalom és annak jövője beláthatatlan perspektivákat

nyujt nekünk magyaroknak itt Európában, különösen ifjúságunknak Kelet felé, a modern ázsiai államoknak pedig onnan hozzánk, Nyugat felé. Ázsia óriási, szinte ismeretlen és kiaknázatlan területei jelenleg civilizálódó állami, községi és magánintézményei eddig nem is álmodott lehetőségeket nyitnak nekünk európaiaknak, ugyanakkor pedig nekünk is velünk való baráti összeköttetésekből e reális lehetőségeket valóra váltani, elsősorban nekünk *magyaroknak* kitűnő alkalom, melyet kellően és bölcsen megragadni nagy előnyünkre válhatik.

Mi az összes turáni népek, nemzetek és államok *eredményes együttműködését*, egymásközt és a többi államokkal együttesen kívánjuk. Ezért és az így együttes kulturális előrehaladásért küzdöttünk huszonöt éven át, nehéz, úttörő munkában. E küzdelmünket folytatni fogjuk és fogják utódaink is, előreláthatóan egyre áldásosabb sikerekkel.

Már kezdik meg- és átérteni irányunk helyességét, úgy itt Nyugaton, mint ott Keleten és eljön az az idő, amikor itt is és ott is céljaink és törekvéseink teljes sikerrel megvalósulnak. Reméljük, hogy akkor, Kelet és Nyugat végre egymásra találva, a jövőben testvériesen együttműködve és haladva, valósággá válnak az emberiség legideálisabb eszményei.

Azért küzdöttünk és küzdünk szinte fanatikus hittel és kitartással a turáni gondolat mellett annyi esztendőn át a legkülönbözőbb, állandó ellenhatások dacára, — mert teljesen meg voltunk és meg vagyunk győződve ez irány helyességéről és arról, hogy annak követése nemcsak magyar nemzetünknek és a turáni nemzeteknek, hanem az egész emberiségnek meghozza az annyira kívánt helyes megoldást és egyensúlyt egy emberi mivoltunkhoz minden tekintetben méltó élethez és jövendő fejlődéshez. Ezt adja a Mindenható!

Az őszinte elismeréssel és tetszéssel fogadott előadás után Őfensége, *Marzsó Lajost*, Társaságunk régi, érdemes főtitkárát kérte fel Társaságunk 25 éves működése eredményeinek rövidrefogott felsorolására. Az összefoglaló beszámoló a következőkép hangzott:

„A Turáni Társaság 1910-ben alakult meg Budapesten, oly célból, hogy a magyarral rokon európai és ázsiai népek és nemzetek tudományát és művészetét, valamint társadalmi és gazdasági haladását behatóan tanulmányozza, fejlessze és működését a magyar nemzet érdekeivel állandóan összhangban tartsa. E feladatának eddig az egész negyedszázadon át megfelelni igyekezett. Működése köréből mindig távol tartotta a politikai és a vallási kérdéseket s céljait a többi nem-turáni népekkel összhangban és velük együttműködve kívánta és kívánja elérni. Állandóan keresi mind bel-, mind külföldi tudományos körökkel való eredményes együttműködést, hogy hivatásának mennél teljesebben és méltóbban megfelelhessen. Első elnöke gróf Teleki Pál, első tiszteletbeli elnökei pedig gr. Széchenyi Béla és Vámbéry Ármin voltak. Már kezdetben oly kiváló tagjai és munkásai voltak, mint: Almásy György, Bán Aladár, gr. Bánffy Miklós, Bozóky Dezső, Cholnoky Jenő, Déchy Mór, gróf Dessewffy Emil, Erődi-Harrach Béla, Fodor Ferenc, Germánus Gyula, Goldziher Ignác, Gombocz Zoltán, Herczeg Ferenc, Horváth Jenő, Kmoskó Mihály, Lambrecht Kálmán, Lendvay Károly, Lóczy Lajos, Ludwig Ernő, Luttor Ferenc, Marcali Henrik, Mahler Ede, Márky Sándor, Mészáros Gyula, Millecker Rezső, Móricz Péter, Munkácsi Bernát, Nagy Géza, báró Nopcsa Ferenc, Paikert Alajos, Pekár Gyula, Pósta Béla, Prinz Gyula, Pröhle Vilmos, Sebők Imre, Sebestyén Gyula, gróf Széchenyi Béla, Szekfű Gyula, id. Szily Kálmán, f. Takács Zoltán, gróf Teleki Pál, Timkó Imre, Tóth Jenő, Vámbéry Ármin, gróf Vay

Péter, Végh Jenő, Vikár Béla, Virányi Elemér, Velics Antal, dr. Wegener György, Zempléni Árpád, gróf Zichy István, akiknek sora a negyedszázad alatt hasonló kiválósággal még egyre bővült. — Eddigi külföldi tagjaink és munkatársaink közül kiemeljük itt a következőket: Abdul Baha Abbas, Abdul Latif, A. Balahanoff, W. Bang, Bekir Sitki, Le Coq, Bernhardt Line, Eugen Oberhummer, A. Hermann, Sir Aurel Stein, Aarni Penttilä, Emil N. Setälä, Georg Wegener.

A Társaság már első éveiben több *tudományos tanulmányutat* szervezett Kis- és Közép-Ázsiába, később pedig Kelet-Ázsiába is. Így *Mészáros Gyula* és *Millecker Rezső* útját a Tuz-Csölli vidékére Kis-Ázsiában, *Timkó Imre* útját Kaspi-tó és Aral-tavak környékére, *Millecker* második útja Konia és Kaisairé közötti területre, *Kovács Jenő* és *Holzwarth Lajos* útját Kaukázus tájaira, *Sebő Imre* és *Schultz Aurél* útját az ázsiai Oroszországon át a Baikal-tó környékére Mongoliába, Mandzsuriába és Észak-Kínába, *Lakos Béla* útját Kis-Ázsiába stb.

A Társaság megalakította és működésben tartotta *szakosztályait* és *bizottságait*, állandó *előadási sorozatát* és *nyelvi tanfolyamát*, különösen pedig már 1913 óta *tudományos szakfolyóiratát*, a *„Turán"-t*, melyben a válogatott magyar szerzőkön és cikkeken kívül megjelent sok neves külföldi tudósnak magyar-, török-, francia- és németnyelvű cikke is.

A világháború alatt a Társaság Keleti Kultúrközpont (Turáni Társaság) néven a magyar, török és bolgár kormány hathatós támogatásával *többszáz török és bolgár ifjat neveltetett* magyar főiskolákon és szakiskolákon; ezek nagy része ma hazájukban fontos és méltó helyeken működik nemzetük érdekében.

A Társaság tekintélyes *szakkönyvtárt* gyüjtött össze hatáskörére vonatkozó tudományos művekből, amelyek tagjaink okulására rendelkezésre állnak. Azonkívül egész sereg *kiadványt* bocsátott ki, részint egymaga, részint más társulatokkal karöltve.

A Társaság a magyarral rokon nemzetekkel való komoly, békés, főleg tudományos együttműködést folytatott, összhangban a többi nemzetekkel. Ebben a törekvésünkben eredményesen támogattak bennünket az illetékes tényezők, valamint társaságunk tagjainak és barátainak jelentős száma.

Társaságunk állandóan saját nemzetünk, valamint a velünk rokon eredetű és érzésű nemzeteknek sikeres haladását, egészséges fejlődését és tartós boldogulását kívánják előkészíteni, fejleszteni és biztosítani, főleg Kelet felé, az egész emberiség javára. E munkánkban mindenkinek, ki ebben velünk érez, hathatós és eredményes közreműködését kérjük."

A beszámoló nagy tetszést aratott, érezhető volt, hogy Társaságunk működését helyeslik és értékelik.

Most következett az ünnepi ülésnek egyik legérdekesebb mozzanata, amikor az egyes külföldi, általunk előszeretettel turáninak nevezett államok külügyi képviselői egymásután, rangidősségük rendjében felállottak és hivatalos minőségükben, nemzetük nevében üdvözölték Társaságunkat negyedszázados működésének ünnepi évfordulóján, a turáni mozgalmat és a rokon magyar nemzetet.

Először *Behiç Erkin* Önagyméltósága, *Törökország* budapesti követe emelkedett szólásra és francia nyelven üdvözölte Társaságunkat, biztosítva azt a török nemzet testvéri együttérzéséről.

A lelkes tapssal fogadott üdvözlet után *Tana Masayuki* Őexcellenciája, *Japán* új bécsi és budapesti követe levelét és üdvözletét olvasta

fel Paikert Alajos elnökhelyettes a hallgatóság őszinte tetszésétől kísérve. A levél így hangzik:

„A Turáni Társaság alapításának 25. évfordulója alkalmával őszinte szerencsekívánataimat és a Társaság boldogulására legmelegebb jókívánságaimat nyilvánítom. A nemzetközi égtájakon jelenleg sötét felhők tornyosulnak, ám ezek igazságosabb és egészségesebb új korszak virradatát jelentik. Most az összes emberi törekvéseket egyesíteni kell, hogy az új korszak valóra váljék, ennek elérésére pedig nincsen alkalmasabb eszköz, mint az a mozgalom, melyet a Turáni Társaság vezet. Erős a reményem, hogy a Társaság működése jövőben az eddiginél még szerencsésebb és tevékenysége még eredményesebb lesz."

Azután *Bulgária* budapesti követe, *Stoil Stoiloff* Őexcellenciája német nyelven szívhezszóló beszéddel üdvözölte Társaságunkat és a rokon magyar nemzetet, élénk és meleg tapstól és éljenzéstől kísérve. — Majd *Finnország* érdemes ügyvivője, *Johannes Nyyssönen* következett, aki Onni Talas finn követ távollétében kitűnő magyarsággal tolmácsolta hazája meleg üdvözletét, kitörő taps és éljenzés között.

Johannes Nyyssönen finn követségi tanácsos úr beszéde ekkép hangzott:

„Királyi Fenség, Nagyméltóságú Elnök Úr, igen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A finn köztársaság kormánya és a budapesti finn követség nevében legmelegebb szerencsekívánataimat tolmácsolom a Turáni Társaságnak a mai ünnepi ülésen. A Turáni Társaságnak ezen idő alatt a turáni gondolat megismertetése és elterjesztése érdekében kifejtett működése nagyon értékes és eredményekben gazdag. E nélkül a turáni eszme csak rideg szó maradt volna. Most azonban él és évről-évre szebben fejlődik. Azt kívánom, hogy a Turáni Társaság tovább is az eddigi lelkesedéssel folytathassa sikerekben gazdag működését a turáni nemzetek egymáshoz közelebb kapcsolása és a rokon népek közötti kulturális kapcsolatok kimélyítése érdekében."

Végül *Észtország* ügyvivője *Jõffert Richárd* zamatos magyar beszédben mondotta el lelkes üdvözletét, melyet az egész hallgatóság szünni nem akaró éljenzéssel fogadott. — Azután nem hivatalos minőségben, de őszinte rokonérzéstől indíttatva szólásra emelkedett *Saigo Jugo*, a bécsi és budapesti japáni császári követség katonai attaséja és német nyelven hosszabb, igen meleghangú üdvözlőbeszédet intézett Őfenségéhez és Társaságunkhoz, amelyet az egész hallgatóság lelkes tapssal és nagy elismeréssel honorált.

Ezekután Védnökünk Őfensége néhány közvetlen meleg szóval egyenként megköszönte a barátságos államok diplomáciai képviselőinek Társaságunkhoz és az egész rokon magyar nemzethez intézett rokonszenves üdvözleteit.

Őfensége köszönőszavai után következtek az egyes bel- és külföldi testületek és társaságok üdvözletei.

(Technikai akadályok miatt a meghívók egy része, különösen a távolibb külföldre megkésve érkezhetett célhoz, ezért az üdvözletek nagyrészét csakis az ünnepély után vehettük kézhez. De tévedés folytán a jelentkezett testületek jelenlevő képviselői közül is többen nem szólalhattak fel, amit őszintén sajnálunk.)

Először a külföldi testületek üdvözleteit olvasták fel Paikert Alajos és Bán Aladár. Az előbbi először *Reşit Saffet Atabinen* elnökünkhöz intézett francianyelvű levelét olvasta fel magyar fordításban, amelyben a levélíró mint a Török Történelmi Társulat tagja rendkívül meleg szavakban üdvözli Társaságunkat. Levele így hangzott:

„Kedves elnök úr, kedves barátom! Nagy megtiszteltetésnek tekintem azt a meghívást, amelyet a Turáni Társaságnak, Paikert Alajos kedves és kiváló barátunk által történt megalapítása 25-ik évfordulója alkalmából tartandó ünnepi ülésükre hozzám intézni szíves volt. Ön jól tudja, mily büszkeséggel és mily igaz tisztelettel osztozom abban a kulturális eszményben és gondolatban, melyet illusztris Társasága immár negyedszázad óta követ és melynek nemesen értékes törekvéseit és fáradozásait a nagy török népcsalád népei, kiket együttesen turániaknak neveznek, soha eléggé nem értékelhetnek. Meg vagyok győződve arról, hogy az Önök, jobban mondva a *mi* Társaságunk tevékenysége sok oly eredményt ért el, amelyet a rendes statisztikai mértékkel nem lehet megmérni, de amelyben minden pártatlan szemlélő, hacsak felületesen figyeli is, nagyrabecsült magyar testvéreink törhetetlen és lovagias lelkületét már az első szempillantásra fölismeri. A nemzeti és kulturális szolidaritás, mely az ötvenmilliónyi törökséget Euráziában egybefűzi, legyen megnyugvásunk az ellenhatás eseteiben, legyen vezető fáklya örök létezésünkhöz és győzhetetlen fajunk elmaradhatatlan felemelkedéséhez. Üdvözölje, kérem, nevemben az Ön körül összegyűlt testvéreket és mondja meg nekik, hogy teljes szívemmel és minden gondolatommal ma Önök között vagyok. Nagy Társaságunknak pedig kívánom azt az erőteljes fellendülést, melyet az Ön vezetése alatt annyira megérdemel. Fogadja kérem, elnök úr és kedves barátom, változatlan ragaszkodásom és nagyrabecsülésem kifejezését: Resit Saffet Atabinen."

Élénk taps után Bán Aladár felolvasta a finn és észt testületek és egyes kiválóságok táviratait és leveleit (felsorolásukat alább közöljük).

Ezután következtek a belföldi testületek üdvözletei. Először Budapest székesfőváros részéről *Kovácsházy Vilmos* tanácsnok szólalt fel lendületes szavakkal méltatva Társaságunk eredményes működését és szerencsét kívánva a jövőben is hasonló sikeres tevékenységhez. Majd a Magyar Nippon Társaság nevében dr. *Mezey István* üdvözölte Társaságunkat hálás elismeréssel emelve ki Társasága ragaszkodását az anyatársasághoz, a Turáni Társasághoz, melyből keletkezett. A Magyar Néprajzi Társaság nevében dr. *Sebestyén Gyula* akadémikus szólalt fel visszaemlékezésekben gazdag üdvözlőbeszéddel, kiemelve szerepét a Turáni Társaság alapításában és működése első éveiben. Utána a Magyar Lafontaine Akadémia nevében szólásra emelkedett *Vikár Béla*, folyóiratunk érdemes volt szerkesztője. Melegen üdvözölte Társaságunkat jubileuma alkalmából, felelevenítve azt a nevezetes körülményt, hogy az ő indítványára neveztük el társaságunkat Turáni Társaságnak. — Képviselve volt jubileumunkon a Magyar Tudományos Akadémia *Szinyei Ferenc* r. tagja, a Magyar Külügyi Társaság dr. *Eötvényi Olivér* ügyvezető társelnöke, a Magyar Földrajzi Társaság dr. *Réthly Antal*, a Nyelvtudományi Társaság, dr. *Bán Aladár* és a Petőfi Társaság *Szathmáry István* által.

Az ünnepély után még több távirat és levél érkezett, melyeket az alábbi jegyzékben említünk fel.

Ezekután Őfensége: dr. vitéz József Ferenc királyi herceg, Társaságunk magas védnöke néhány szívélyes szóval megköszönve mindenkinek az ünnepi ülésen való részvételét, hatalmas éljenzéstől kísérve bezárta az emlékezetes jubileumi ülést.

Jubileumi ünnepünkre üdvözlő táviratokat küldöttek a következők:

Konstantin Päts észt államfő, Onni Talas Finnország követe, Johann Kõpp az észt egyetem rektora, a finnországi Finn-Magyar Társaság, az észt Nemzeti Múzeum, a Finnség Szövetsége Helszinkiből, Societas

Medicorum Fenno-Hungarica, a lett-Magyar Társaság, a Finn-ugor Kultúrbizottság, a finnországi Iskolai Utazási Iroda, a finn Karjala Társaság, az észt Egyetemi Nyelvtud. Társaság, Märt Raud észtországi magyar konzul, Aino Tamm észt énekművésznő, Hermann Paavilainen finn író.

A távirati üdvözlések sorában néhány különösen kitűnik melegségével. Így a budapesti finn követé, Onni *Talas* Finnország követéé: „Halaszthatatlan utazásom miatt nem lehetek a Turáni Társaság huszonötéves jubileumán ünneplők sorai között, azért ezúton fejezem ki legnagyobb köszönetemet a munkáért, melyet a magyar és finn nemzet közelebbrehozása érdekében kifejtett a Társaság. A Társaságnak további sikereket kívánok a turániak nagy nemzetcsaládja javára kifejtett működésében." — Rövid, de megkapó a Soc. Medicorum Fenno-Hungaricaé (magyar nyelven!): „Nem felejtkezünk meg soha Nagy-Magyarországról!"

Üdvözlő leveleket küldöttek a következők: a TESz, a Magyar Tud. Akadémia, Y. Shimomura, a Magyar Nippon Társaság, dr. Tóth Jenő, a Magy. Természettud. Társaság, Tana Masayuki, Japán bécsi követe, A. Paldrok észt egyet. tanár, Andres Saareste észt egyet. tanár, a Magyar Nyelvtud. Társaság, Helsinki Magyar Intézet, Raun Alo, a kongr. bizottság észt titkára, Erkki Reijonen finn író, Észt Egyetemi Rokonsági Kör, M. kir. Külügym., Reşit Saffet Atabinen, Funk József gyógyszerész, Tayyip Gökbilgin Ankarából, Achmed Nadir bej, József főherceg, R. Peker, dr. Eöttevényi Olivér, dr. Pázmány Zoltán egyet. tanár, a szegedi Egyetem, az Eötvös-Kollégium, a Magy. kir. Műegyetem.

A levelek túlnyomórészt nem a szokásos udvariasság kimért stílusában, hanem az együttérzés és megbecsülés meleg hangján szólnak. Nem mellőzhetjük, hogy legalább néhányból itt részleteket ne közöljünk. Így egyik régi, kedves finn barátunk ezt írja Helsinkiből:

„Szíves meghívásuk birtokában visszaemlékezve azokra a felemelő órákra, melyeket 1925. nyarán a Duna—Tisza közén élő vitéz rokonnép körében a Turáni Társaság nagyrabecsült elnökének, Pekár Gyulának vendégeként töltöttem, — legmelegebb köszönetet mondok a meghívásért s a Társaságnak nagyértékű munkásságában a jövőre nézve is legnagyobb sikert és még sokszor megismétlődő ily alkalmat kívánok.

Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában!

Helsinki, 1936. december 6-án, Suomi szabadságnapján. *Erkki Reijonen*, a még életben lévő öreg magyarbarát finnek egyike."

Dr. Szabó Gusztáv, a József Nádor Műegyetem rektora a következő, és bensőséges levelet írta:

Nagyméltóságú Elnök Úr!

A Nagyméltóságod vezetése alatt álló *Magyar Néprokonsági Egyesület negyedszázados működésének* évfordulója alkalmából a *folyó hó 12-én rendezett ünnepségeken* a m. kir. József Nádor Műegyetem *tanácsának képviseletében* történt részvételemkor mind a Turáni Társaság vezetői és tagjai, mind pedig az ünneplő közönség körében *tapasztalt felemelő lelkesedés és magávalragadó hazafias buzgalom hatása alatt szükségét érzem*, hogy *a műegyetemi tanács nevében ezúton is legmelegebb üdvözleteinket* és őszinte *szerencsekívánatainkat tolmácsoljam Nagyméltóságodnak* és a Turáni Társaságban tömörült valamennyi *kiváló munkatársának*.

Bár a m. kir. József Nádor Műegyetem hivatásánál fogva a társadalmi és közéletnek inkább a műszaki és gazdasági vonatkozású moz-

galmaival és törekvéseivel van szorosabb kapcsolatban, több mint *másfélszázados fennállása alatt mindig élénk érdeklődéssel kísérte* a nemzeti mult feltárására s *a magyar faj jövő fejlődésének előmozdítására*, továbbá *a néprokonsági kapcsolatok* minél szorosabbá és a magyarságra nézve minél gyümölcsözőbbé tételére irányuló törekvéseket. Sőt amennyire műszaki felsőoktatásunk jellege engedte, *a műegyetem mindig igyekezett* e törekvéseket tőle telhetőleg *a lehető leghatékonyabban támogatni is.* Ennek legtermészetesebb és legközvetlenebb eszközéül *egyrészt a műegyetemi ifjúság tiszta magyar szellemben való nevelését*, másrészt pedig *a velünk rokon népekkel való műszaki és gazdasági kapcsolatok* minél *szorosabbá* tételét tartván, a műegyetemi tanács a saját hatáskörében és az egyes tanárok útján mindig arra törekedett, hogy *a hazánkat*, különösen pedig ennek *műszaki és gazdasági kultúráját megismerni akaró* és főiskolai *tanulmányok folytatása* végett *a műegyetemet felkereső rokonfajú hallgatók* necsak a műszaki és gazdasági tudományok alapos és gyakorlatilag is gyümölcsöző ismeretét sajátíthassák el, hanem, hogy itt tartózkodásuk alatt őszinte *testvéri-rokoni szeretetben, megbecsülésben és támogatásban* is legyen részük, s tanulmányaik végeztével *hazájukba visszatérve, hálával emlékezhessenek* magyarországi időzésükre s a magyar nép nagyrahivatottságáról és a nenzetközi életben is nagyrabecsült kiválóságáról saját tapasztalatuk alapján tehessenek tanúbizonyságot.

Mindezeknek folytán tehát *a műegyetemi tanács a legmelegebb együttérzéssel vesz részt abban az egész magyar közéletet és társadalmat átható örömben és büszkeségben*, amit — alapításának és eredményes működésének negyedszázados évfordulóján — a Keleti-tenger vidékén, Európa legészakibb részein, az őshaza tájain, még Ázsia legbelsőbb részein s a távolkeleten is ismert Turáni Társaság iránt különösen fokozott mértékben érez a magyar nemzet.

Őszinte magyar lélekkel kívánva, hogy Nagyméltóságod fáradhatatlan buzgalmát s a Turáni Társaság nagyrahivatott munkásságát továbbra is a legteljesebb siker koronázza, fogadja Nagyméltóságod *kiváló tiszteletem és igaz nagyrabecsülésem kifejezését.*

Budapest, 1936. december 15-én. *Dr. Szabó Gusztáv*

Dr. Szabó Miklós, az Eötvös-Kollégium igazgatója írja többek közt elnökünkhöz intézett levelében: „A Báró Eötvös József-Kollégium tanári testülete és ifjúsága ünnepi érzésekkel üdvözli a negyedszázados évfordulóját ünneplő Turáni Társaságot s nemzetünk javát munkáló további működéséhez sok sikert és dicsőséget kíván."

Dr. Németh József ny. középisk. igazgató írja: „Az Országos Középiskolai Tanáregyesület mint a magyar középiskolai tanárok vezéregyesülete és dr. Madai Gyula elnök országgyűlési képviselő nevében a legmelegebb rokonszenvvel köszöntöm a Turáni Társaságot 25 éves eredményes munkásságának mai fölemelő ünnepségén. Az Isten áldását kérem súlyosan megpróbált nemzetünk szebb jövőjét előkészítő működésére. Budapest, 1936. december 12."

Szilasi Pázmány Zoltán egyet. tanár, a turánizmus régi lelkes híve, levelében többi között ezt írja: „Adja az Úr, hogy fenséges, fenköltlelkű Védnökünk, kegyelmes Elnökünk, s nagyérdemű alapító Elnökhelyettesünk bölcs irányítása mellett időtlen időkig élhessen Társaságunk gondviselésszerű hivatásának szeretett Hazánk üdvére a minden magyar által

ragaszkodással körülvett, nagyrahivatott testvérnépekkel való áldásos együttműködés kiépítése és erősítése terén!"

Az ünnepi ülésen, amennyire azt megállapítani lehetett, a következők vettek részt: dr. vitéz József Ferenc királyi herceg, Abdul Latif mohamedán főpap, S. M. Anal, K. Ast észt újságíró, főszerkesztő és felesége, Auerhammer József és neje, dr. Bain J. István, Balogh Andor miniszterelnökségi tanácsos, Bankos Ferenc, dr. Bán Aladár, Bátory Istvánné, Behiç Erkin török követ, dr. vitéz Berde Károly, Békássy Gyöngyi, Bihari Miklósné, Bihari Viktor, dr. Dimo Boiklieff bolgár tanár, dr. Bozóky Dezső, Cevad Osman török köv. titkár, özv. Csanády Jenőné, vitéz Csécsy Nagy Imre ny. altábornagy, Csiky Paula, Cvetkoff Lázár bolgár köv. titkár, Ferenczy Ilona, Forgó Ákos, vitéz Galánthay-Glock-Tivadar, dr. Gaskó Dezső, Grinácz Lajos, dr. Habán Jenő, Hegedűs Nóra, Herbert Viktor, Hollós Ödön tb. japáni konzul, Horváth András, Jalsoviczky Károly min. tan., dr. Jeney Endre egyet. tanár, dr. Jeney Ilona, dr. Józsa Sándor, Jõffert Richárd észt ügyvivő, Kalmár Elek, A. Kâmi török köv. katonai attasé, dr. Keöpe Viktor, Georgen Kenn, Kikindán Rózsika, Koritsánszky Ottó, Kovácsházy Vilmos sz. főv. tanácsnok, dr. Kovács-Karap Ernő, Kovács László, Kovács Tódor, dr. Krepuska Gyula, Krisztinkovich E. Pál, Kulik Etel, Kulin István, Kún Ferenc, Kupa László, özv. dr. Kurtz Gusztávné, Lipták Dezső, dr. Lóczy Lajos egyet. tanár, dr. Lukinich Frigyes, Aili Lukkari finn ösztöndíjas tanárnő, Magyar Dezsőné, Mazgon Mária, Maróthy István, dr. Marzsó Lajos, Matusek Paula, Medzichhradszky Anna, dr. Mezey István, Boris Nikoff bolg. egy. hallg., Stefan Nikiforoff, Juho Nyyssönen finn követségi ügyvivő, Paikert Alajos, Paikert Alajosné, dr. Paikert Géza min. titkár, ifj. Paininger Gerhard, Pekár Gyula elnök, Pekár Gyuláné, Podhorszky Vilmos, dr. Réthly Antal, Saygo Jugo japáni katonai attasé, Joseph Schwoy angol egy. hallgató, dr. Sebestyén Gyula, Sipos Jenő, Stein Pálma, dr. Szabó Gyula, Szathmáry István, Szentgáli Antal, Szentirmay Béla, Szikszai István, Szinyei Ferenc, Stoil Stoiloff bolgár követ, dr. Tagán Galimdsán, Tahy Imre, dr. Thegze-Gerber Ferenc, Tálos Dóra, Terényi Jenő, Thoroczkai-Wigand Ede, Tóry Gergelyné, Vargyassy Márton, Végh Aranka, Végh Piroska, Víg Albert, Vikár Béla akadémikus, báró Villani Lajos köv. tanácsos, Wigand Edéné, Wellmann Róbertné, Zsedényi Béla, vitéz Zsolnay Gyula stb.

A jubileumi ünnepségek átnyúltak másnapra is. December 13-án, vasárnap este fél 9 órai kezdettel volt a Zeneművészeti Főiskola nagytermében, mely zsúfolásig megtelt az előkelő meghívott közönséggel, Társaságunk *Néprokonsági Hangversenye*. Képviselve volt ott a magyar társadalom színe-java, s a turáni nemzeteknek Budapesten élő tagjai úgyszólván teljes számban megjelentek. A rokon nemzetek hivatalos képviselői a következők voltak: Finnországé Juho Nyyssönen követségi tanácsos. Észtországé Jõffert Richárd követségi ügyvivő. Bulgáriáé Cvetkoff Lázár követségi titkár, Törökországé Behiç Erkin követ és Kâmi attasé és Dai Nipponé J. Saygo követségi attasé. Az est *műsorát itt közöljük:*

Műsor:

1. Megnyitó beszéd: dr. Pekár Gyula m. kir. titkos tanácsos, a Turáni Társaság elnöke.

2. Üdvözlet: Novágh Gyula, a Székesfővárosi Népművelési Bizottság igazgatója.

3. *a)* Finn himnusz. Előadja a „Ganz" Ének- és Zeneművészeti Egyesület férfi-énekkara. Vezényli: Koncz Ferenc karnagy.

b) Finnország hivatalos képviselőjének üdvözlése. Mondja finn nyelven dr. Bán Aladár, a Turáni Társaság alelnöke.

c) Uráli himnusz. Írta Bán Aladár. Előadja Primusz István szavalóművész.

d) Finn dalok. Énekli Vaszyné Kováts Ilonka énekművésznő, zongorán kíséri Vaszy Viktor karigazgató.

4. *a)* Észt himnusz. Előadja az Énekkar.

b) Észtország hivatalos képviselőjének üdvözlése. Mondja észt nyelven dr. Virányi Elemér, a Turáni Társaság r. tagja.

c) Észt dalok. Előadja Niina Tamm énekművésznő, zongorán kíséri Hetényi Kálmán.

5. *a)* Bolgár himnusz. Előadja az Énekkar.

b) Bulgária hivatalos képviselőjének üdvözlése. Tartotta bolgár nyelven dr. Lukinich Frigyes, a Turáni Társaság főtitkára.

c) Bolgár dalok. Énekli Boneva Dorita énekművésznő, zongorán kíséri Hetényi Kálmán.

Szünet.

6. a) Török himnusz. Előadja az Énekkar.

b) Törökország hivatalos képviselőjének üdvözlése. Mondja török nyelven Végh Jenő, a Turáni Társaság r. tagja.

c) Török dalok. Énekli Fatma Djémilí operaénekesnő, zongorán kíséri Dötsch Zoltán karnagy.

7. *a)* Japáni himnusz. Előadja az Énekkar.

b) Japán hivatalos képviselőjének üdvözlése. Mondja japáni nyelven dr. Mezey István, a Magyar Nippon Társaság ü. v. alelnöke.

c) Japáni dalok. Előadja Boneva Dorita énekművésznő, zongorán kíséri Nemes János kornagy.

8. *a)* Magyar dalok. Énekli V. Kováts Ilonka énekművésznő, zongorán kíséri Vaszy Viktor karigazgató.

b) Kodály—Kölcsey: Huszt.

h. Würtzler—Kiss Menyhért: Magyar húsvét. Előadja az Énekkar. Zongorán kíséri T. h. Würtzler Magda tanárnő.

c) Magyar himnusz. Énekli a közönség.

Főrendező: dr. Lukinich Frigyes. — Rendezők: Kovács László, a Magyar Nippon Társaság titkára. — A Turáni Társaság ifjúsági csoportja ifj. zabolai Szabó János parancsnok vezetésével. — A „Székesfehérvári Szent László Turáni íjas csapat" Doroszlay Károly csapatparancsnok vezetésével.

Különösen nagy tetszést arattak a műsor ének- és zeneszámai. Boneva Dorita bolgár és Fatma Djémili török és Niina Tamm észt énekművésznők, valamint V. Kováts Ilonka művészetük legjavát nyujtották s az emelkedett hangulatot magas lelkesedésre ragadták. A művészeti hatást kiegészítette a „Ganz" énekkar, mely párját ritkító szabatossággal és lendülettel adta elő a turáni nemzetek himnuszait az eredeti szöveggel.

Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy Végh Jenő, a jubileum előtt pár nappal elhúnyt kiváló ügyvezetőnkről, Móricz Péter elnökhelyet-

tesről, mint a Tur. Társ. török intézetének vezetőjéről és a török-magyar kapcsolatok nagynevű munkásáról megható szavakban emlékezett meg.

A több, mint ezer főre rúgó hallgatóság szívében a legszebb emlékekkel távozott a gyönyörűen sikerült estéről...

A röviden ecsetelt jubileumi ünnepségek komoly sikere s az azok alatt a Turáni Társaság iránt megnyilvánult elismerés és megbecsülés legértékesebb jutalma a kitartó munkának, melyet a turáni és néprokonsági eszme hívei az elmúlt negyedszázad alatt a Társaság kebelében és azon kívül kifejtettek. Ez ád nekünk erőt a jövő küzdelmeire s reményt, hogy az újabb negyedszázad alatt még több eredményt érhetünk el szétdarabolt nemzetünk érdekében és az emberiség általános boldogságának előmozdításában.

A turáni népek világhivatása.

Írta: **Paikert Alajos,**
a Turáni Társaság alapítója
és örökös tb. elnöke.

A turáni gondolat lényege: a turáni eredetű népek, nemzetek és államok eredményes együttműködése és sikeres előrehaladása a föld többi népeivel együtt, saját maguk és az egész emberiség érdekében.

A turáni eredetű népek ezzel csak arra törekednek, ami minden haladó, céltudatos és modern gondolkodású népnek, nemzetnek és államnak nemcsak természetes *joga*, hanem elsőrangú kötelessége is: a nekik legmegfelelőbb civilizáció és kultúra alapján kellően szervezkedni, hogy saját népeik egészséges, erőteljes és nyugodt fejlődését a jövőre is kellően biztosítsák és pedig lehetőleg összhangban a többi nemzetekkel.

A turáni népek nem óhajtanak rombolók és pusztítók lenni a más felfogású, hitű, világnézetű vagy más hagyományokat ápolókkal szemben, mint ahogyan azt mások tették és teszik most is. Ezek az okok és okozatok túlradikális megtorlásokra vezetnek, melyeket minden előrelátó népnek kezdettől fogva el kell kerülnie.

A turáni népek sokat tanultak a multból és e tanulságokat mind a maguk, mind mások és az összesség, az egész emberiség javára óhajtják alkalmazni.

A „*turáni népek*" elnevezés már átment a köztudatba és azt kiváló angol, francia, amerikai, német és más tudósok is állandóan használják a tudományosabb, de hosszabb „ural-altai" elnevezés helyett, amellyel az teljesen egyértelmű.

Mi turáni eredetű népek alatt Európában főleg a *finneket*, *az észteket*, a *magyarokat*, a *bolgárokat* és *törököket* értjük, Ázsiában pedig főleg az egész, nagyon elterjedt *török* (turk) népcsaládot, mely jelenleg Kis-Ázsia, a kaukázusi táj, Szibéria, Közép- és Kelet-Ázsia (jakutok) nagy részét foglalja magában, továbbá a *mongol* és *mandzsu-tunguz* csoportot, mely előbbihez főleg az északi *kínaiak*, utóbbiakhoz a japániak is tartoznak.

Turáni eredetű államoknak nevezhetők jelenleg: *Finnország*, *Észtország*, *Magyarország*, *Törökország*, *Mandzsúria* és *Japán*. Tehát máris *hat* önálló, szuverén állam, ezek között az igen jelentős nagyhatalom, a modern Japán.

Némelyek a turáni nyelvcsaládhoz még a *tibetieket*, több *Himalája-népet*, az *indo-kínaiakat* és a *sziámiakat*, sőt egyesek az indiai *dravida*

népeket is ideszámítják. Vannak, akik az európai, felette szabadságszerető, igen tehetséges *baszkokat* is turáni eredetűeknek mondják.

Az őskorban szereplő népek között — némelyek szerint — turániaknak mondhatók: a *szumirok*, az emberiségnek talán a legrégibb kultúrnépe, akik műveltségben és korban még az egyiptomiakat és babilóniakat is megelőzték: némelyek szerint a *hettiták* is, a nagyműveltségű *őskrétaiak*, a görögöket megelőző *pelazgok*, a rómaiakat megelőző *etruszkok*, később pedig a *szkythák*, a *masszagéták*, a *parthusok* és az *indoskythák*. A népvándorlás korában a *jazigok*, *roxolánok*, *alánok*, *hunok*, *avarok*, *kazárok*, *bessenyők*, *jászok*, *kunok* és több más idetartozó harcias lovas nép. Ne feledjük azt, hogy az alapvető műveltséget már hatezer év előtt az emberiségnek a *szumir* állam és nemzet az Eufrát és Tigris partjain adta, akkor eléggé nem értékelhető kincsként utódainak. *Kínának* és Japánnak több évezredes kultúrája igen sokáig magasabb fokon állott, mint teszem az akkori összes germán népeké. Az indiai *mogul*, vagyis mongol-turk hódítók uralkodása pedig, az angolok eljövetele előtt, ragyogó fénykora volt építészetben, irodalomban és művészetben egész India történetének.

De magában Kínában is a legrendezettebb, legműveltebb, leghaladottabb korszak a középkorban *Kublai khán* tatár-kínai császár uralkodása volt, amelyet korának legnagyobb felfedezője és utazója, Marco Polo írt le ragyogó színekkel.

Kínának, Mongóliának és Tibetnek már ezer évvel Gutenberg előtt nyomtatott, egy blokkban nyomtatott könyvei voltak, nem is beszélve a papír, puskapor, delejtű és sok más jelentős kínai találmányról.

De a két nagy ázsiai vallásalapító: *Buddha* és *Kong-fu-ce* is, két modern szempontból is igen morális fővallás kezdeményezői, turáni eredetűek.

A „*turáni*" elnevezés tulajdonkép a Káspi-tenger és az Aral-tó körüli nagy síkságot, az úgynevezett „turáni alföldet" jelenti, mely némelyek szerint az emberiség egyik legősibb bölcsője.

Ez a síkság egyformán terjed ki úgy az európai, valamint az ázsiai kontinensre és különösen lovas népeknek kitűnő egyenletes, füves legelőterületeket nyujt, azért leginkább itt fejlődtek ki Európa és Ázsia legkiválóbb és legvitézebb lovas nemzetei.

Itt nincs természetes határ Európa és Ázsia között, ezek a hol gyengén lankás, hol teljesen sík, füves legelőterületek végighúzódnak Európában a Kárpátoktól keletre az egész mai Dél-Oroszországon át a Dnyeper, Dón, Volga és Ural folyókon keresztül, Ázsiában pedig a Turáni Alföldön, Dzsungárián és Mongólián végig Pekingig, majdnem a Sárgatengerig, vagyis a Csendes-óceánig.

Ez óriási kiterjedésű legelőterületek éghajlata, növény- és állatvilága, sőt embertípusa is igen hasonlít egymáshoz és a magyar Alföldéhez.

Azért foglalták el magyar őseink oly örömmel az őshazájukhoz annyira hasonlatos Magyarország nagyszerű területét, azért védték azt oly hősiesen tovább, mint ezer éven át és ezért érezték magukat oly otthonosan magyar ezredeink a világháborúban is az általuk megszállt délorosz nagykiterjedésű, termékeny síkságokon.

A legtöbb szláv, de igen sok nemszláv európai és amerikai olvasó előtt Oroszország úgy szerepel, mint egy tősgyökeres és egységes, óriási szláv birodalom, pedig a valóságban, ha jelenlegi európai és ázsiai lakóit tudományos, kritikai szemmel és módszerekkel vizsgáljuk, azt látjuk, hogy azok túlnyomó része nem szláv, hanem eloroszosított, kis száza-

lékban germán, szemita és kaukázusi, legnagyobb százalékban pedig finnugor, turk és mongol, tehát ősi turáni eredetű népek.

Épp úgy *Balkán* is előbb mindig mint teljesen szláv terület szerepelt, pedig ott *csak a délszlávok* azok és azok is sok germán, de főleg turáni elemmel kevertek. Az összes többi balkáni népek és pedig: az albánok, a görögök, a bolgárok, a románok és a törökök — mind nemszlávok.

Minden nép kevert, abszolút tiszta fajú nép, nemzet, vagy állam nincs. Ezt az ősidőktől tartó, egyéni, törzsi és népi vándorlások, szabad és erőszakos emigratiók, háborúk, háborús betörések, megszállások, fogságok, utazások, házasságok és hasonló tényezők okozzák.

Ez érvényes minden népre, kivétel nélkül.

Ami pedig az *őshazát* illeti, a világ összes népei — talán az afrikai négereket kivéve —, az összes európai és ázsiai népek és nemzetek, valószínűleg Amerika őslakói is, mind Ázsiából erednek.

A turáni népek hivatása először maguk az összes turáni eredetű nemzetek műveltségének, rendjének és haladásának fejlesztése és biztosítása, azután pedig egyetértve a többi nemzettel, *elüljárni* abban a nemes versenyben és törekvésben, példát adva a többieknek, hogy az egész emberiség nem véres és embertelen revolutiókkal, hanem az egészséges fejlődésnek megfelelő, áldásos evolutiókkal haladjon állandóan előre az általános boldogulás felé.

A turáni népek a túlnagy és túlmerev *ellentéteket* Kelet és Nyugat között törekszenek *kiegyenlíteni*, ami igen nehéz, szinte megoldhatatlan feladat, de a kultúra haladásával és terjedésével, valamint a többi nemzetek kellő közreműködésével bár lassan és nehezen, de mégis megvalósítható lesz.

A turáni eredetű népek óriás, többszázmillió lélekre tehető száma és tömege oly hatalmas súlyt és jelentőséget ad nekik a többi népek mellett, hogy az a nagy súly és jelentőség, melv a közeljövőben már igen érezhető lesz, meg fogja könnyíteni azok kellő megszervezését és kifejlődését.

A magyar nemzetnek Nyugaton, a japáninak Keleten, hivatása a többi népekkel együtt, a *feltárás*, a *rendezés* és a kellő *beosztás* megszervezésében közreműködnie. Az az óriási tér, mely a két nemzet között terül el, sokmilliós turáni és nemturáni népeivel, a szinte végtelen területek telve termékeny, mezőgazdaságra és erdőművelésre alkalmas földekkel, természeti kincsekkel, fémekkel, ércekkel, szénben és más hasznos anyagokban dús hegységeikkel még alig van feltárva.

Az iskolaügy, az egészségügy, a testnevelés, az útépítés, a közigazgatás és igen sok más terület még alig van rendezve és megszervezve, szintúgy az egész közélet beosztása.

Itt a magyar és más mérnököknek, gazdáknak, erdészeknek, orvosoknak, tanároknak és hasonlóknak bőséges tér és alkalom kínálkozik tudásukat és képességüket kellően, mindkét félre hasznosan érvényesíteni. Itt alkalom és tér nyílik majd igen sok tehetséges és fiatal vállalkozó erőnek a nagy civilizatiós munkálatokban kellően résztvenni és itt elsősorban maguk a turáni eredetű nemzetek hivatottak elüljárni és sok tekintetben a vezérszerepet magukra vállalni.

Reméljük, hogy az egyes államoknak jelenlegi autarchikus, önmagukat elzáró politikája és törekvése lassan megszűnik és szabadabb, megértőbb és igazságosabb szellemnek ad helyet. A technikai vívmányok rohamos haladásával a távolságok egyre kisebbednek, a vasutak, gépkocsiutak, autóbusz- és légijáratok mindjobban kiterjednek, javulnak és

biztosabbakká válnak. — Így a lehetőségek feltárásra, rendezésre, szervezésre és jobb beosztásra állandóan közelebb jutnak még hozzánk is.

A Turáni Társaság már megalakulása első évében ily irányban tűzte ki a Társaság és a magyarság részvételét mint elsőrendű feladatot, és mindig sajnáltuk, hogy különböző okok folytán azt akkor meg nem értették. De a legközelebbi multban már megtörtént és a közeli jövőben végbemenendő változások oly közelről és oly kézzelfoghatóan mutatják majd nekünk és külföldnek is irányunk helyességét, a magyarság és a többi turáni nemzet rátermettségét e nagy és hasznos feladatokra, hogy akkor a kételkedők és mindent leintők csoportja is majd örömmel ad igazat nekünk.

Japán már régen megmutatta, mit tud egy távoli, akkor még kicsiny és látszólag elmaradt nép rövid idő alatt teljesíteni. Japán akkor európai oktatók vezetése alatt megszervezte hadseregét és hajóhadát, megtanulta a nyugati népektől az indusztriálódás módozatait, a tudományos kutatás módszereit és sok mást és ma nemcsak Keleten, hanem világviszonylatban is a japáni hadsereg és hajóhad, a japáni gyártelepek, egyetemek és tudományos intézetek méltán és komolyan vetekedhetnek a világ legelső hasonló intézményeivel.

A világ állandóan változik és ezek a változások épp a mostani átmeneti korszakban rendkívül gyorsan követik egymást. Ahogy Japán egyszerre és szemünk előtt fejlődött ki a legtávolabbi, teljesen középkori, elzárkózott államból egyik legmodernebb és leghatalmasabb nemzetté, így nemsokára követni fogják ezt a sikerült példát a többi ázsiai államok is. Nekünk magyaroknak, kik Európa szivében képviseljük a turániságot és akiknek vérében, mint nép, úgy a turáni, mint az árja, sőt újabban a szemita elemek is erősen lüktetnek, oda kell hatnunk, hogy az egyre kiélesedő *ellentétek* Nyugat és Kelet között, mennél méltányosabb *kiegyenlítést* nyerjenek és az annyiszor rémkép gyanánt felidézett véres összecsapás Kelet és Nyugat között sohase történjék meg.

Mi nem akarjuk a népeket és nemzeteket elválasztani és mesterséges határokat emelni köztük, de ugyanakkor nem volna helyes megengedni azt, hogy műveltségben és az általános kultúrában hathatósan közreműködni kívánó, egységes és erőteljes nemzetek ebben megakadályoztassanak. Ez egyetemes emberi szempontból is nagy hiba volna.

A turáni nemzetek többnyire *férfiasak*, kemények, nyiltak és határozottak. Ezek igen értékes tulajdonságok az államok vezetésében, ezek nélkül elpuhulnak, meggyöngülnek vagy szétesnek az államok, ami mind az összességre igen káros és elkerülendő.

A turáni eredetű népek hivatása végül közreműködni a megbillent és megzavart európai és ázsiai *egyensúly* helyreállításában, a többi nemturáni nemzetekkel egyetemben. De e nagy feladatoknak csak akkor felelhetnek meg valóban és eredményesen, ha saját kellő fejlődésüket biztosították. Ez első és legfőbb kötelességük önmagukkal és másokkal szemben.

Minden jel arra mutat, hogy a turáni népek, nemzetek és államok áldásos együttműködése önmagukkal és a többi nemzettel közeledik és ebben az egész emberiségre nézve jelentős és üdvös fejlődésben a magyar nemzetnek fontos, talán döntő szerep jut.

Adja az ég, hogy így történjék!

A belső-ázsiai puszták.

Irta: dr. Cholnoky Jenő, a Turáni Társaság társelnöke.

Elvakít bennünket az a paradicsomi szép kép, amelyet képzeletünk varázsol elő a nagy görög és római multból. A szent liget százados fái, örökzöld lombozata susognak a dór ízlésű görög templom körül. A templom kőbe faragott költemény, a legszebb óda, amelyet emberi gondolat kifejezésre tudott juttatni. Utolérhetetlenül szép arányai, tökéletesen szép vonásai sohasem avulnak el, minden emberi épületalkotásban újra és újra megjelennek, előzik a mindenáron mást akaró törekvések kinövéseit. Bármilyen körmönfont okoskodással és magyarázkodással akarjuk is elhitetni, hogy ez vagy az a divathóbort „szép", mindig csak visszatér az ember a „klasszikus" széphez, a dór és ión oszlopokhoz, a milói Vénusz szobrászművészetéhez.

Ott, abban a klasszikus szent berekben, a felülmúlhatatlanul szép templom felé közeledik a nők csoportja. Virágfüzéreket hoznak, olyan, soha szebbel nem pótolható ruhában, amit az emberi nem szellemi képességeinek legmagasabb virágzása idején tudott kigondolni. Olyan az egész csoportozat, hogy ennek láttán könny gyűl a szemünkbe: miért nem ilyen szép a világ mindig és mindenütt!

A szent liget fölött emelkedő sziklacsúcsról nagyszerű a kilátás. Ott kéklik a Föld legszebben tagolt tengere, a Földközi-tenger, benne elszórt, művészi körvonalakkal határolt szigetek kobalt-kék színfoltjai, mögöttük az arkádiai hegyvidék fehér mészkősziklái és örökzöld bozótja, a makkia. A bozót növényei közül majd az egyik, majd a másik virágzik; egyszer a levendula, majd a mirtus, aztán a leander vagy talán a rozmaring, a görögök libanotiszának illata vesz körül bennünket. Mögöttünk felhangzik az egyszerű dal, ahogyan a görög disztihon-sorokat énekelték, mesterkéletlenül, inkább csak a szavak „szép" kimondása kedvéért. Pásztorfiú durúzsolja a hősi énekek valamelyikét, egészen beleképzeli magát a hős Ahileüsz küzdelmeibe s várja a csodaszép istennőket, hogy égi derüt és gyönyört hozzanak egyhangú életébe! Alig van rajta valami ruha, hisz ezen az éghajlaton nincsen rá szükség. Teste olyan arányos, mint Feidiász szobrai; tiszta és ízléses, mert hisz a görög lelkiségnek legfőbb kívánsága volt a szép!

Micsoda kék ég borul erre a gyönyörű képre! Még a felhők is mosolyognak, még a szellő is dallamosan susog...

Képzeletünk egyszerre eltörli ezt a bűbájos képet. Ott állunk a Turáni-alföldön az egyik ősi sírhant tetején. Hideg, fagyos szél süvölt végig a sárgult pusztáin, az ördög szekere hempereg végig a kórók és száraz fűlevelek közt, az ég is fakósárga, tele van porral, a Nap sápadtan, szomorúan süt rá a végtelen pusztaságra, de nem érezzük melegét. Mögöttünk néhány füstös, szennyes sátorban lakik a mai kirgiz családja. Az asszonyok és gyerekek vastag paplanruhában dideregnek az állati hulladék parázsló tüze körül, a férfiak künn őrzik a nyájat, a muszka adószedőről beszélnek, vagy hallgatják azt, aki résztvett a világháborúban, látott európai városokat, vasútat, hajót, repülőgépet, de szívesebben van idekinn a pusztán, bár az télen csikorgó hideg, nyáron meg kemence forróságú.

Idelátszik messze-messze, vagy tán csak a délibáb emeli a láthatár fölé azt a facsoportot, amely az oázis kertjeit jelzi. Ott csakugyan, a folyó mellett nagy határ vályogház lapul meg a lombok alatt, a folyó most befagyott, az oázislakók füstös, rosszszagú kis szobáikban ülnek s talán

házi iparral töltik az időt. Olyan hosszú az ilyen téli nap! Szőnyeget szőnek vagy rézedényt kalapálnak, talán nemezt ványolnak. Kezdetleges, egyszerű dolgok, csak egyik-másik tudja képzeletének szárnyát kibontani s valami megragadó, új mintát talál ki; csodájára járnak ennek a szomszédok és utánozzák. Sok ezer év óta válogatódnak ki ilyen módon a legszebb minták. Talán ebben az egy kézimunkában még mindig él a nagy mult, a nagy idők emléke, de egyébként csupa hanyatlás, csupa törpeség, szegénység és műveletlenség.

De nézzük meg Görögországot ma! Az akropolisz siralmas romjait pénzért mutogatják a kíváncsi idegennek. Nagyon kevés akad köztük, aki igazán meg tudná érteni a látottak nagyszerűségét. Kr. e. 500 évvel épültek ezek az utánozhatatlan remekek: a parthenon, az erechtheion, de mind csak maradvány; Feidiasz pompás faragványai az erechtheion párkányzatáról ma a British Museum-ban vannak. A vidéki, leírhatatlanul szép templomokból alig maradt meg itt-ott valami. A hajdani szent berkeket fölverte a makkia, most ott legelnek a kecskék és juhok. A pásztor műveletlen, vad ember, nem énekelget klasszikus hősköltemenyeket, hanem talán valami útszéli nótát, tele ledérséggel és durvasággal. A hajdan művelt földek lépcsős támfalai alig látsznak ki a bozót recsegő, fás összevisszaságából.

Hol van a gyönyörűen épült Athén? Rongyos kis balkáni házak sikátorai közt most épül néhány „modern" ház. Olyan, mintha nagy sublót volna, amelyiknek minden második fiókját félig kihúzták. Rikító, balkáni színekkel mázolták be jaj-vörösre, hupi-kékre vagy citrom-sárgára. Csoda, hogy a Tezeusz templom remek oszlopai le nem dőlnek az ilyen ízléstelenségek láttán.

Hol van a művészetnek és tudománynak központja, az ókori Athén? Bizony lezüllött, lehanyatlott itt minden, a mai kor embere sem az etika, sem az esztétika terén meg sem közelíti a klasszikus hellén földet!

Rettentő a pusztulás és lehanyatlás a Római Birodalom hajdani tartományaiban is. A Szaharán lenyügözően nagyszerű műépítmények romjait találjuk ott, ahol ma teljes a sivatag, ahol „kéjkertjeidben a sakál üvölt, a pusztán koldus, rabló nép tanyáz"!

Most fordítsuk vissza képzeletünk „mult-látóját" a Turáni-alföldre, ezer évvel ezelőtt átélt időkre... A pusztán temérdek a szépen díszített, nagy sátor, gazdag pásztorok laknak bennük. A pásztorok fejedelme más fejedelmekkel a hatalom egyesítéséről tanácskozik. Majd akad köztük olyan lángelme, akiből Attila, Dzsingisz-kán vagy Tamerlán lesz! A pásztorok uralkodnak az oázislakó kertészeken, földműveseken s fenntartják a rendet, megakadályozzák a pásztorok zsarolásait. Az oázisokban temérdek ember lakik, gyönyörű templomok épültek. Néhány évszázaddal ezelőtt talán buddhista szentélyek, most már mohamedánus dzsámik. A fejedelem palotáját szép, színes csempe fedi, mesés arabeszkekkel. A kupolák és minaretek messze-messze beragyogják a pusztát.

Szamarkandban kínai iparosok papirost gyártanak, írástudók állnak a nép rendelkezésére s írásba foglalják végrendeletüket, leveleiket, a hatóságok az ő rendelkezéseiket. A fejedelmek összeszövetkeznek s hatalmas birodalmat alapítanak. A legderekabbat választják kánnak s megindul a hódítás. Innen indulnak ki azok a hódítások és támadások, amelyek alapjaiban rázzák meg a Római Birodalmat s a túlnépesedett területekről egy-egy katasztrófa következtében nagy néptömegek vándorolnak ki, útközben felforgatva régibb államalakulatokat, megalapozva helyettük újakat. Különösen nagy történelmi jelentősége van annak, hogy oda nyomulnak be, ahol nagyon alacsony művelt-

ségű, igen gyér népesség lakik s oda beviszik azt a műveltséget, amelyet Mezopotámiából hoztak magukkal, amikor onnan a Turáni-alföldre voltak kénytelenek kivándorolni.

A dórok és ionok vándorlása csakis ilyen esemény lehetett. Az oázisokon túlszaporodó nép természetes terjeszkedése ez, s az emberi művelődés történetében csakugyan háromféle szerep jutott a népeknek. A mesterséges öntözéssel művelt területeken, mint Mezopotámiában, Egyiptomban, az északamerikai Mexikóban, a délamerikai Peruban megszületik az ember műveltsége. Ott keletkezik az írás tudománya, az államalakítás képessége és az emelkedettebb vallás léleknemesítő eszmevilága. A puszták pásztornépei vezetik a földönfutóvá lett, művelt népeket a műveletlen területek felé és aztán, ha ez a letelepedés olyan helyre került, amelyen a földrajzi körülmények rá nézve kedvezőek, ott a műveltség hatalmasan emelkedik s hihetetlen magasságokat ér el.

Mindegyik szerep nélkülözhetetlen az emberi művelődés fejlesztésében. A forró égöv legszebb vidékein gondtalanul élhet az ember, szinte ölébe hull az érett gyümölcs. És ott nem keletkezett seholsem műveltség s külső behatás nélkül ezek a népek is durva kőkorszakukat élnék, mint a pápuák Új-Guinea szigetén vagy a Kongó-medence elrejtőzött néger törzsei, meg a délamerikai botokudok.

A ma sűrűn lakott, mérsékelt égövi területeken, mint Európa oceánikus vidékein: Britanniában, Galliában, Germániában, Skandináviában szintén nem született műveltség. Csak a német önteltség mondatja némely tudóssal, hogy a skandináviai runák és az ősgermánok műveltsége ott keletkezett volna s ezek volnának a legrégibb emberi műveltség emlékei. Szó sem lehet róla! A runák a császárok korabeli latin betűkből, esetleg görög betűkkel keverve keletkeztek,* sőt maguk a germán néptörzsek is sokkal későbbi bevándorlók, hogysem egyáltalában beszélhetnénk erről a műveltségről a Kr. e. évezredekben.

Kelet-Ázsia mérsékelt égövi területein sem született műveltség, azt mind mesterségesen öntözött oázis-vidékekről vagy a rizstermő, tehát szintén mesterségesen öntözött területekről vitték oda.

A második szerep a sátoros pásztornépeknek jutott. Ezek terjesztették el az oázis-vidékeken felszedett műveltségeket a környező területekre. Némely vidék földrajza nem alkalmas arra, hogy az ilyen szintvonalú műveltség ott tovább fejlődjék, hanem vagy módosul és elsatnyul vagy egyáltalában nem is fogamzik meg. Vannak azonban olyan vidékek, ahol az ilyen, mondjuk megalapozott, de még gyermekkorát élő műveltség aztán hamarosan továbbfejlődik s bámulatosan magas fokot ér el.

Azok a műveltségek, amelyek olyan oázis-vidékeken születtek, amelyeket nem vesznek körül sátoros pásztorkodásra alkalmas legelőterületek, nem terjednek tovább. Az egyiptomi, bámulatos magasra fejlődött műveltség nem terjedt el. A görög műveltségre is csak alig-alig kimutatható hatással volt. Sőt, az ilyen területeket legközelebbi környékén rendesen sivatag veszi körül s ez minden terjedést megakaszt. A vége rendesen az, hogy távolabbi népek, más műveltség hatása alatt hatalmassá válva, elnyomják, sőt megsemmisítik az ilyen magában maradt műveltséget. Egyiptom nagyszerű műveltségét először a görögök, majd a rómaiak bolygatták meg s végül az arabok tették tönkre. A mohamedánus fanatizmus a világtörténelemnek egyik legnagyobb katasztrófája.

Ugyanilyen elzárkózott maradt Mexikó és Peru műveltsége, mert hisz Amerikában pásztorkodó népek nem lakhattak, hisz nem volt erre alkal-

*) *E. Sievers:* Runen und Runenschriften, a Paul: Grundriss der germanischen Philologie I. k. című gyüjteményes munkában. Jó irodalom!

más háziállatjuk egyetlenegy sem. Nem terjedtek el ezek a bámulatosan magas fokot elért műveltségek, sőt elpusztította őket az európai műveltség kíméletlen kegyetlensége.

Mezopotámia fekszik olyan szerencsés helyen, hogy legeltetésre alkalmas puszták veszik körül. A puszták népei lettek úrrá Mezopotámián is, de viszont ugyanezek elterjesztették a szélrózsa minden irányában. Kelet felé Perzsián át Indiába hatolt, mindegyik önálló földrajzi területen külön egyéni műveltséggé alakult. Irán magas műveltségét eléggé jellemzi a szépen fejlődött perzsa irodalom és költészet. Indiáról nem kell külön szólnom, csak arra akarok emlékeztetni, hogy Indiába egymás után törtek be iráni és turáni népek s fokozatosan emelték India műveltségét meglehetősen magas fokra.

Mezopotámiából áradt a műveltség a Földközi-tenger vidékére. Palesztina mezopotámiai tartomány volt s az ott lakó ősnépek kétségtelenül onnan hozták azt a tudást, amelynek segélyével a száraz éghajlat alatt mesterségesen öntözött kertekben jólét és gazdagság fejlődött ki. A pásztorkodó zsidók bámulva látták Kánaán nagyszerű szőlőfürtjeit s meghódítva a területet, úgy zsarnokoskodtak, hogy a mezopotámiai, központi hatalom ezért a babiloni fogságba vetette őket.

A föniciai nép az ókor legkitűnőbb hajósnépe volt s a földrajzi körülmények hatása alatt lett azzá. Szíria száraz, földművelésre alig alkalmas, sziklás partjain, néhány sziklaszigeten lakott s nem tudott a földművelésből és halászatból megélni, kénytelen volt tehát kereskedelemmel megkeresni kenyerét. A tenger partja erre szinte rákényszerítette és rácsábította őt. De ha nem lett volna jó hajóépítő anyaga, sohasem lett volna hajósnéppé, hanem talán karavánkereskedőként lassankint elpusztult volna a sivatagban. A libanoni cédrus azonban a legkiválóbb anyag s nagyszerű hajókat lehetett belőle építeni. Azokon a partokon, ahol nem volt a közelben megfelelő hajóépítő faanyag, nem is fejlődött ki a hajózás, mint pl. Egyiptom, Kirenaika és Tripolisz partjain. Ám az Atlasz országaiban kifejlődött a hajózás; hisz a tunisziak és az algériak veszedelmes kalózok voltak, csak Napoleon vetett véget az ottani szörnyűséges gyilkolásnak és rablásnak. De nem fejlődött ki a kereskedelem, mert ennek a népnek nem volt ahhoz kellő műveltsége. Fönicia mögött azonban ott volt a mezopotámiai, csodálatosan magasra fejlődött kultúra és civilizáció s ennek következtében a föniciai nép tudott mivel és hogyan kereskedni, sőt nevezetes iparágakat is kifejlesztett. „Világhírű" volt a föniciai üveggyártás, meg a bíborfestékkel festett kelmék készítése.

De még nagyszerűbben virágzott fel a Mezopotámiából átplántált műveltség Kis-Ázsia partjain s onnan át hatolt Görögországba. Ott emelkedett csak igazán magasra, bátran állíthatom, hogyha civilizációban meg is haladtuk a görögöket, de kultúrában még mindig nem értük utól. Ne büszkélkedjünk tudományunkkal, mert szerénységre tanít bennünket a görög tudomány ismerete.

Miletosz Kis-Ázsiában, a Meandrosz-folyó torkolatában van. Itt született Thalesz, Anaximander, Anaximenész és Hekataiosz, mindegyik egy-egy lángelme. Anaximandrosz Kr. e. 611-ben született s már akkor tanította, hogy a Föld, mint gömb, szabadon lebeg a világtér közepén. Az állatokról írt tanulmányában egészen Darwin álláspontját foglalta el, stb., stb. Herodotosz is Kis-Ázsiában, Halikarnasszoszban született. A görögök már évszázadokkal Kr. e. tudták, hogy a Föld gömbölyű, Eratoszthenész meg is mérte, hogy mekkora, sőt azt is tudták, hogy a Nap van a bolygórendszer középpontjában, csak nem merték azt közérthetőleg kimondani, mert agyonverték volna őket, ezért Hipparhosz

ezt úgy fejezte ki, hogy a bolygók és a Föld mozgása matematikailag sokkal egyszerűbben volna fogalmazható, ha a Napba tennők át a koordináta-rendszer kezdőpontját.

Minket, a turáni népekkel foglalkozó társaságot legjobban érdekel az, hogy a mezopotámiai műveltség elterjed a Turáni-alföldre is és ez alföld oázisaiban meghonosodik az írástudás, az államalkotás képessége s e népek a magasabbrendű vallás eszméinek hatása alatt emelkednek és nemesednek.

A mezopotámiai műveltségnek valóban második hazája lesz ez a csodálatos terület. Nyugaton a Kaspi-tó, keleten a Belső-Ázsia hegyóriásai: a Pamir, az Alai-san és a Tien-san bércfala, délen az iráni medencétől til-túl elválasztó hegyláncok, különösen a Paropanizosznak nevezett lánc, a Hindukus egyi kihágása határolják. Északon nincs éles határa. Az Akmolinszki-fensík észrevétlenül megy át Szibíria földművelésre alkalmas síkságaiba, majd a szörnyű szibíriai őserdő, a taiga ingoványos lapályába. Határul mindenesetre a földművelésre alkalmas síkság déli szélét vehetjük. Óriási nagy terület ez így! Észak-déli irányban mintegy 1400 km széles, kelet-nyugati irányban közepes szélessége szintén 1400—1500 km közt van, tehát területe mintegy 2 millió négyszögkilométer, vagyis majdnem tízszer akkora, mint a történelmi Magyarország volt Horvátország nélkül.

Legnagyobb része igen régi kőzetekből álló, lepusztult tönk tökéletlen síksága, nagy része a hegyekből származó törmelékkel ellepett, lejtős síkság. Ezen futnak le az Amu-darja (Oxus) és Szir-darja (Jaxartes), meg köztük a Szerafsan, délfelől pedig a Murghab és a Heri-rud. A puszták közepén fekszik a sós Aral-tó, vízszintje mintegy 50 m. magasan van a tenger szintje fölött. Az Amu-darja meg a Szir-darja nagy deltát építenek bele. A folyókból kifútt homok is nagy területeket lep el, ilyen a Kara-kum és a Kizil-kum. A síkság igen nagy részén egyáltalában lehetetlen a legeltetés a vízhiány miatt, de viszont hatalmas nagy területeken van elég bőven víz patakokban, forrásokban stb. s ezekből meg lehet itatni az állatokat. A folyók vizét ott, ahol a folyók alsószakasz jellegűek, szét lehet vezetni csatornákkal s így lehet öntözni a kerteket. Ahol a folyók középszakasz-jellegűek, ott esetleg mesterséges duzzasztással még egy-egy kisebb folyót szétágazásra kényszeríthetünk, de rendesen az ilyen folyóból emelni kell a vizet, azért az oázisok nem lehetnek távol a folyótól. A szétágaztatás az igazi, nagyarányú öntözés; így művelik Szamarkand, Bokhara, Kiva, Merv és Taskent oázisait.

A síkság éghajlata annyira száraz, hogy egy része sivatag, más része félsivatag, de a legnagyobb rész füvespuszta, mert a csapadék évi összege több 200 mm-nél. Ezek rendkívül alkalmasak a sátoros pásztorkodásra, mert télen nincs hó, tehát az állatok télen-nyáron kinn lehetnek a pusztán, de a legelőt folyton változtatni kell, mert évenkint csak egyszer zöldül ki a fű.

Ez az az emberföldrajzi kráter, amelyből időnkint embertömegek lávája árasztja el a környezetet. A Mezopotámiában született műveltség itt fegyveres hatalomra tesz szert és messze széthordja, akár hódításokkal, akár igazi népvándorlásokkal a műveltséget. — Ma már ezt a szerepét eljátszotta. A periferikus területek: Európa, India és Kína úgy tele vannak emberrel, hogy innen már többé semmiféle veszedelem sem fenyegeti őket. Eljátszotta történelmi szerepét s most a perifériákhoz képest nagyon kedvezőtlen helyzetbe került s lehanyatlott, hogy csak akkor viruljon fel újra s legyen megint történelmi tényező, ha a nyugati műveltség tönkre megy: a bolsevizmus öngyilkos rémségeibe zuhan.

A Római Birodalmat is az egyenetlenség, a hagyományok elvetése, az erkölcstelenség és a hazaszeretet kipusztítása döntötte végveszedelembe. Augustus császár idejében még Attila aligha tudott volna ott eredményeket elérni s a Római Birodalom még ma is fennállhatna, talán mint Európai Egyesült Államok, de hát ez elmult, helyébe a pusztákról származó népek, a gótok, germánok és magyarok nyomultak be Európába, megtöltötték Északnyugat-Európát s átvették a műveltség továbbfejlesztésének feladatát. De a nagy gondolatokban még mindig a Földközi-tenger imperátora, Itália vezet, hisz onnan származik a jogállam, a kereszténység, a reneszánsz és a fasizmus nagyszerű eszmevilága.

Görögország az ő apró medencéivel, a kezdetleges civilizációnak legeszményibb földrajzi térszine volt, de az emberi művelődés túlnőtt rajta s ez a gyönyörű ország is eljátszotta szerepét.

Nagy volt a Turáni-alföld is, nagyszerű volt ott az élet s műveltsége messze felülmúlta évezredeken át Európa legnagyobb részének műveltségét. Gyönyörű lehetett a nagy időkben a Turáni-alföld is, hisz az oázisok valóságos édenkertek voltak, a pusztákon pedig szabad, tetterős, eleven élet folyt. Megvolt akkor ennek a vidéknek is nagyszerű költészete, művészete. De mégis mindig más szerepe volt, mint Görögországnak. Afroditének, Pallasz Athénének, Hérának és Dianának ez a szépséges világa a tudomány, a művészet és a költészet hazája volt, ebben a múzsák lelkesítették a nagy szellemeket. Ámde az örökös egyenetlenkedés, a folytonos belvillongás annál csúnyább, rútabb vonása a hellének történetének. Az örökké civakodó kis államokat ugyan Filipposz, majd Nagy Sándor egyesíteni tudta s világrengető hatalom lehetett volna belőlük, de utánuk bekövetkezik az elvirágzás s Róma veszi át a civilizáció vezetését.

A Turáni-alföldnek más volt a hivatása. Itt a fegyveres erő, a tömegek mindent eltipró hatalma alakul ki időnkint s nem a tudomány és a művészet, hanem a hatalom vágya tüzeli a nagy elméket. Dzsingisz-kán kínai csillagászokkal — a görög Eratoszthenész módszere szerint — megmérette a Föld nagyságát, hogy megtudja, mennyi van még rajta meghódítani való.

Kína egyik fénykorát Dzsingisz-kán fia, Kublai-kán teremtette meg, az ő idejében bámulta ezt a nagyszerű műveltséget Marco Polo. A második fénykort a mandzsu dinasztia uralkodója, tehát megint pusztai nép fia, Kang-hszi császár idejében látjuk felvirulni. Ezekben megvolt az államalkotás és a magasabbrendű civilizáció berendezésének képessége. Szerintem ebből a pusztai kohóból származunk mi is. Ismeretlen időkben, ismeretlen okok kényszerítettek egy finn-ugor nyelven beszélő, földműveléssel és kereskedelemmel foglalkozó, magasabb műveltségű népet arra, hogy a Turáni-alföldet elhagyja. Társául szegődött egy török nép, kétségtelenül sátoros pásztor s ennek fegyveres hatalma tört utat számunkra s első hazául megszerezte a Kaukázus északi lábánál elterülő pusztákat. De innen is tovább kellett vándorolniok, eljutottak végre hazánkba s ide sokkal magasabb műveltséget hoztak, mint amilyent itt találtak.

Megjelenésük átalakítja Európát. A gyalogos római légiók helyett a könnyű lovasság lesz a világ ura, a lovag-kor kezdődik — a mitőlünk átvett műveltség alapján. A lovagiasság, a humánus gondolkozás, az államalkotás képessége magasra emelik népünket a környező országok fölé s az Árpádházi királyok uralma alatt hazánk a legműveltebb és leghatalmasabb európai államok közé tartozott.

A Turáni-alföld tette meg utolsó kötelességét, ősi műveltségét átültette Európába s nagyot lendített rajta. Ezután már csak pusztító, fanatikus veszedelmek rohannak ránk onnan. Mongol, török és most a bolsevik veszedelem, mert hisz Oroszország területe a modern idők legnyughatatlanabb, igazi konszolidációra még képtelen földrajzi vidéke, mintegy újabb vulkán, amely már csak pusztítani képes!

Az V. finn-ugor kultúrkongresszus története.

Irta : **Bán Aladár**, a Turáni Társaság ügyvezető és szerkesztő-alelnöke.

Tizenöt évvel ezelőtt, 1921 júniusában volt az első összejövetel, amelyen a három szabad finn-ugor nemzet, mióta mintegy 5000 évvel ezelőtt elszakadt az őshazától, először találkozott csoportosan. A kongresszus eszméje a finnektől indult ki. A néprokonsági eszmének két lelkes barátja: *Matti Pesonen* és *Alfred Jotuni*, a helszinki finnnyelvű népiskolák tanfelügyelői pendítették meg a gondolatot, hogy a szabaddá lett finn és észt nemzet tanerői közös kongresszust rendezzenek. Jotuni, aki két évvel ezelőtt távozott el az élők sorából, 1920-ban hozzám fordult azzal az indítvánnyal, hogy a rokoni magyar nemzet is küldjön pár képviselőt a tervezett kongresszusra. Megcsonkított hazánk akkor nehéz időket élt, de megfeszített munkával és minden nemes törekvést támogató elnökünk, *Pekár Gyula* akkori kultuszállamtitkár jóindulatú intézkedése folytán sikerült kivívni, hogy a kultuszminisztérium és a főváros összesen öt tanférfiút, köztük csekélységemet is, küldött ki erre az első rokonsági találkozóra, melyet indítványomra „finn-ugor tanügyi kongresszusnak" neveztek el, s ez az elnevezés a második, programmban tetemesen bővült kongresszusi alkalomra már „*finn-ugor kultúrkongresszusra*" változott. Ilymódon az első tulajdonképi „finn-ugor kultúrkongresszus" 1924-ben Tallinnban volt, amelyen 60 magyar vett részt, élükön a világhírű geográfus, gróf Teleki Pál.

Midőn az idén 12 év multán másodszor látogattunk el mint kongresszusi részvevők Tallinnba, önkéntelenül felmerült bennünk a gondolat: vajjon mi a célja és haszna e rokoni találkozásnak? Hiszen, ha végigtekintünk a történelem és a jelenkor tényein, azt tapasztaljuk, hogy a néprokonság eszméjéből támadt akciók nem igen vezettek tényleges eredményre. A világháborúban az angol és a német a közeli nyelvi és faji rokonság ellenére is engesztelhetetlenül pusztította egymást; s még a nagy port felvert pánszláv eszme sem volt képes egy lobogó alá szólítani a közelrokon szláv népeket. A néprokonság eszméje csupán ott vált be, ahol az illető népek anyagi vagy politikai érdekei nem ütköztek össze.

Igaza volt tehát a nemrég elhúnyt nagy finn tudósnak, a Turáni Társaság dísztagjának, *Setälä Emil*nek, hogy a néprokonsági eszmének elsősorban kulturális téren kell érvényesülnie. Előadásaiban és kongresszusi beszédeiben váltig hangoztatta, hogy a művelt finn-ugor nemzeteknek közös feladata az emberiség szellemi világát, a tudományt és közművelődést gazdagítani a saját fajukra vonatkozó problémák tisztázásával s ilymódon értékes igazságokkal járulni az általános kultúra felépítéséhez. Természetes, hogy a közös feladatokon dolgozó népek között a rendesnél melegebb vonzalom fejlődik ki, mely azután közgazdasági, politikai és egyéb téren is gyümölcsöztethető.

A rokonnépekkel való érintkezéseinkben egyik legfontosabb tényező a finn-ugor kultúrkongresszusok intézménye. Az eddig lezajlott összejövetelek mindegyikéről volt szerencsém tájékoztatást nyujtani részint folyóiratunkban, részint előadásaimban. Most a legutóbbi kongresszus történetét és hozzá fűződő gondolataimat óhajtom fővonásokban összefoglalni.

Az idei júniusban immár ötödször gyűltek össze a finn, az észt és a magyar nemzet képviselői Tallinnban. E rokoni találkozó világraszóló kultúreseménynek mondható mind a részvevők és az előadások számát, mind a hangulat mélységét tekintve. Az illető nemzeteket összesen 1593 egyén képviselte, Finnországból 588 (357 nő, 231 férfi), Észtországból 870 (488 nő, 382 férfi), hazánkból az egyetemi énekkarokkal együtt 132 (28 nő) és a lívek közül 3 ember. Az utazás előkészítését és a szellemi részvétel módozatait hazánkban nagy buzgalommal és körültekintéssel végezte az állandó Finn-ugor Kultúrbizottság magyar osztálya, melynek tagjai a következők voltak. Elnök: Csekey István egyetemi tanár, alelnök: Bán Aladár kormányfőtanácsos; titkárok: Lukinich Frigyes t. ü. fogalmazó és Virányi Elemér tanár. Tagok: Divéky Adorján varsói egyetemi tanár, Faragó József tanár, Fülei-Szántó Endre min. tanácsos, Gaskó Dezső orvos, v. Haász Aladár min. tanácsos, Haltenberger Mihály rk. egyetemi tanár, Horger Antal egyetemi tanár, Ispánovits Sándor polg. isk. igazgató, Jeney Endre egyetemi tanár, Kogutovitz Károly egyetemi tanár, Koritsánszky Ottó szerkesztő, Krause Rolf tb. konzul, Leffler Béla egyetemi tanár, Lopata József tisztviselő, v. Nagy Iván min. titkár, Olay Ferenc min. tanácsos, Paikert Alajos ny. államtitkár, Remete Miklós IBUSZ tisztviselő, Szádeczky-Kardoss Tibor egyetemi tanár, v. Ury Dezső Hangya-főtisztviselő, Vaszy Viktor zeneakadémiai tanár, Vikár Béla főtanácsos, Weöres Gyula egyetemi lektor. — A finn bizottsági osztály elnöke Matti Pesonen, titkára F. A. Heporauta; tagjai: L. Vesterinen úrasszony, Lauri Hakulinen, K. S. Laurila, Yrjö Loimaranta püspök, Antti Tulenheimo Helszinki főpolgármestere, Kustaa Vilkuna. Az észt főbizottság (a kongresszusrendező nemzet bizottsága a „főbizottság" nevet viseli), amelyre a legnagyobb feladat hárult, természetszerűleg a legtöbb tagból állott és több albizottságra oszlott. A bizottság vezértagjai a következők voltak: A. Veiderma elnök, Voldemar Päts alelnök, G. Ollik alelnök, K. Jürgenson pénztáros, Linda Eenpalu, P. J. Hynninen tallinni finn követ, Märt Raud tallinni magyar főkonzul, Juhan Aavik, Joh. Kiivet min. tanácsos, K. Koljo, August Kuks, Hans Kuusik, Julius Mägiste egyetemi tanár, Gottlieb Ney igazgató, J. Puhk, K. Pärl, Aadu Truuvere százados és Alo Raun, a főbizottság titkára. — A kongresszus vezetői észt részről: A. Veiderma és K. Jürgenson, finn részről: K. S. Laurila és Lauri Kettunen egyetemi tanárok; magyar részről: Bán Aladár és Csekey István; kongresszusi titkárok: Alo Raun, L. Hakulinen és Virányi Elemér.

A siker legfőbb biztosítéka volt, hogy a kongresszus fővédőségét maga *Päts Konstantin* államnagy, védnökségét pedig *A. Jaakson* közokt. miniszter vállalta el. A kongresszus díszelnökségének tagjai voltak észt részről: Johan Laidoner tábornok hadseregfőparancsnok, Kaarel Eenpalu miniszterelnökhelyettes, Fr. Akel külügyminiszter, Joh. Kõpp egyetemi rektor, H. B. Rahamägi püspök, Alexander metropolita, A. Laikmaa művész, O. Kallas v. nagykövet, Miina Härma zeneszerző, K. E. Sööt író, Jaan Soots tábornok, Tallinn polgármestere, Julius Mark egyetemi tanár. — A kongresszus rendezése az észt kormány erkölcsi és anyagi támogatásával történt.

Maga a kongresszusi utazás igen sikerültnek mondható. Mellőzve a varsói és a rigai események ecsetelését csupán Észtországgal kezdjük. Június 25-én reggel érkeztünk Tartuba, ahol lelkes fogadtatásban volt részünk. Az állomáson a polgármester, *Tõnnison* tábornok tartott lelkes üdvözlő beszédet, melyben tolmácsolta Tartu városának üdvözletét s kifejezte hitét, hogy a kongresszus nagy mértékben fogja elősegíteni a rokonnépek jövőjét. A beszédre dr. *Tasnádi Nagy András* államtitkár, a magyar kormány képviselője felelt kifejezve a magyar küldöttség örömét, hogy a művelt észt testvérnép körében tölthet pár, a tudománynak és kultúrának szentelt napot. Végül *Bán Aladár* észt nyelven köszöntötte a nagy számban megjelent észt testvéreket hangoztatva Tartu városának és egyetemének óriási szerepét az észt kultúra felépítésében. A Budapesti Egyetemi Énekkarok énekének elhangzása után a magyarok az Athéna nevű kávéházba vonultak, ahol kedélyes vendégség keretében *Mägiste* professzor tartott magyar nyelven mélyenszántó felolvasást az észt-magyar tudományos kapcsolatokról, *Virányi Elemér* pedig észt nyelven mondott lendületes beszédet, mely az észt-magyar testvériség lelkes ünneplésére adott alkalmat. — A város nevezetességeinek megtekintése után az egyetem aulájában fényes ünnepség volt, amelyen K°pp rektor üdvözölte a magyar nép képviselőit; erre *Csekey István*, az egyetemnek nyolc éven át volt professzora, válaszolt észt nyelven hangsúlyozva, hogy életének egyik legszebb korszakát töltötte az ősi egyetem falai között s Észtországot mindenkor második hazájának tekinti. — Megemlítjük még, hogy a magyar bizottsági osztály dr. *Györke József* tartui egyetemi előadó kíséretében megkoszorúzta a Kalevipoeg szerzőjének, Kreutzwaldnak síremlékét, hol Bán A., az éposz fordítója mondott észtnyelvű beszédet.

Tartuból még aznap tovább utaztunk a fővárosba. Útközben Tapal állomáson a város lakossága nevében a polgármester üdvözölte átutazó honfitársainkat, mire Virányi Elemér válaszolt. Tallinnba érkezvén, nagyszabású fogadtatás várt reánk. Väiderma lelkes magyarnyelvű beszédében többi között a következőket mondotta: „Nagy ünnepnapja van ma a finn-ugor népek közös anyjának: jönnek szabad fiai és leányai a messzi délről és a sziklás északról. Drága magyar barátaim, ti éppen abban a csodálatosan szép időszakban jöttetek hozzánk, mikor az éjszakák idején is majdnem nappali világosság ragyogja be hazánkat. Jelképe ez a mi szellemi munkánknak." *Nemeskéri Kiss Sándor* finnországi magyar követ meleg üdvözlő szavai után Tasnádi Nagy András államtitkár mondott nagy lelkesedéssel fogadott beszédet. Visszatekintett a tartui fogadtatás mozzanataira, amelyek alapján már eddig is kimondhatja azt a meggyőződését, hogy e kis népnek nagy fiai vannak, akik nemzetüket a kultúra és az anyagi boldogulás magaslataira képesek vezetni. — Észt nyelven Bán A. üdvözölte a főváros lakosságát. Zenekar hangjai mellett kísérték a magyar vendégeket szállásaikra.

Ugyane nap este 7 órakor volt az *ismerkedési est*, amelyen több mint 100 személy vett részt. Itt *Ney Gottlieb* mondott beszédet észt és német nyelven. Nagyon érdekes volt *Kettunen* professzor beszéde, aki észt, finn, magyar és lív nyelven emlékezett meg a kongresszusra érkezett rokonvendégekről. Csekey István visszapillantást vetett a finn-ugor népek rokonságának történetére, majd Bán A. éltette a finn-ugor népek együttműködését.

Június 26-án kezdődött a kongresszus a Károly-templomban végbement lélekemelő *istentisztelettel*. Itt gyönyörű karénekek közben Észtország evangélikus püspöke, dr. *H. B. Rahamägi* tartott szentbeszédet,

melyben többi közt ezt mondotta: „Felidézzük emlékezetünkben a távoli közös multat s a rokonnépek különböző sorsát... Majd felmerül szemünk előtt a jelen: Magyarország téres pusztájával, Finnország sziklás partjaival s Észtország gabnatermő földjével. Az Úr a finn-ugor népeket megtartotta a történelem minden viharában. Csak nemrégiben adott nekik szerető keze szabadságot és önállóságot s biztosította is azt számukra. Azért legyen e kongresszus mindenekfelett hála-gyülekezet a mindenható Teremtő, az ég és a föld megtartója iránt."

Ezután a kongresszusi tagok az Estonia dísztermébe vonultak, hol többezer főnyi hallgatóság jelenlétében folyt le a *megnyitóünnepség*. Az óriás terem a rokon nemzetek zászlóival és címereivel volt ékesítve. Megjelentek itt az észt kormány tagjai, a hadsereg és a közélet kiválóságai. Pont 11 óra 50 perckor érkezett *Päts Konstantin* államnagy kíséretével a zenekar hangjai mellett. — Az ünnepség lefolyása a következő volt. Veiderma, az észt főbizottság elnöke, fölkérte az államnagyot a kongresszus megnyitására. Viharos taps közben lépett az államfő a szónoki emelvényre s a következő beszédet mondotta:

„Nagyrabecsült kongresszusi tagok! Van szerencsém az V. finn-ugor kultúrkongresszust megnyitni. Rokonnépeink képviselői nem azért jöttek hozzánk, amint az rendes szokás más kongresszusok alkalmával, hogy meghányják-vessék hadseregeik fejlesztésének kérdéseit, hogy ezáltal biztosítsák túlsúlyukat más népek fölött s azokat rabságba vethessék. Nem! A mi kongresszusunk nem azért gyűlt össze; minket a *vér* szava hítt ide. A vér, amelynek neve az összes finn-ugor népek nyelvében ugyanaz maradt évezredeken át; a vér szava a mi kongresszusaink lelke és vezetője. Olyanok vagyunk, mint a messze vetődött testvérek, kik hosszú idő után egymásra találtak s akiknek nagy az örömük, mert érzik, hogy minden sorscsapás ellenére is maradt bennük valami közös, ami soha el nem pusztul, s ez a közös vér és egyazon eredet. Mi, finn-ugor népek védőfala voltunk más népeknek, míg ők szabadon fejleszthették kultúrájukat. Tudjuk, hogy a mi finn testvérnépünk mennyit szenvedett Észak-Európa békés fejlődéséért; tudjuk, hogy a magyar nemzet mennyit küzdött, s mennyi vért hullatott idegen népekért. Tudjuk, hogy mi észtek idegen népektől eltiporva mennyi vért ontottunk hiába! Voltak idők, midőn itt száz és száz kilométernyire nem hallatszott kakasszó, sem kutyaugatás, ragályok pusztították népünket, s már-már kitörölték nevünket a nemzetek életkönyvéből s nyelvünkre úgy tekintettek, mint valami ősmaradványra; szóval oly népnek tartottak minket, amelynek nincs jövője... De az ősi, egészséges vér megsegíté a finn-ugor népeket, hogy minden nehézségen diadalt arathassanak. S most, midőn szabad népekként közös kultúrmunkát végezünk, emelt fővel léphetünk a haladás ösvényére, mert nekünk senki sem adott ingyen semmit, hanem csak népünk ősi és biztos öntudata és akarata tett bennünket azzá, ami vagyunk. S mi szabad népekként, önállóan akarunk kultúrmunkát végezni, amely a legnagyobb érték a nagy, hatalmas nemzetek előtt. Kultúrmunkát végezvén, nem tartunk függetlenségünk elvesztésétől, tudván, hogy manapság a kultúrnépeket nem lehet eltiporni, megsemmisíteni. Ezért a mi kongresszusunk a művelődés zászlaját lobogtatva erősbíti a szabadságot s a nemzetek jogainak kivívását."

A viharos tetszéssel fogadott s finn és magyar nyelven is tolmácsolt beszéd után Veiderma felkérte Bán Aladárt, hogy szavalja el magyar nyelven Uráliak Himnusza című költeményét. Ezt a költeményt finn nyelven *O. Manninen* egyetemi tanár fordításában *Piippa Heliö* szavalóművésznő s észt nyelven *Ants Oras* egyetemi tanár fordításában *Felix*

Moor adta elő. Majd *J. Mark* tartui egyetemi tanár mondott észt, magyar, finn és lív nyelven üdvözlő beszédet a kongresszus tagjaihoz. Ezután ismét költemény következett: az ősz költő, *K. E. Sööt* hexameteres verse a finn és magyar testvérekhez, mely észt és magyar nyelven adatott elő.

Most észt zeneszámok előadása után következtek a rokonnépek külön köszöntő beszédei. Finn részről *O. Mantere* közoktatási miniszter mondott finn- és észtnyelvű beszédet; utána a zenekar a finn himnuszt játszotta. A magyar kormány nevében Tasnádi Nagy András beszélt. Lelkesedéssel fogadott beszédében kifejezte a magyar kormány, főkép közoktatásügyi miniszterünk, *Hóman Bálint* meleg együttérzését, hangsúlyozva, hogy miniszterünk személyes megjelenését fontos államügyek gátolták meg. Végül tolmácsolta a magyar kormány meghívását, hogy a következő kongresszus 1941-ben Budapesten tartassék. A magyar himnusz elhangzása után a finn bizottság nevében K. S. Laurila s a magyar bizottság nevében Csekey István elnök mondott lendületes észt beszédet. Csekey visszapillantva a finn-ugor nemzetek közös származására e szavakkal zárta beszédét: „S most, midőn a testvérnépek képviselői ismét kezet foghatnak egymással, fölmerül bennünk a kérdés, mi hozott bennünket együvé? Nekünk nincsenek imperialisztikus törekvéseink; politikai és közgazdasági érdekek sem fűznek minket egybe. A nagy távolság miatt nem cserélhetjük ki a tápláló magyar búzát és tüzes bort az észtek és a finnek hal- és fatermelésével. Mégis egymáshoz vonz bennünket valami csodálatos, ösztönszerű faji erő. A közös származásnak s az évezredekkel ezelőtt elhagyott közös otthonnak eszméje izzik ma is mintegy tudat alatt lelkünkben. — Immár ötödször gyűltünk össze testvéri ünnepre, baráti kézszorításra s oly időben, midőn Európa más fajrokon népei gyűlölettel tekintenek egymásra s egymás megsemmisítésére törnek. A faji és nyelvi összetartozás misztikus érzése hozott bennünket ide." Befejezésül finn nyelven a kis lív nép nevében *Volganski-Valgamaa* fejezte ki jókívánságait a kongresszus sikere iránt. A majdnem két óra hosszáig tartott ünnepség az észt himnusz hangjai mellett ért véget.

A nagygyűlés legfontosabb részét természetesen az előadások tették. Az előadások két csoportra oszlottak: *általános, azaz plénumelőtti és szakelőadásokra.* Általános előadás mindössze hat volt; mindhárom nemzetre kettő-kettő jutott. Az első napon J. Mark professzor, Bán A. és *A. M. Tallgren* professzor tartottak előadást, mindhárman észt nyelven. Mark „A finn-ugor népek ősi kereskedelméről" szóló értekezésében áttekinté a finn-ugor népek jelenlegi statisztikáját. Szerinte csak 17 millióra rúg e népcsalád lélekszáma, melyet a legtöbb író 20 millióban állapít meg. Igen szépen rajzolja a magyar nép őstörténetét, melyből pár részletet bemutatunk.

„A finn-ugor népeknek évezredek alatt állandó küzdelmet kellett vívniok más népekkel létükért és faji sajátságaik megőrzéséért. E nehéz küzdelemben népcsaládunk néhány tagja idők folyamán teljesen eltűnt. Mások viszont szívósan megálltak, sőt növekedtek és idegen népelemeket is magukba olvasztottak. Különösen jellemző példái e szívósságnak és élniakarásnak a magyarok, kik ismeretlen ok folytán s közelebbről meg nem határozható időben, valószínűleg lökést kapva a török törzsek mozgásainak zavaraiban, a Kr. u. IV. vagy V. században elhagyták ősi otthonukat a Káma-folyó vidékein s a Kaukázus irányába vonultak, a Don és Kubán közt telepedvén le. Szomszédaik voltak itt az Észak-Kaukázusban élő törökfajú bolgárok, kik innen később északnak húzódva, a VII. vagy VIII. században virágzó birodalmat teremtettek a Volga

középső folyása mentén, s akiknek utódai a mai csuvasok; a bolgárok másik ága 679-ben átnyomult a Dunán, ott államot alapított (Bulgária), de csakhamar beolvadt saját szláv alattvalóiba. A magyarok érintkezései a bolgárokkal hosszabb ideig tartott, amint azt a magyarban található számos bolgár eredetű szóból következtethetjük." — Ezután a tudós szerző kimutatja, hogy e jövevényszók többnyire a gazdasági fogalmakra vonatkoznak; majd így folytatja: „Ezzel szemben nem volt sok tanulnivalójuk szomszédaiktól a vadászatban, halászatban, még kevésbbé a hadviselésben. Lovas néppé is, aminőként a történelem világánál megjelennek, már előbbi lakóhelyeiken lettek, a vogulokkal és osztjákokkal való egység korában, mint ezt a mindhárom ugor nyelvben közös *ló* (vog.: *lu*, osztj.: *lou*) és *nyereg* (vog.: nagr, osztj: noger) szó bizonyítja." Továbbá: „A finn-ugor őskort, melyben a finn-ugor törzsek még együtt éltek, mintegy 5000 évnyi időköz választja el tőlünk. E hosszú idő távlatában teljesen érthetőkké lesznek a fgr. nyelvek nagy eltérései, főleg ha még szem előtt tartjuk az idegen nyelvek hatásait is. Így érthetővé lesz, miért üt el például a magyar nyelv annyira a mi nyelvünktől, hogy egészen idegennek érezzük; csak mikor a nyelvtudomány már megélesítette látásunkat s megismerkedtünk mindkét nyelv történeti fejlődésével, csak akkor találunk bőségesen közös szavakat, továbbá észrevesszük azt is, hogy a magyar nyelv belső felépítése alapjában ugyanaz, mint a mi nyelvünké." Ezután a jeles nyelvész az egyes fgr. nyelvekben levő azon szavakat fejtegeti, melyek a kereskedelem ősi állapotát tükrözik. Elmondhatjuk, hogy az előadás a fgr. őstörténetnek egyik érdekes fejezetét világította meg. — A második általános előadás Bán Aladárnak „A finnugor népszellem teremtőereje" c. értekezése volt. Az előadó bizonyítja, hogy az évezredes finn-ugor, helyesebben *uráli* örökségnek félreismerhetetlen nyomai maradtak fenn az e csoporthoz tartozó népek ősi hagyományaiban, főkép a népművészetben és a folklórban s e hagyományok tanulmányozása és felhasználása eredeti színt és jelleget adhat a művészeti és költői alkotásoknak. Nálunk eddigelé csak szórványosan mutatkozott e hagyományok mélyebb hatása; így Zempléni Árpád Turáni Dalok c. gyüjteményében, Havas István Nyírfakisasszony c. bájos költői elbeszélésében és Bán A. a Bűvös nyílvessző c. verses elbeszélésében. — A harmadik előadás Tallgrennak „Észt- és Finnország ezer évvel ezelőtt" című rövid, de mélyenszántó dolgozata volt. Kimutatta a tudós szerző, hogy a tulajdonképeni finn fajnak ősfészke Észtország volt s innen vándoroltak be a finnek elei mai hazájuk déli részébe, mely Észtországra nézve az volt, ami Észak-Amerika volt Angliának. Észtország ezer évvel ezelőtt majdnem teljesen lakott terület volt s ugyanakkor Finnországban csak a délnyugati partvidéken és a Ladoga-melléki Karjalában alakult ki állandó település, az ország többi része pedig pusztaság és vadon erdőség volt. Tehát a Finn-öböl déli partján fekvő Észtország abban az időben nemcsak erősebb és fejlettebb, hanem nagyobb is volt, mint az akkor lakott Finnország, sőt kereskedelmi és politikai jelentősége is fontosabb volt, mint Finnországé. Az idegen hódítások azonban évszázadok alatt megtörték Észtország erejét s az elnyomás zordon századai alatt a hajdan hatalmas, vitéz nemzet szegény, jogtalan, de nagy multjáról soha meg nem feledkezett jobbágynéppé lett, mely szabad hazája újjáépítéséhez ma is a multból merít erőt és bizalmat.

A második napon az első általános előadást *K. T. Jutila* professzor finn miniszter tartotta finn nyelven „Finnország gazdasági fejlődése az önállóság alatt" címen. Statisztikai adatok alapján kimutatta, hogy az önállóság ideje alatt Finnországban a különböző gazdasági ágak terme-

lése jelentékenyen emelkedett s ennek a következménye, hogy az államháztartás szilárd alapokon nyugszik. A nemzeti összjövedelem, amely 1922-ben kb. 11·5 milliárd finn márka volt, 1935-ben már 20 milliárdra (kb. 2 milliárd pengő) emelkedett. A kultúra terén is nagy haladást mutat fel a független Finnország; számos új elemi- és középiskola, valamint kórház épült s a főiskolai oktatás és az iskolánkívüli népművelés szintén nagy mértékben fejlődött. A kivívott szabadság sarkallta a finn népet arra, hogy erejét megfeszítve munkáljon drágán megszerzett szabadsága fenntartása érdekében. — Ezután *Hankiss János* debreceni egyetemi tanár tartott magyar nyelven előadást „A magyar irodalom világhelyzetéről". A nyugati népek már kb. egy század óta élénken érdeklődnek a három finn-ugor kultúrnép irodalma iránt. E népek élete s a belőle fakadt irodalom és népköltészet főleg exotikumaival, azaz a nyugati nemzetek szellemiségétől elütő tulajdonságaival vonja magára a figyelmet. S ezt a különálló, eredeti lelkiséget elemezve és értékelve mutatja ki az előadó, hogy a magyar, a finn és az észt irodalom alapos megismertetése a Nyugattal nemcsak a mi ügyünk, hanem a világé is. — Az utolsó általános előadást *T. H. Pool* volt észt miniszter tartotta „Az észt földreform és eredményei" címmel. A világháború után elsősorban az agrárviszonyok mentek át alapos átszervezésen. Az észt köztársaság egyike volt az elsőknek, mely önállósága elnyerésével nyomban hozzálátott a földbirtok rendezéséhez. A hódítóktól származó balti nemesség kezében levő nagybirtokokat kisajátította és számos kisbirtokra osztotta. Voltak, akik e gyökeres és hirtelen újítástól a közjólét hanyatlását várták. Gazdaságilag azonban e reform az ország közgazdasági érdekeit nem érintette hátrányosan. Sőt a termelőképesség általában növekedett. A földrendezés új életlehetőségeket teremtett megnyitva az eddig használatlanul hevert földterületeket a telepítés útján való gyümölcsöztetésre s munkába fogva a földmívelő nép minden erejét. A földreform tehát Észtország jövőjének záloga. Ez biztosított otthont az észt népnek saját, máfélezer év óta lakott, de idegenektől meghódított földjén, s ez segít neki azt a jövőben megvédeni minden külső támadás ellen.

A plénumbeli előadásokon kívül szakosztályi előadások voltak. A szakosztályok a következők voltak: 1. irodalmi, 2. vallási, 3. iskolafelügyeleti, 4. középiskolai, 5. elemiiskolai, 6. szakiskolai, 7. közművelődési, 8. társadalomgondozási, 9. nőitevékenységi, 10. orvostudományi, 11. gyógyszerészeti 12. szövetkezeti, 13. mérnöki, 14. jogi, 15. természettudományi, 16. néprajzi, 17. néprokonsági, 18. egyetemi, 19. szeszelleni, 20. eszperantó szakosztály. A szakosztályokban magyar részről a következők tartottak előadásokat: Csekey István: Liszt Ferenc ikonográfiája. A tekintélyi állam és a magyar alkotmány. Magyar hatás a finn-észt himnuszra. Virányi Elemér: A finn-ugor néprokonsági eszme az irodalomban. A középiskolai reform Magyarországon. Jalsoviczky Károly: Az iskolafelügyelet reformja Magyarországon. Győrffy István: A magyar népművészetről. Vitéz Nagy Iván: A finn-ugor népek száma. Benárd Ágost: Az egészségügy Magyarországon (eszperantó nyelven). Jeney Endre: A vércsoportvizsgálatok propagálása a turáni népek között. Sághy Ferenc: A járványos betegségek elleni küzdelem hazánkban. Daday A.: A magyar orvosok szerepe az orvosi tudományban. Gaskó Dezső: A tüdőgondozómozgalom Magyarországon. Budapest, mint világ-gyógyfürdő. Keleti J.: A Magyar Orvosok Házáról. Schandl Károly és vitéz Ury Dezső: A magyar szövetkezeti mozgalmakról. Barcsay Károly: A magyar gyógyszerészi nyugdíjalap és a korpótlékos fizetőpénztár terve. Mosonyi S.:

A budapesti tudományegyetem gyógyszerészeti intézete és a magyar gyógyszerésztudomány. Koritsánszky Ottó: A magyar gyógyszerészet napjainkban. Löcherer Tamás: A magyar gyógyszertárak gazdasági helyzete. Mányoky Vilma: A női társadalmi munka Magyarországon. Lukinich Frigyes: A néprokonsági eszme terjesztése a nép között. Geyer F. Erzsébet: A magyar népművészet (vetítésekkel). Szilágyi F.: A modern magyar költők (eszperantó nyelven). Mátyás József: Élet a magyar pusztán (eszperantó nyelven). Turóczy Zoltán: Mit tehetünk a finn-ugor népek egyházi és valláserkölcsi életének fejlesztésére? Falu Tamás: Magyar irodalmi társaságok. Jankovich László: A központi idegrendszer mikroszkópi elváltozásai némely mérgezési tünetnél, és Augusztin Béla: Magyarország gyógynövényügyének fejlődése és mai állása.

E sorok nyomtatása közben látott napvilágot a kongresszusi könyv „*Fenno-Ugrica V. AB*, Tallinn 1936" címmel, az észt bizottság gondos szerkesztésében. Az A-rész 100 oldalon közli a 6. ált. előadást, a B-rész pedig 465 oldalon a kongresszus lefolyásának történetét s az összes, fent említett szakelőadásokat. Ez utóbb említettek igen tartalmas és becses áttekintést nyujtanak a finn-ugor népek kultúrmunkájáról s előnyükre válik, hogy túlnyomó részük egy világnyelven, a németen történt, s így mindenki tudomást szerezhet a finn-ugor népcsalád értékes kultúrtevékenységéről. Mivel minden előadásról — azok nagy száma miatt — nem emlékezhetünk meg, csupán arra szorítkozunk, hogy némelyekre fölhívjuk olvasóink figyelmét. Így kiemeljük elnökünknek, *Csekey* Istvánnak jogi előadását, melyben plasztikus tömörséggel jellemzi ősi alkotmányunk alapvető vonásait s ilymódon értékes szolgálatot tesz a hazánk történetével foglalkozó külföldi tudósoknak is. *Falu* Tamás mély bepillantást tesz a magyar szépirodalom fejlődésének történetébe, főleg a Kisfaludy és a Petőfi Társaság működésének hű tükrében. *Virányi* Elemér irod. dolgozatában behatóan ismerteti a finn-ugor nemzeteknek egymásra vonatkozó irod. tevékenységét s alapot vet egy hasontárgyú tudományos mű megírásának. *Jalsoviczky* Károly a magyar iskolaügy mai fejlettségét s a jövőre irányuló törekvéseit teszi szemlélhetővé, s vitéz *Nagy* Iván új adatok alapján megállapítja, hogy a finn-ugor népcsalád mai lélekszáma kereken 20 millióra tehető s így jelentős tényező már számánál fogva is az emberiség kebelében. *Mányoky* Vilma elismerésreméltó tudással rajzolja meg a magyar nők szerepét hazai kultúránk szolgálatában, majd *Geyer* Erzsébet érdekkeltően festi a népies hímzés irányait Nagy-Magyarország legjellegzetesebb vidékeink képében. Néprajzi szempontból kiemelkedő dolgozat *Győrffy* Istváné, ki a tárgyi néprajz gazdag mezején mutatja ki népünk alkotókedvét és kapcsolatainkat a finn-ugor népek hasonló termékeihez. Nem hagyhatjuk említés nélkül az *orvostudományi* és a *gyógyszerészeti* szakosztály elismerésreméltóan gazdag működését, melynek keretében honfitársaink feltűnéskeltő buzgalommal szerepeltek. Az észt szerzők közül felhívjuk a figyelmet O. *Loorits* professzornak „Vom Untergang des livischen Volkes" c. megrázó tartalmú cikkére, mely egy, a sír szélén álló kis rokonnéptöredéknek küzdelmét ecseteli sötét színekkel. A két kötet szakszerű, gondos egybeállításáért főkép *Alo Raun* titkár urat illeti a hála.

A kongresszusi könyv alapján álljon itt egy kis számadati (statisztikai) áttekintés.

1. Az előadások megoszlása nyelv szerint:

	Általános előadás	Szakelőadás	Összesen
Észt nyelven	3	21	24
Finn nyelven	2	8	10
Magyar nyelven	1	6	7
Német nyelven.....	—	43	43
Eszperanto nyelven..	—	5	5
Összesen	6	83	89

2. Az előadók megoszlása nemzetiségük szerint:

Észt	38
Finn	24
Magyar	23
Összesen	85

Az előadások és az előadók közti számkülönbség onnan ered, hogy némelyik magyar előadó (Csekey 3, Virányi 2 és Gaskó 2) több előadást tartott.

A kongresszus záróünnepélye június 28-án 13 óra 30 perckor kezdődött az Estonia hangversenytermében. Az éneki részt itt a Raudam-kar és a Budapesti Egyetemi Énekkarok szolgáltatták. A. Jaakson észt közoktatásügyi miniszter tolmácsolta az államnagy köszönetét mindazoknak, akik a kongresszus sikerén munkálkodtak, különösen kiemelve Tasnádi Nagy András magyar kormányképviselő tevékenységét az észt-magyar kultúregyezmény megkötésének előmunkálataiban. Utána F. A. Heporauta tartott búcsubeszédet a finnek részéről, meleg köszönetet mondva az észt testvéreknek, akik nemzeti gyászuk ellenére (a tallinni lőportorony felrobbanása következtében) is mindent elkövettek, hogy vendégeik kellemes napokat töltsenek körükben. A magyar bizottsági osztály nevében Bán A. a következő, nagy lelkesedést keltett beszédet mondotta: „Tizenkét évvel ezelőtt, 1924 június havában, mint a második finn-ugor kongresszus egyik elnöke, ugyanezen a helyen állottam, hogy üdvözöljem az egybegyűlt fajtestvéreket. Észtország szép fővárosának, az ősi Tallinnak ligetei akkor is virágban álltak, akkor is reménnyel tekinténk a jövőbe, hivén, hogy az a rokoni találkozó nagy mértékben fogja előbbrevinni a finn-ugor népek kultúráját és együttműködését. S ha most visszapillantunk és mérlegeljük az eddigi eredményeket, örömmel állapíthatjuk meg, hogy bár nem értük el minden kitűzött célunkat, mégsem volt hiábavaló a munkánk, mert ma a finn-ugor népek egymáshoz való viszonya sokkal melegebb, mélyebb és gyümölcsözőbb, mint tizenkét esztendővel ezelőtt. Azóta század, sőt ezrek látogattak el e népek tagjai közül egymáshoz s megtanulták értékelni egymás tudományos kincseit, irodalmát és művészetét. S mindez nemcsak megnyugvással tölti el lelkünket, hanem egymás példájából erőt is meríthetünk s vágy ébred bennünk, hogy egymást szeretettel támogassuk s a közös sikert tőlünk telhetően előmozdíthassuk. Adja a Gondviselés, hogy ez a nemes vágy teljesüljön és ezek a testvéri összejövetelek áldásos tényezőkké váljanak a finn-ugor népek életében. Ezzel az óhajjal mondok az V. finn-ugor kongresszus magyar osztályának nevében legmelegebb és hálás köszönetet azért a nagyszerű,

testvéries vendégszeretetért, melyben ez alkalommal részünk volt. Éljen a mi kedves észt testvérnépünk, a legszívesebb viszontlátásra Budapesten!" — A záróbeszédet V. Päts észt államtitkár mondotta. Köszönetét fejezte ki a kongresszus tagjainak és előmozdítóinak kifejezve reményét, hogy elérkezik az az idő, amidőn megvalósul a rokonnépek teljes együttműködése, legyőzve a területi és közlekedési nehézségeket... A nagyszámú közönség keblében a legszebb emlékekkel oszlott szét a lélekemelő ünnepségről. — A kongresszussal kapcsolatban *kiállítások* is voltak, melyek az észt kultúrának több ágát megismertették a rokonnépek képviselőivel. Igen érdekes volt a képzőművészeti tárlat, mely a modern észt szobrászat, festészet és rajz legszebb termékeiből mutatott be jellegzetes alkotásokat. A 172 műalkotás között szerényen húzódott meg négy csinos karcolat egy Tallinnba telepedett tehetséges magyar festőtől: *Koch Ernő*től, aki itt éppúgy meleg otthont talált, mint Helszinkiben a székely eredetű s ott előnyösen ismert *Miklós József* festőművész. Bár a fiatal észt képzőművészet még nem mutat fel Európára szóló neveket, a kiállított műtárgyakat méltán tekinthetjük a legszebb jövő zálogának, mert bennük eredetiséget és az emberi lélek mély megértését találjuk. — A kisebb terjedelmű Gyógyszerészeti, Néprajzi és Szakiskolai kiállítások mellett meglepő gazdagságot és magas színvonalat tüntetett fel az Országos Nevelésügyi Kiállítás, mely a minden iskolafajt felölelő észt részen kívül a finn népiskolák köréből is megfigyelésreméltó, gazdag gyüjteményeket mutatott be. Nem győztünk eléggé gyönyörködni az alig két évtizedre visszatekintő független észt iskolának nagy reményekre jogosító eredményeiben, melyek a feltörekvő, eredeti tehetségű rokonnépnek fényes jövőt ígérnek a művelődés minden ágában.

Ugyancsak dicsőséget hoztak a testvérnépnek a kongresszus napjaiban produkált *szólóművészeti* teljesítmények. A megnyitás előestéjén, június 25-én, az Estonia-színház előadta Aav Eevald „Vikerlased" című operáját, a Budapesten is előnyösen ismert Kull Rajmund karnagy vezetésével. 26-án este volt a szimfónikus észt hangverseny Aavik J. professzor és Kull vezetése mellett. 27-én délután a Kadriorg (Katalin-völgy) stadionján az észt ifjúsági egyesületek nagyszabású ünnepség keretében tömeges fellépéssel előadták H. Visnapuu „Fogadalmi ünnep" című játékát, mely az ősészt életet varázsolta a szemlélők elé néptáncok és népszokások tarka képeivel. Méltán sorakozott az észt előadások mellé a 25-én este rendezett finn Sibelius-hangverseny és a 27-én tartott magyar koncert. Az utóbbi alkalommal az Estonia hatalmas termét zsúfolásig megtöltötte az ünneplő közönség, mely szűnni nem akaró tapsorkánnal jutalmazott minden számot. Itt a Budapesti Egyetemi Énekkarok *Vaszy Viktor* vezetésével szebbnél-szebb magyar dalokat adtak elő. A sikert nagyban emelte *Eyssen Irén* úrasszony operaénekes művészi tulajdonságokban gazdag éneke, *Zathureczky Ede* hegedű- és *Szatmáry Géza* zongoraművész virtuóz játéka. A hatást híven illusztrálja az észt szakértő nyilatkozata, mely többi közt ezt mondja: „A magyarok lendületes, temperamentumos és művészileg érett produkcióii nyomban meghódították a közönség szívét, úgyhogy viharos tetszésnyilvánítás kísért minden egyes számot. Bár a műsor hosszú volt, változatossága és művészi tökélye folytán különösen lelkes és meleg fogadtatásban részesült. Felejthetetlen és mély benyomást tett a szép est mindenkire." — 28-án délután a rendkívül sikerült „IV. Országos Férfikarünnepély" fejezte be a kongresszus zenei részét. Az egész országból odasereglett és többszörösen kitüntetett énekkarok a legjobbat nyujtották, s a közönség kívánságára a Budapesti

Egytemi Énekkarok pár sikerült számmal meg is toldották a gazdag műsort.

Mint minden hasonló alkalommal, ezúttal is több hivatalos és félhivatalos fogadás történt a vendégrokonok tiszteletére. Az illetékes szakkörök részére természetesen zártkörű megbeszélések is voltak. Így a finn, az észt és a magyar kultuszminisztériumi kiküldöttek (*Tasnádi Nagy András* államtitkár, *Jalsoviczky Károly* min. osztályfőnök, *Eyssen Tibor* min. o.-tanácsos, *Molnár Andor* min. o.-tanácsos, vitéz *Nagy Iván* min. titkár, a székesfőváros részéről *Némethy Károly* tanácsnok) a kultuszminiszterünk által tervbe vett kultúregyezmények előkészítéséről folytattak Tallinnban és Helszinkiben beható tárgyalásokat. Minket, magyar résztvevőket, főkép az észt államfő tisztelt meg azzal, hogy június 26-án este és 28-án délben fogadott bennünket palotájában. Ez utóbbi alkalommal Csekey elnök a magyar küldöttség nevében művészi kivitelű tartályban barackpálinkát és Budapest díszes képes albumát ajánlotta fel lendületes észt beszéd kíséretében az államnagynak. Mély benyomást tett a június 27-én rendezett magyar borest is, melyen Kiss Sándor követünk és Csekey elnök vitték a szíves házigazdák szerepét.

Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a kongresszusi napokban több magyar tagtól jelent meg az észt lapokban egy-egy dolgozat a rokonnemzetek kapcsolatairól. Az Uus Eesti napilap június 26-i alkalmi díszszáma közölte a három fgr. államfő és a három kultuszminiszter, valamint a cikkírók arcképét. Kultuszminiszterünktől e szám nagy érdeklődést keltett cikket hozott, melynek pár részletét bemutatjuk: „A népeknek kölcsönös állami viszonya a korábbi évszázadokban majdnem teljesen politikai mozzanatoktól függött. E viszony békés vagy ellenséges jellegét a történeti és a földrajzi helyzet s az azokban gyökerező érdekek azonossága vagy ellentétessége szabta meg. A politikai viszonynak természetes következménye volt gazdasági kapcsolatok létrejötte, valamint szellemi kincsek kicserélése; ám a gazdasági érintkezések nemzetközi rendszerré csak a XIX. században váltak; a szellemi érintkezések pedig csupán a mi korunkban kezdenek szerepet játszani. — Ez a fejlődési irány nyilván a mult században uralmon levő anyagelvi, materialisztikus és az ezzel ellenlábas szellemi, spiritualisztikus világnézettel van összefüggésben, mely utóbbi mostanság, úgy látszik, egyre tágabb teret hódít. A materialisztikus korszakban, midőn azt hitték, hogy a fejlődés legfontosabb tényezői gazdasági okokból származnak, természetesen csupán a közös gazdasági érdekek fejlesztésében keresték a népek tartós barátságának és az emberiség békés együttműködésének biztos alapját... A népek régi tapasztalatai és az azokból leszűrt életnézet azonban nem mennek veszendőbe. Ma az emberiség kulturális alapon akarja felépíteni a nemzetek kölcsönös viszonyát, ezért törekszik a politikai és közgazdasági összeköttetéseket kultúregyezményekkel kiegészíteni. A kultúregyezmények szellemi jellege különösen ott tűnik ki, ahol a népek viszonyát nem politikai és gazdasági körülmények határozzák meg, hanem a közös eredet és őstörténet s ezek az egyezmények főkép az ezekkel foglalkozó tudományos törekvéseket szolgálják."

Megemlítjük, hogy a kongresszus alatt Észt Vöröskereszt-kitüntetésben részesültek: Csekey J., Jeney E., Gaskó D., Koritsánszky O. és Barcsay K.

A kongresszus befejezése után a magyar csoport átkelt Finnországba s itt megismerkedett az ország legszebb vidékeivel. A fővárosban *Falu Tamás* és Bán Aladár a Petőfi-Társaság és a Turáni Társaság nevében ünnepélyesen megkoszorúzta Lönnrot Illés szobrát. Csekey István és

Tasnádi Nagy András pedig a tallinni és a helszinki hősi-emlékre helyeztek ünnepies keretek között magyar nemzeti színekkel ékesített koszorút. Nemeskéri Kiss Sándor követünk kedélyes estjén Eyssen Irén, a Budapesti Egyetemi Énekkarok nagysikerű hangversenyén pedig *Vaszyné Kovács Ilona* énekesnő ragadta el a hallgatóságot. *Györffy István* egyet. tanár pedig szoros tudományos érintkezést teremtett a magyar és a finn (valamint Tallinnban az észt) etnográfusok között.

Az utazás sikeres lebonyolításának érdemében az IBUSz-szal osztozik a magyar kultúrbizottsági osztály, mely megelőzőleg számos ülésben foglalkozott a hosszú, Svéd- és Németországra is kiterjedő utazás előkészítésével és lebonyolításával. Külön is megemlítjük, hogy Csekey elnökön kívül főkép Lukinich Frigyes, Virányi Elemér és Ispánovits Sándor törekedtek az utazást mennél kellemesebbé és eredményesebbé tenni.

*

Mielőtt áttérnék a kongresszusról szerzett általános benyomásaim ecsetelésére, hálával említem fel, hogy *Hóman Bálint* közoktatásügyi miniszterünk, valamint a kultuszminisztérium illetékes főtisztviselői mindent elkövettek a kongresszus sikere s a magyar bizottsági osztály munkájának előmozdítása érdekében. Hálánk méltán terjed ki az észt főbizottságra, melynek kiváló titkára, *Alo Raun* tanár a legmesszebbmenő előzékenységgel és fáradhatatlan buzgalommal állott rendelkezésünkre, valamint *Jöffert Rikárd* budapesti észt ügyvivő és *Juho Nyyssönen* budapesti finn követségi tanácsos szíves támogatására is.

A kongresszus régi szakemberei között általában az a vélemény alakult ki, hogy a különben nagyértékű programmnak volt egy hibája; az, hogy túl volt terhelve. Különösen a szakosztályok és az ott elhangzott előadások túlságosan nagy száma okozta azt, hogy a résztvevők nem szerezhettek általános tájékozódást e rokoni találkozó fontosságáról és eredményeiről. A tagok túlnyomó többsége szellemi kimerülés és egyéb okok miatt igen kevés előadást hallgathatott végig. Kiváltképen honfitársainkra nézve mondhatjuk ezt, akiknek többsége előtt a kongresszusi munka másodrendű volt a turisztikai érdek mellett. S ezt nem is vehetjük tőlük zokon. Hisz rájuk nézve, akik meglehetős nagy anyagi áldozat árán tették meg ezt, az ő életükben tán egyetlen északi utazást, a fődolog mégis csak az volt, hogy valamit tanuljanak és élvezzenek is az előadótermek falain kívül. Másrészt azonban nem lehet kárhoztatni azt a törekvést sem, hogy tudományosan képzett emberek felhasználják ezt a ritka alkalmat tudományos érintkezéseik kimélyítésére is. Főkép ezen összeütközés elhárítását tartanám a jövőre nézve komoly megfontolás tárgyává teendőnek. Magyar szempontból kifogásolható volt a sajtó magatartása. Hazai lapjaink többnyire csupán a mellékkörülményekről közöltek többékevésbbé hiányos tudósításokat, de magáról a lényegről, a hatalmas *szellemi és érzelmi fellobbanásról* s az irodalmi és esztétikai eredményekről alig egy-két lap hasábjain jelent meg hosszabb-rövidebb cikk. Pedig a magyar nemzetre nézve nem közömbös és értéktelen dolog annak ismerete, hogy mi történik legközelebbi művelt rokonnépeinkkel való érintkezéseink fejlődésében. A finn és az észt sajtó nagyszerű megmozdulása mellett a mienké csak gyönge visszhangnak mondható.

A jövőre nézve szükségesnek tartom tehát az említett hibák elkerülésének érdekében a kongresszusi bizottság alapos megszervezését az illetékes hatóságok támogatása mellett. A kongresszusi záróértekezlet is arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jövőben a programm egyszerűbbé teendő. Magam részéről azt tartom, hogy az általános és szak-

osztályok közti különbség a jövőre is fenntartandó, de a szakosztályok számát sokkal kevesebbre kellene korlátozni és csupán olyanokat létesíteni, amelyek közös érdekű *rokonnépi* tárggyal foglalkoznak. A szorosan vett általános érdekű tudományos érintkezések fejlesztése *külön szakkongresszusok* feladata volna. Ami az előadások nyelvét illeti, a plénum előtti előadások már dekórum kedvéért ezután is csak *finn-ugor* nyelveken tarthatók, de a szakosztályokban, mint eddig is történt, a német vagy egyéb alkalmas idegen nyelvet szintén igénybe lehetne venni.

Hogy a finn-ugor kongresszusok nem csupán elvont célokat szolgálhatnak, hanem a reális élettel is kapcsolatot kereshetnek, arra nézve hivatkozom egy lelkes finn írónak, *Vietti Nykänen*-nek alkalmi cikkére, melynek irányát annak végszavai ekép fejezik ki: „Az V. finn-ugor kultúrkongresszus legyen számunkra erőforrás, ragyogjon világító fáklyául az egész finn-ugor népcsalád előtt, midőn harcba indulunk a szétszabdalt magyar nemzet érdekében." (Uusi Suomi, 1936. VI. 4.)

A finn-ugor népeket a kíméletlen sors kegyetlen kézzel szórta szét Európa s részben Ázsia mérhetetlen térségein, s még az egymáshoz legközelebb lakó finn és észt nemzetet is a tenger hullámai s egy óriási, idegenlelkű nép tömegei választják el egymástól. Ám e magukra utalt népekben a tudomány igazságának fényétől fölébredt a közös származás, az ősrokonság tudata s az ennek nyomán támadt eszményi vágyódás egymás után. S ezt az érzést nem zavarja a rideg érdekek összeütközése. E kicsiny, nehéz helyzetben élő nemzetek nem ontják egymás vérét testvérharcban, mint azt más népcsaládok tagjai teszik. Az Ural bérceitől messzire sodrott népek árva testvérekként csak néha-néha találkoznak, mint az észt hitregében Hajnal és Alkonyat (Koit ja Ämarik), az örök jegyespár, kik kezet nyujtanak egymásnak a nappallal egybeolvadó pillanatnyi szentiváni nyáréjen, egy tiszta szellemi ölelkezésben egyesülve, hogy azután ismét szétmenjenek az élet küzdőterére. De lelkükben több lett a szép emlék, a vigasztaló remény, s új húrok pendültek meg szivük hangszerén, melyek erősbülten zengik tovább a messze vetődött testvérek szeretetének egymás után epedő dallamát!...

Költemények az V. finn-ugor kultúrkongresszus alkalmából.

Uráliak himnusza.*

Írta: **Bán Aladár.**
Megzenésítette: **J. Jürgenson.**

A zord Urál kopár tövétül,
évezredek sötét ölébül
népraj kelt útra egykoron
át ismeretlen tájakon.
Vésszel, viharral szembeszállva
elszéledett a nagy világra,
s észak, nyugat, kelet terén
hont szerze néki hős-erény.

Uralilaisten hymni.

Finnre fordította: **O. Manninen**
egyet. tanár, a Petőfi Társ. kültagja.

Uralin kaltahilta karun,
hämystä aikain alkutarun,
sielt' ihmisparvi maailmaan
läks ammoin outoon, avaraan.
Se vaaran, myrskyn, taiston teille
hajaantui maille, mantereille,
loi länteen, itään, pohjolaan,
sen uljuus uuden kotimaan.

* Az összes ural-altáji (azaz turáni) népek ünnepein az első sor így hangzik: Az Altáji s Urál tövétül... s ekkor a vers címe: *Turáni himnusz.*

És tőle népek származának,
turáni törzsön zsenge ágak,
kik sok kemény csapás alatt
bátran megálltak sorsukat.
Dolgoztak és hullatva hő vért,
harcoltak szebb, dicsőbb jövőért,
s ápolva lánglelkük tüzét,
fényt szórtak a homályba szét...

S most győzelemben vagy leverten,
hatalmi polcon vagy bilincsben,
de tiszta szívvel mindegyik
buzgón ekép fohászkodik:
Ős Istenünk, kinek hatalma
a küldetés útját kiszabja,
add, hogy fajunk mindenkoron —
fenkölt érzésbe' gazdagon —
küzdhessen szent eszményekért:
világüdvért és nemzetért!

Siit' uudet kansat kasvoi, karttui,
puun vanhan vesat nuoret varttui,
ne kesti mielin urhokkain
kaikk' iskut raskaat sallimain,
ne raatoi, soti, vuoti verta,
ett' armahamp' ois aamu kerta,
ne vaali tulta tunnossaan,
mi yöhön heitti hehkuaan.

Nyt voitto lie tai sorron ansa,
lie kahlittu tai vapaa kansa,
kaikk' anoo näin ne palavin
ja hartain, puhtain sydämin:
Iäinen, joka kaitset meitä,
jok' ohjaat kohtalomme teitä,
sukumme anna ainiaan
suur', altis olla sielultaan
eest' aatteen pyhän sotimaan,
eest' ihmisyyden, isänmaan!

Uurallaste hümn.

Észtre fordította: **Ants Oras** egyet. tanár.

Kus tõuseb Uural morn ja jüle,
sääl taarnast aja sünge süle
läks muiste teele inimsumm,
ees tulevik, mis karm ja tumm,
ning marus piki sõjatandreid
la heitles mööda maid ja mandreid,
ja põhja, ida, lääne teel
lõi uue kodu sangarmeel.

Ning, karastet sest raskest rännust,
hulk rahvaid võrsus iidsest kännust;
ei välgulöök, ei tormisöost
neid võõrutanud vaprast tööst,
ei enda julge vere valang —
neil hinges loitis iha palang,
kuum tahe, suur ja härrandlik:
sest leegist hajus videvik.

Ning, olgu rõõmsad, olgu rõhut,
kas ahelais või kütked lõhut,
kuid puhtast, siirast hingest nüüd
neil kõigil kajab harras hüüd:
Me muistne jumal, sa, kes määrad
me tahte teed ja valed väärad,
meid tehku võitlejaks su võim,
et kindlaks jääks me ühishõim
ning kiirgaks võ itvalt igal maal
õnn, rahvus, priius, ideaal!

Testvéreinkhez.

Írta: **K. E. Sööt**, a Petőfi Társ. kültagja.

Ősi korok mélyéről szól a vér szava hozzánk.
Megzendült most is, hogy déli s északi törzsek
Hős Kalevek várába siessenek ünnepet ülni
Hozva nekünk örömöt, kedvet s bátor bizodalmat.
Egy tőből eredénk a sorsnak rendeletéből,
Légyen a gond s öröm is hát egy testvéri szívünkben.

Sziklavidéki rokon, te jövél az ezertavu honból
Most is a tengeren át, mint akkor, a vészes időben,
Amikoron kockán forgott a mi nemzeti létünk.
Téged hitt ajakunk bajtársul a harc mezejére.

És te, déli rokon, napfény-derítette vidékről,
Eljöttél a dalok, rózsák sugaras mezejéről,
A viruló rétek s termékeny kertek öléről:
Szétdarabolt s hősvér-áztatta csonka hazádból...

Megvan mindenikőnknek a gondja, mitől szive vérzik!
Ám ez légyen a jelszó: „Küzdj és bátran előre!"
Kebledben van a nap s onnét int fénye jövődnek.

Jöttünk, hogy sziveket leljünk, lelkekre találjunk,
Összegyülénk célt tűzni elénk, kijelölni utunkat
S együtt gyujtani isteni fényt vezetőül egünkre!

Észtből ford.: *Bán Aladár.*

Észt testvéreinkhez.

Írta: **Falu Tamás.**

Emlékezem, a boldog gyermekkorban,
Ha kertünk fölött megzendült az ég,
Anyánk ölébe hajtottuk fejünket
És ő ránk tette őriző kezét.

Rengett a föld, vad villámok cikáztak
S vihar fütyölt kicsiny házunk felett,
De megnyugodtunk, mert fölöttünk állt a
Villámhárító anyaszeretet.

Most így vagyunk mi, magyarok és észtek;
Míg a világon minden elborult:
Alázatosan meghajtjuk fejünket,
S áldón vigyáz ránk ősanyánk: a mult...

Eesti vendadele.

Írta: **Falu Tamás.**

Päev meenub noorusest: välk vehkis õues
Ja tuleleegis seisid pilvemäed;
Pea peitsime siis emakese sülle —
Ta küünitas me üle kaitsvad käed.

Ja pikker paukus, maapind aina põrus,
Me maja harjas ulus iiling karm;
Kuid kartus kadus, sest et hoidis, kaitses
Meid surmaohu eest me ema arm.

Eks mässumeeles praegu rahvad ole, —
Üks ründab teist, ja vaenutee on pikk;
Kuid Eesti-Ungari, me kummardume —
Meid hoiab, kaitseb: ühisminevik.

Magyarból fordította: *K. E. Sööt.*

Az Újélet-mozgalom Kínában.

Írta: dr. Megyeri József,
a Turáni Tanfolyam kínai tanára.

Az 1911-iki forradalom Kínában megbuktatta a császárságot, de viszont az évezredes birodalom a legnagyobb zürzavarba zuhant, mert a várt szabadság és a modern demokrata állam helyett, amiről Kína forradalmárai ábrándoztak, a pénzre és hatalomra sóvárgó tábornokok uralma következett. Végre a Szun-Jat-szen alapította *Kuo-ming-tang* (országos néppárt) megszerezte Kantonból 1926-ban megindított támadásával az ország nagy részét és egyesítette a birodalom széthúzó erőit. — Csiang Kaj-se tábornok, mint a Kuo-ming-Tang-kormány, vagy ahogy most nevezik, a *nankingi nemzeti kormány* feje, igyekszik a birodalom minden ellenfelével leszámolni. Ilyenek voltak többek közt a *kommunisták* is, akik eleinte, mint a Kuo-ming-tang szövetségesei szerepeltek, később azonban elváltak útjaik s 1927 óta Csiang Kaj-se és párthívei elkeseredett harcot folytatnak ellenük. A kommunisták helyzete változó volt, de lassanként egyre jobban tért vesztettek, különösen az 1933. év volt rájuk nézve végzetes. Ma már a kommunizmus Kínában megbukottnak tekinthető s a még folyó harcok csak helyi jelentőségűek.

Csiang Kaj-se, aki személyesen vezette a hadjáratot a kommunisták ellen, látta azt a nagy pusztítást, amelyet ezek anyagi szempontból okoztak, de még nagyobbnak találta azt a rombolást, ami a hiszékeny és könnyen félrevezethető, műveletlen parasztság lelkében végbement. Csiang Kaj-se-nek az volt a felfogása, hogy nem elég csak visszafoglalni a kommunistáktól az egyes területeket, hanem az elpusztított földeket újra vissza is kell adni a rendeltetésüknek és az emberek gondolkozását meg kell változtatni. A kommunisták mindenféle ígéretekkel elkábították és félrevezették a népet, de ígéreteikből semmi sem vált valóra. Az elámított embereket aztán igen nehéz volt megint a régi kerékvágásba visszavinni. Csiang Kaj-se tehát új világnézetet, új utat akart adni a népnek, mikor 1934. február 19-én kibocsátotta a kommunistáktól visszafoglalt Kiang-szi tartomány fővárosából, Nan-cshang-ból híres kiáltványát az Újélet-ről.

Az Újélet-mozgalomról szóló hírek nagy feltűnést keltettek mindenfelé s a keleti dolgok iránt érdeklődő sajtó bőségesen foglalkozott vele. Az új mozgalmat az olasz fasizmussal, a német hitlerizmussal vagy az amerikai New-Deal-rendszerrel hasonlították össze, Csiang Kaj-se azonban tiltakozott, hogy az ő módszerét és elgondolását bármely más külföldi mozgalommal összeköttetésbe hozzák. Szerinte Kína minden más államtól különbözik s így a tőle megindított mozgalom is kizárólag kínai és a birodalom belső viszonyainak megjavítására irányul. Célja nem az, hogy diktatúrát teremtsen, hanem, hogy az életet és az embereket jobbá tegye, ami már Confuciusnak is célja volt. Ahogy előbb azzal vádolták Kínát, hogy kommunista politikát csinál és orosz minta szerint akar berendezkedni, most fasiszta Kínáról beszélnek. Csiang Kaj-se szerint mindkét vád igaztalan s hamis beállításban szerepelteti Kína vezetőit. — Az ellen is tiltakozik Csiang Kaj-se egyik nemrégi nyilatkozatában, mintha az Újélet-mozgalom idegenellenes lenne. Mindenesetre Kína az igazságtalan és egyoldalú szerződések megszüntetését kívánja, de viszont az idegenekkel békés egyetértésben akar élni, természetesen csakis egyenrangú tényezőként. A kínai vezető körök már számtalanszor hangoztatták, hogy Kína békés nemzet, nem akarja más nemzetek területét, de viszont azt sem tűri, hogy az ő földjén idegen nemzetek úgy ren-

dezkedjenek be, mint a saját államukban. Ahogy Csiang Kaj-se hangsúlyozza, szeretné honfitársait harciasabbá tenni és a hazafias érzést bennük annyira elmélyíteni, hogy készek legyenek, ha kell, meghalni is hazájukért.[1]

Csiang Kaj-se többször beszél arról, hogy mit akar elérni az új mozgalommal. A régi erkölcsök felújításával új Kínát, modern országot akar teremteni. Ahogy Mussolini a fasizmussal, Hitler a maga módszerével, Roosewelt a New-Deal-módszerrel igyekeztek hazájuk gazdasági érdekeit megvédeni és a nemzeti erők fölkeltésével minden téren nagy föllendülést idéztek elő, úgy akarja Csiang Kaj-se Kínát modernizálni és a hatalmas nemzetek sorába emelni.

A legnagyobb baj —, mint ahogy Csiang Kaj-se hangoztatja — az, hogy a kínaiak elhanyagolták azokat az ősi erényeket és erkölcsöket, amelyekről a régiek ismertek voltak s amelyek a birodalmat naggyá tették. Föl is sorolja, melyek azok az erények elsősorban:

1. A *li*, az udvariasság, amely az érzelem és értelem közti egyensúlyt jelenti, vagyis hogy se az egyik, se a másik ne legyen túlsúlyban. Az ember legyen udvarias másokkal szemben, ne csak azért, mert az úgy illik, mert az értelem úgy diktálja, hanem természetes, szívből jövő érzésből. 2. A *ji*, amely az életben való helyes viselkedést jelenti, a kötelességérzetet, mely megmondja, hogy milyen álláspontot foglaljunk el minden helyzetben önmagunkkal és embertársainkkal szemben. 3. A *lien* jelenti a becsületességet, vagyis a megkülönböztetni tudást aközött, hogy mi a jó és mi a rossz, s hogy mi az enyém és mi a másé. 4. A *cshi* is fontos erény. Már a görög bölcsészek is hangoztatják ezt az elvet: ismerd meg tenmagadat. — Csiang Kai-se azt akarja, hogy polgártársai előtt főképen ezek az erények lebegjenek, s ezek alapján igyekezzenek beleilleszkedni a mai életbe. Ez a mai élet aztán természetesen átveszi a nyugati nemzetek műszaki vívmányait és megvalósít Kínában mindent, ami a nyugati népeknél már magától értetődő dolog. Így Kína kínai maradna és mégis nagy, hatalmas birodalommá fejlődnék.

Az Újélet-mozgalom célja egyik kínai miniszter meghatározása szerint kísérlet arra, hogy megújítsa és tovább fejlessze a nemzeti erényeket, amelyek benne keringenek a kínaiak vérében már évszázadok óta s belérögzítődtek gondolkozásukba, de amelyeket mostanában nagyon elhanyagoltak. Ezeknek a nemzeti erényeknek felújításával a kínai nemzet bizonyára megtalálja helyét a nemzetek közt és belé tud helyezkedni a mai állapotokba.[2]

Csiang Kaj-se kiáltványában felszólítja minden honfitársát, vizsgálja meg önmagát, hogy a jelzett erényekből mi hiányzik belőle s azt igyekezzék pótolni, hogy szolgálatkész, becsületes, kötelességtudó, hazafias polgára legyen hazájának. Ha minden ember megteszi a magáét, az állam is boldog lesz.

Már Confucius is azt hangoztatta a helyes középútról írott munkában, hogy ha a közállapotokat akarjuk megjavítani, akkor az egyénből kell kiindulni; az egyént kell megjavítani s akkor a közállapotok is megjavulnak.[3] Csiang Kaj-se tehát nem tesz mást, mint Confucius elveinek megvalósítását tűzi ki célul. Ez az eljárás megfelel a kínai gondolkozásnak is, melyet megnyugtat, hogy azt kell tenni, amit már legnagyobb bölcsük

[1] King: The new Life Movement (Orient et Occident, Genf, 1935. dec.).
[2] Orient et Occident, Genf, 1935. dec. 189. o.
[3] Dr. L. H. Schütz: Die hohe Lehre des Confucius, Frankfurt, 1909. 49. o. (Részlet a Ta Sio-ból.)

is követel, mert az élet fontos kérdéseiben még ma is Confucius a legfőbb tekintély.

Csiang Kaj-se eleinte az Újélet-mozgalmat csak helyi jelentőségünek szánta, azt gondolva, hogy csak Kiang-szi tartományra fog szorítkozni. Az elnök kiáltványának kibocsátása után azonban az egész birodalomban megindult a munka, hogy az új mozgalmat megszervezzék. Minden tartományban, minden nagyobb városban megalakították a helyi szerveket, hogy a mozgalomnak kellő formát adjanak és azt mennél szélesebb körben terjesszék. Az év elején már több mint ezer helyi csoport működött, s ezek felvonulásokkal, reklámokkal, előadásokkal igyekeznek népszerüsíteni Csiang Kaj-se elgondolását. Még a külföldön élő kínaiakat is belevonták a mozgalomba, az Európában, Amerikában és Ázsiában élő kínaiak szintén megszervezték a maguk csoportjait.

Az új mozgalom azonban nem éri be csak a lelkek megtisztításával és az emberek gondolkozásának átalakításával, igyekszik kiterjeszteni a tisztogatás munkáját az élet minden megnyilvánulására. Mindent törekszik a mai élet követelményeinek megfelelővé tenni, városokat, falvakat, kikötőket, házakat, utakat, közlekedési eszközöket, gyárakat, műhelyeket, földmívelést, ipart, kereskedelmet, tudományos életet, szóval minden elképzelhetőt. E mozgalom így serkentőleg és irányítólag hat az élet minden viszonylatában. Itt tulajdonképen a társadalom és az államhatalom fog kezet s együtt igyekszik működni az ország javára. Nem olyan egyszerű dolog ez Kínában. A társadalomnak a forradalom előtti időkben semmi szerepe sem volt a politikai és gazdasági élet irányításában. A nép megfizette adóját s tartozott elfogadni mindazt, amit a felsőbbség diktált, az államhatalmon kívül más irányító szerv nem létezett. Így mikor az 1911-iki forradalom kitört, a társadalom teljesen szervezetlen volt és nem is tudta, mi a teendő egy új, modern állam felépítésében. Mindenféle kísérlet folyt a módszerek és a honmentő ötletek egész tömege került forgalomba, a polgárok jogait és kötelességeit újra, meg újra megállapították, de túlsok volt az elmélet és a nagytömeg élete maradt olyan, amilyen azelőtt volt. A Kuo-ming-tang volt az első párt, amely a népre igyekezett hatni és nagy propagandával igyekezett azt felvilágosítani. Innen volt a párt népszerűsége egész Kínában. A kommunisták célja az volt, hogy ezt a befolyást meggyöngítsék s a feljebbvalók és a törvényes rend tekintélyét lerombolják. Az Újélet-mozgalom azonban, mely diadalmasan tört előre Kínában, a kommunista propagandát sikerrel ellensúlyozta.

Csiang Kaj-se felesége egyik nyilatkozatában felel arra a vádra, amelyet férje ellenfelei az Újélet-mozgalom ellen emeltek. Ezek ugyanis azt mondták, hogy előbb az anyagi helyzetet kell megjavítani, s csupán aztán jöhet a szellemi része a dolognak. Ő erre azt hangoztatja, hogy igenis kell beszélni a lelki megújhodásról, mert ha a birodalom minden lakója követi a régi erkölcsöket, az anyagi haladást is teremt.

Az Újélet-mozgalom tevékenysége természetesen leghatásosabb volt a kommunistáktól visszafoglalt területeken Közép-Kínában a Jang-ce folyótól délre.[4] Itt a felszabadítás után legelőször az Újélet-mozgalom fiatal katonái jelentek meg, szétnéztek az elpusztított területeken és alaposan megvizsgálták, hogy mik a károk s mi a pótolnivaló. Az állapotokról jelentést tettek a katonai főhadiszállásnak. A kormány azután újabb embereket küldött ki, akik igyekeztek a sebeket orvosolni. A régi lakosokat vagy azok hozzátartozóit igyekeztek megtalálni, az elhanyagolt

[4] China Press, 1935. okt. 10. Sanghai.

földek művelését megindították s a lassanként visszatérő lakosság bizalmát iparkodtak megszerezni. A kormány pénzt, élelmet, gazdasági eszközöket osztott ki a szűkölködő lakosság közt s azon volt, hogy az élet megint a régi kerékvágásba terelődjék. A kormány a nép szellemi kimüvelésével is törődik, új iskolákat alapít, amelyekben írni, olvasni, számolni tanítják a gyermekeket, de egyszersmind megismertetik őket az állampolgári kötelességekkel is. Felnőttek részére külön tanfolyamokat rendeznek, tanítókat képeznek ki, aztán a földmívelés újabb módszereire és különféle iparágakra oktatják ki őket.

Csiang Kaj-se maga látogatja végig a tartományokat, maga köré gyüjti mindazokat, akik az Újélet-mozgalom iskoláiban és tanfolyamain résztvettek és kötelességükké teszi, hogy mindazt, amit tanultak, adják tovább honfitársaiknak. A legújabb hírek szerint Csiang Kaj-se e békés katonái, akik Kína jövőjéért dolgoznak, máris komoly eredményeket értek el. Megvan a remény, hogy a régi Kína romjain felépül egy új világ, *a modern Kína*. Természetesen igen sok még a nehézség, talán maguk a vezetők is túlságosan bizakodók, de hiszen elsősorban hit és szívósság teremtett meg minden nagy dolgot a világon és vitte előbbre az emberiséget a tökéletesedés útján.

A magyar tankönyvek északi rokonainkról.*

Irta: dr. vitéz Nagy Iván,
a Turáni Társaság ig. tanácsának tagja.

Amikor a néprokonsági gondolatnak az iskola útján való elterjesztését sürgetjük, ehhez elengedhetetlen feltétel, hogy tankönyveink népi eredetünkkel és magukkal a rokon-népekkel is részletesen, sőt kimerítően foglalkozzanak. Sajnos azonban, hogy ha vizsgálatot végzünk — egyelőre csak finn, észt és magyar iskolakönyvekben —, bizony a kép *ma még elszomorító*. A „Turán" legutóbbi évfolyamában volt már alkalmam rámutatni, hogy a finn és az észt tankönyvekben milyen téves adatok vannak rólunk és hazánkról. Ezek kiküszöbölésére a Szellemi Együttműködés Magyar Nemzeti Bizottságának Tankönyvügyi Albizottsága és a kultuszminisztérium egyetemi ügyosztálya közös erővel megtették a szükséges lépéseket. De érdemes egy kis lelkiismeretvizsgálást végezni abban a tekintetben is, vajjon *a magyar tankönyvekből* mit és mennyit tanulhatnak növendékeink északi rokonaikról? Elemi iskoláinkban az V. és VI. osztályban tanítanak világföldrajzot. A két legjobban elterjedt *földrajzkönyv* egyikében ez áll: „Az észtek és a finnek a magyarral rokonnépek, magas műveltségűek". A másik Észtországról mindössze *két és fél sort ír*, ezt mondva: „Észtország körülbelül akkora, mint a dunántúli dombos vidék. Lakosai észtek, a magyarokkal rokonnép. Fővárosuk Tallinn, a Finn öbölnél". A finnekről már tíz sorban tesz említést, többi közt ezt írva: „Lakói finnek, a magyarokkal rokonságban vannak. Valamennyi északeurópai nép között ők a legműveltebbek". A polgári iskolai földrajz (Karl—Prohaska) már többet mond Finnországról, egy „egész oldalt" szán az ismertetésre, de magyarázó képet már csak a lappokról hoz és sem itt, sem pedig a Balti-államokról összefoglalóan írt oldalon nem tesz említést, hogy lakói velünk rokonságban vannak. Bár pl. a finnekről szé-

* Részlet a Szerzőnek „A néprokonsági eszme és az iskola" című előadásából.

pen írja: „A természet mostohaságával való küzdelem, az állandó munka és az egyszerű életmód a finneket testileg széppé, erkölcsileg jóvá tette. Bár számra nézve a hárommilliót sem érik el, a műveltség előrevitelében szép szerepet töltenek be". E példák után örömmel említhetjük meg *Geszti* Lajosnak a fiúközépiskolák II. osztálya számára írt földrajzát, aki három oldalon keresztül ismerteti a finn népet és földjét, sokkal többet írva a rokon országról, mint a svédekről, dánokról, vagy norvégokról, amint helyes is. Sajnos, Észtországra már csak öt sor jutott ebben a könyvben is. A többi középiskolai tankönyv már nem foglalkozik ilyen részletesen velük és sajnos, visszatérő hiba, hogy városaikat még mindig svéd vagy német néven: Helsingfors, Viborg, Tammerfors, Abo, Reval, Dorpat-nak írják, tehát elkövetik velük szemben azt a hibát, mint amikor mi magyarok küzdünk az ellen, hogy Budapestet Ofenpestnek, vagy Pécset Fünfkirchennek nevezzék. *Fodor* Ferenc a tanító- és tanitónőképző intézetek II. osztálya számára írt földrajzban egész külön fejezetet szentel *„Rokonnépeink államai"* címmel a finn, észt, török és bolgár népeknek. Sajnos, úgy látszik, hogy a földrajz tanítására fordítható idő nem engedi meg neki sem, hogy ezzel a négy országgal két oldalnál nagyobb terjedelemben foglalkozzék. Valamivel több jut már az ugyanő írta gazdasági földrajzban, a felsőkereskedelmi iskolák számára, testvéreinknek. *Hézser* Aurél kereskedelmi iskolai gazdasági földrajzában ugyancsak elég részletesen tárgyalja ezeket az országokat, de ő is abba a hibába esik, hogy Helszinki helyett még ma is Helsingforsot ír, és hogy Észtországot együtt tárgyalva a másik két kis Balti-köztársasággal, szinte eltűnteti, ahelyett, hogy példaképp kiemelné a tanulók elé. A középiskolák felsőbb osztályában a fiúknál a VII., a leányoknál a VIII. osztályban egy ú. n. földrajzi világképet ismételnek meg, de oly kevés óraszámmal, hogy a Hézser-féle földrajzban Finnország számára egy féloldal jutott csak, *Észtország pedig meg sincs említve!* A Karl-féle földrajzi világképben pedig Kelet-Európáról szólva a szerző mindössze ezt említi meg: „Jelentős számmal szerepelnek Oroszország lakói között a finn-ugor nyelvcsaládhoz tartozó népek".

Mindazoknak tehát, akik a néprokonsági eszme gondos ápolói akarnak lenni, az elmondottakból kitűnőleg sok tennivalójuk lesz, hogy a földrajzi oktatás keretében rokonnépeinkről való részletesebb és behatóbb tanítás lehetőségét kieszközöljék és biztosítsák.

A kép, amit a földrajzkönyvek áttanulmányozásából kapunk, nem éppen napsugaras. Még szürkébbre válnak azonban a színek, ha a *történelmi* könyveket vizsgáljuk. A középiskolák VI. és VII. osztályában tanítják a világtörténelmet, amelynek keretében északi testvéreinkről az egyik legelterjedtebb és legkitűnőbb történelmi tankönyvben mindössze ezt a három mondatot találjuk: „Gusztáv Adolf meghódította Észtlandot." (így!) — „A nystadti békében 1721-ben Oroszország kapta Észtországot" —, „Finnországot és a Balti tartományokat, a békeszerződés függetlenítette Oroszországtól." De hogy mikor és hogyan kerültek testvéreink mai hazájukba, milyen nehéz és felemelő küzdelmet vívtak önállóságuk biztosításáért, kultúrájuk emeléséért és végre a világháború végeztével függetlenségük kivívásáért, arról — sajnos — a magyar tankönyvek nem emlékeznek meg. Nem tudunk sokkal többet *irodalmukról* sem. Igaz, hogy a középiskolai világirodalom tanítása kapcsán három-négy sorban mindegyik tankönyvünk megemlékezik a Kalevaláról és a Kelvipoegről, de ha néhol és néha egy-egy lelkes tanár nem olvastatna *Vikár* Béla és *Bán* Aladár kitűnő fordításaiban e nagyszerű népéposzokból részleteket, a magyar diákoknak fogalmuk sem lehetne arról, hogy

milyen kincset adtak az emberiség művelődésének északi testvéreink dalos ajkú mesemondói.

Ha tehát már a földrajztanításnál felmerülhettek kívánságaink, mennyivel inkább előállhatunk azzal, hogy *a történelmi és irodalmi oktatás keretében a rokonnépek multjával és irodalmi kincseivel az eddiginél sokkal-sokkal bővebben kell foglalkozni.* Amint mi arra törekszünk, hogy a finn és az észt iskolai olvasókönyvekben helyet kapjon néhány Petőfi-, Arany-, Tompa-költemény, Mikszáth-, vagy Herczeg-novella, épp úgy nekünk is a magyar irodalmi olvasókönyvekben hű és tősgyökeres fordításokban szemelvényeket kell adnunk a rokonnépek irodalmi remekeiből. A középiskola most folyó reformjával kapcsolatosan sor kerül a tankönyvek új kiadására. Szerzőnek, kiadónak és az ellenőrző Tankönyvügyi Bizottságnak egyaránt kötelessége, hogy *az új tankönyvekben már többet és részletesebben tanuljunk ezekről az országokról és népekről.* 1941-ben lesz Budapesten a VI. finn-ugor kongresszus. Vajha ki tudnók vívni, hogy az összes tankönyveink az említett szellemben átdolgozva és kiegészítve jelenjenek meg akkorra, amit azután egy *tájékoztató tankönyvkiállítás* keretében mutathatnánk be ideérkező testvéreinknek.

Nem is olyan nehéz feladat ezt a kérdést megoldani, csak szív és lelkesedés kell hozzá, mint ahogy láttuk egy lelkes finn zeneigazgatónak, a tamperei városi zeneiskola vezetőjének, *Elias Kiianmies*nek munkájából, aki „Dalbokrétát" gyüjtött egybe „a finn-ugor népek iskolás fiatalságának és a finn-ugor rokonsági eszme híveinek használatára"; könyvet, amelyet a magyar kultuszminiszter is eljuttatott az összes középiskolákhoz, hogy megvalósíthassa a szerkesztőnek az előszóban hangoztatott kívánságát: „Adja a Mindenható, hogy legalább lélekben és azon dalokban, melyek fiaink-lányaink ajkán felcsendülnek, újra feltalálhassuk egymást." Nem is tudok meghatóbbat elképzelni, mint hogy ha ennek az énekeskönyvnek a nyomán az iskolai rokonsági napokon (minden év októberének harmadik szombatján) a budapesti, vagy akár a legutolsó kis tanyai iskola növendékeinek ajkán felhangzanék például a Lettországban élő alig kétezer főt számláló *lív* népnek nemzeti dala:

Lívnek születtem, lív is maradok,
Míg csak a sírhalom rám nem borul.
Földünkben gyökeret vertünk mélyen,
Anyanyelvünk, fajunk győzhetetlen.
Őseink reánk hagytak tengerpartokat,
Magva fajunknak sohasem szakadhat.
Szép parti nyelvünk fiainkra száll,
Zengzetesebb, szebb nincs sehol annál!

Magyar—japáni kultúrhatások.

Írta: **dr. Mezey István,**
a Turáni Társaság alelnöke,
a Magyar-Nippon Társaság ügyvez. alelnöke.

Karácsonyi János, a tudós püspök nagy munkájának, a Magyar nemzet őstörténetének megjelenésekor hosszú vita indult meg arról, hogy szabad-e a tisztán tudományos történelem kedvéért a mult megismeréséből kizárni a hitet, az érzést és a képzeletet, szóval mindazt, ami nem változtatja meg, de vonzóbbá teheti az igazságot. Márki Sándor, a tíz évvel ezelőtt elhúnyt nagy történész szállott síkra a legerősebben amellett,

hogy nemcsak szabad, hanem a nemzet nevelése szempontjából kell is, hogy egy erős történelmi érzékben nevelt nép ne csak tudjon, hanem higyjen is.

A vitába a napisajtó is beleszólt és az egyik tekintélyes magyar közíró vezércikkben foglalkozva a kérdéssel oda nyilatkozott: „hogy egy nép miképen állja meg helyét a maga történelmi hivatásának küzdelmeiben s mekkora ellenállást tud tanusítani a reá súlyosodó csapásokkal szemben, az nem annyira attól függ, hogy mit tud, hanem inkább attól, hogy mit hisz magáról".

A világ egyik legnagyobb nemzete, a nyolcvanmilliós japáni nép így hiszi azt, hogy tőle sokezer mérföldnyire, a Duna—Tisza közén él egy kultúrájában már ezer év óta kereszténnyé és európaivá vált nép, melynek származása, ősi kultúrája, népi jellemének alapja az övével rokon s ezért minden alkalmat megragad, hogy leküzdve a sokezer mérföldnyi távolságot, felélessze és ápolja az ezer esztendőkkel ezelőtt megszakadt kapcsolatokat. — Talán ez, a tudat alatt mindig megvolt hit nyilatkozott meg, midőn a tizennyolcadik század elején az akkor még minden külföldi elől szigorúan elzárt Japán megnyílt a bajai szabólegényből németalföldi követté lett Jelky András előtt, kivel a legelső kereskedelmi szerződések egyikét kötötte meg a sogun. Ez a hit vihette a 18. század nagy magyar kalandorát, Benyovszky Móric grófot is Japánba, ki midőn orosz fogságából, Kamcsatkából megmenekült, nemcsak menedéket talált a minden idegen elől elzárkózott Japánban, hanem tiszti rangot ajánlottak fel neki abban a hadseregben, amelyben európai ember sem azelőtt, sem azóta nem szolgált.

Csak ennek a hitnek a míthoszán keresztül tudjuk megmagyarázni, hogy a világháború előtti időkben, mikor még közvetlen szomszédságunkban sem akarták elismerni, hogy van önálló magyar nemzet, akkor az Európának bemutatkozó japáni művészet nem Bécsben, hanem Budapesten rendezte első reprezentatív tárlatát és a kiállítók műkincseik egy részét a magyar államnak ajándékozták.* Mikor pedig a nagyháború vésztüzében két szembenálló táborban áll a magyar és a japáni, ennek, a már tudatossá vált hitnek segítségével szabadulnak meg japáni segítséggel a magyar hadifoglyok ezrei a bolsevik hadifogságból. A béketárgyalások alatt pedig egyesegyedül a nagy japáni lapok szólalnak fel a világtörténelem legnagyobb igazságtalansága: Magyarország megcsonkítása ellen. A határkiszabó bizottság japáni küldöttségének tagjai, ahol csak lehetett, a magyar ügyet támogatták. Mikor még javában folyt a népek közti gyűlölség s győzők és legyőzöttek közt áthidalhatatlan mélység tátongott, Nagaszaki város akkor hívta meg a magyar fővárost kiállításán való részvételre és mikor még magyar idegenforgalomról beszélni sem lehetett, keresték fel előkelő japáni utazók Budapestünket és írtak áradozó cikkeket lapjaikban és könyveikben rólunk. Mikor pedig a nálunknál reálisabb gondolkodású szomszédunk észrevette a Japánnal való gazdasági összeköttetés előnyeit és meghívta Japánt a mintavásáron való részvételre, a kiállítás bezárása után Japán Budapestre szállította Bécsben kiállított anyagát és magyar iparoktatási célokra ajándékozta.

A japáni nép hite szólaltatja meg minden év Szent István-napján a magyar himnuszt a tokiói rádióban; ez keltette életre azokat a folyóiratokat és egyéb kiadványokat, melyek a magyar igazság szolgálatát

* A Turáni Társaság volt az az úttörő testület, amely már 1910-ben és azóta is mindig Japánnal és a japáni nemzettel kapcsolta össze a magyar nemzetet „Dévénytől — Tokióig" jeligével és így határozta meg a rokon turáni államok együttműködését is.

célozzák. Ez lelkesítette azokat a barátainkat, kik az ősi japáni kardművesség remekét, Raj Kunojoszi mesterművű szamuraj kardját Magyarország kormányzójának ajánlották fel és azokat is, kik japáni cseresznyefapalántákat küldtek, hogy a pesti Dunaparton Nippon nemzeti virága díszelegjen. Még azt is pótolni akarja ez a hit, amit mi elmulasztottunk. Mikor új császára koronázása alkalmával Tokió városa nemzetközi kiállítást rendezett s azon Magyarország a nagy távolság és a nehéz gazdasági helyzet miatt nem vehetett részt, japáni barátaink nem törődhettek abba bele, hogy éppen a magyar színek hiányozzanak s társadalmi úton maguk gyüjtöttek össze tekintélyes anyagot és saját költségükön állították fel a magyar pavillont, s mert Tokióban nem tarthatunk magyar külképviseletet, nemzeti ünnepségeink alkalmával a magyar érdekek képviseletével megbízott spanyol követet keresik fel és őt kérik fel, hogy rokonérzésüket tolmácsolja nekünk. — Tudósainknak, költőinknek, művészeinknek nem kell Nipponban propaganda. A japániak maguk iparkodnak hozzájuk férni. Petőfi Sándor és Liszt Ferenc kultuszára külön társaságok alakultak. Kőrösi Csoma Sándort pedig a japáni buddhisták „szentnek", bosatsunak nyilvánították és a nagy székely vándor szobra ott áll a Taisoegyetem Buddha-oltárán a Lótusz-trón előtt, égő gyertyák között. A császári egyetem aulája részére pedig magyar festőművésszel festtették meg az egyetem alapítójának, Okuma márkinak képét. Ünnepélyes alkalmakkor a bábolnai ménesből való fehér paripán lovagol csapata élén Tenno Heika, a japáni nép ifjú császára.

Mikor a trianoni békeparancs teremtette egyik nagy igazságtalanság, a román agrárreform folytán az ú. n. optánsperrel a Népszövetséghez fordultunk, az ügy előadója, Adacsi Minecsiro, a nagy japáni diplomata és jogász oly félreérthetetlen módon állt a magyar igazság mellé, hogy amikor nem tudta a reánk nézve igazságos döntést az akkori genfi légkörben kiharcolni, lemondott előadói tisztségéről. Ha az optánsügyben a Népszövetség intézményének fogyatékossága miatt nem is tudta győzelemre vinni a magyar igazságot, diadalra vezette azt később, amikor a hágai Nemzetközi Bíróság elnöki székében ült és midőn ez a világbíróság a Pázmány Péter-egyetemnek a cseh államkincstár ellen indított perében a magyar álláspont mellett döntött, s a Cseh-Szlovák köztársaságot súlyos kártérítésre kötelezte.

A népe lelkében szunnyadó ősi hit vezetheti Mitszui Takaharu bárót, a fiatal japáni főurat, mikor nemcsak hogy fejedelmi alapítványával támogatja a magyar-japáni kapcsolatok elmélyítését, hanem egy nagy világcég vezetése mellett időt szakít magának arra, hogy munkánkban is tevékenyen részt vegyen.

De a másik oldalon is a hívők lelkesedését látjuk, ha arra gondolunk, hogy a mult század derekán tizennyolc székely diák a kolozsvári egyetemen minden reális cél nélkül japáni nyelvet kezdett tanulni; hogy az orosz-japáni háború idején, mikor a velünk szövetséges nemzetek sajtója „sárga majmok"-ról írt, nemcsak a magyar sajtó és közvélemény foglalt egységes állást Japán mellett.

A magyar nép lelkében szunnyadó ősi hit vonzotta Japánba tudósainkat, művészeinket, nyelvészeinket aránylag oly nagy számban, mint egy más nemzetbelieket sem. Így kerültek ki Japánba: Bálint Gábor, Velics Antal, Xantus János, Bozóky Dezső, Szentgáli Antal, Szemere Attila, Vay Péter, gr. Széchenyi Béla, Zichy Ágost és Jenő grófok, gr. Teleki Pál stb. Csak a hit ereje adhatott ösztönzést annak a lelkes magyar asszonynak, ki szerény vagyonkájából magyar népművészeti gyüjteményt állított össze, hogy azt Japánba küldhesse azoknak a magyaroknak, kik-

nek lelkierejük volt ahhoz, hogy nemzeti szerencsétlenségünk válságos napjaiban a japáni művészetnek hajlékot teremtsenek, azoknak a fiataloknak, kik évről-évre nagyobb számban foglalkoznak a japáni nyelv tanulásával, úgyhogy ma már négy tanfolyam is van. (Tudomány-egyetem, Közgazdasági egyetem, Kereskedelmi Akadémia, a Turáni Társaság tanfolyama.) Vagy nem az ősi hit ihlette-e meg a magyar költőt? Kállay Miklóst, ki a negyvenhét ronin legendáját drámában dolgozta fel és a Roninok Kincse két év óta a Nemzeti Színház legnépszerűbb darabja lett olyannyira, hogy a magyar színművészet a bécsi nemzetközi kongresszuson is ezzel a darabbal mutatkozott be.

Ez az, amiről egyik legnagyobb élő orientálista, kinek tudományos tekintélye hazájában és az egész világon páratlanul áll: Siratori Kurakicsi azt mondotta, hogy erősebb, mint a nyelvészek s antropológusok minden tudománya: a nép hite. Erről az éppen japáni tanumányúton időző barátunk, Felvinczi Takács Zoltán így írt a Nagy-Ázsia művészetében: „A régi nagy hitek, melyek ki tudja milyen ősi forrásra vezethetők vissza és ösztönné mélyülve tartják fenn magukat a nagy tömegekben, tudományos igazolásra is szoktak találni utólag, ha a tudomány nem áll meg a féligazságok felismerésénél."

Két távoli, ezer év óta ellentétes kultúrhatások alatt álló népnek ősi hite teremté meg azokat a mély kapcsolatokat, melyek a magyarok és a japániak között kialakultak. Történész és kultúrpolitikus, diplomata és pszichologus előtt egyaránt rejtély marad, hogy micsoda erő vonzotta egymás felé e két népet, melyek közül az egyik évezredeken át még a közvetlen szomszédjai elől is elzárt szigetországában élt, a másik pedig századokon át önálló külpolitikát sem folytathatott. Két olyan nép között alakultak ki ezek a kapcsolatok, melyeknek közös politikai céljuk, közös gazdasági érdekeik már csak a nagy távolság miatt sem lehettek. De annál figyelemreméltóbbak ezek az érintkezések, mert nemcsak, hogy nem felülről irányított államrezón fejleszté ki őket, hanem a két nemzet fiainak ösztönös megérzéséből fakadtak; hiszen még közvetlen diplomáciai kapcsolat sincs mind a mai napig a két ország között. Japánt a szomszédos országban székelő követek képviselik Magyarországon, kik legtöbbször csak akkor jelennek itt meg, mikor megbízólevelüket az államfőnél bemutatják. A magyar érdekek védelmét pedig egy külföldi hatalom képviselője látja el — szívességből. Államközi kultúregyezmény megkötéséről még csak tárgyalások sem folynak; gazdasági kapcsolat pedig éppen a kölcsönös külképviselet hiánya miatt igen csekély.

Aki a történelmi materializmus elavult elméletének alapján áll, az bizonyára tanácstalanul néz körül ezek hallatára, mert sohasem tudja megérteni, hogy mi fejlesztette ki ezeket a mély kapcsolatokat. Aki azonban hisz abban, hogy az *elrendelés* a népek életében épp úgy szerepet játszik, mint az egyénében, arra fog gondolni, hogy egy közös nagy történelmi hivatottság megérzése volt a két nép egymáskeresése.

— A magyarokra és a japániakra váró világtörténelmi feladat nagyszerűsége napjainkban már teljes világosságában kezd kibontakozni. Az emberiség minden szellemi és anyagi javát elsöpréssel fenyegető vörös áramlatot e két népnek kell felfogni. Keleten Japán, Nyugaton pedig Magyarország ma a művelt világ kínai fala, melynek hivatása, feltartóztatni az emberi művelődés ellen törő veszedelmet.

A néprokonsági eszme terjesztése a nép körében.*

Irta: dr. Lukinich Frigyes,
a Turáni Társaság főtitkára.

A finn-ugor népcsalád tagjai mint széttöredezett szigetcsoport magányos darabjai állnak az idegen népek nagy tengerében. Hosszú évszázadok multak el felettük anélkül, hogy egymást ismerték és keresték, egymással való kapcsolataikat kiépítették volna. Az előző évszázad a tudományos érdeklődés elindulásának és kibontakozásának a korszaka volt. A folyamat azonban itt nem állhatott meg. A néprokonság gondolata nem pusztán tudományos és elméleti értékű kérdés, hanem egyúttal gyakorlati feladat is. Hátra volt, hogy a néprokonsági gondolatot közös tulajdonává tegyük a finn-ugor népek széles rétegeinek, annak minden reális értékével, szellemi és gazdasági vonatkozásban egyaránt. Ennek a feladatnak a realizálása előljáróban egyrészt bizonyos tárgyi ismeretek közlését és népszerűsítését tette szükségessé, másrészt a testvéri érzések fölébresztését és elmélyítését. A kulturális, társadalmi, gazdasági és politikai kapcsolatok kiépítése csak ezen a nevelő és oktató munkán alapulhatott.

Tagadhatatlan, hogy a néprokonsági gondolat népszerűsítése s a testvéri érzések ápolása tekintetében északi rokonaink jóval előtte járnak a magyar munkának. Most arról a tevékenységről kívánok röviden beszámolni, melyet az én hazám fejtett ki a néprokonsági gondolat népszerűsítése érdekében. Ennek a beszámolónak különösebb aktualitást kölcsönöz az a körülmény, hogy a magyar Turáni Társaság (Magyar Néprokonsági Egyesület) — hazánkban az első néprokonsági egyesület — az idén érte meg fönnállásának huszonötödik évfordulóját.

*

A magyar lélekben az elmult évszázadok alatt hol ösztönösen, hol tudatosan, de mindvégig élt az őshaza emléke és az utána való vágy. Ez a vágy hajtotta az őshaza és az ottmaradt testvérek felkeresésére még az Árpádok korában Juliánus barátot. Majd századok multán a romantikus életű és tragikus sorsú Kőrösi Csoma Sándort. A XIX. század folyamán pedig megindul a komoly és rendszeres tudományos vizsgálódás a nyelvi és néprokonsági kutatás terén. A kitűnő és világhírű magyar tudósok és utazók hosszú sora keresi fel és tanulmányozza rokonnépeink életét és kultúráját. Ilyen előzmények után alakul meg nálunk *Paikert Alajos*, az egyesület jelenlegi elnökhelyettesének kezdeményezésére, 25 évvel ezelőtt az első néprokonsági egyesület, amely *Vikár Béla* indítványára a Turáni Társaság nevet veszi fel. A Társaság azt a célt tűzte maga elé, hogy a velünk rokon ázsiai és európai népek tudományát, művészetét és közgazdaságát tanulmányozza, ismertesse és a magyar érdekkel összhangba hozza. A Társaság programmja szolgálatára folyóiratot alapít s 1913-ban megjelenik a „Turán" első száma. Kezdetben úgy a Társaság, mint maga a folyóirat is pusztán tudományos szempontokat tart szem előtt. 1914-ben azonban már vád gyanánt merül fel a szemrehányás a folyóirat ellen, hogy népszerűsítő eszközökkel dolgozik a tudományos színvonal rovására. A vádat azonban már ekkor elhárítja magától a Társaság annak a nyílt vállalásával, hogy a néprokonsági gondolat népszerűsítését tartja fontosnak. „Lehet-e agitálni, eszméket terjeszteni egy tisztára szaknyelvű lappal?" — szegezik szembe a kérdést az ellenvetéssel. Ez a fordulat világosan mutatja, hogy a Társaság az életösztön

* Előadás az V. fgr. kongresszuson.

biztosságával ismerte fel hamarosan a helyzetet és a reá váró feladatokat. Belátta, hogy a puszta tudományos kutatás és elméleti munka nem elég. A tudományos kutatás eredményeit hasznosítani kell a gyakorlati élet síkjain is, elsősorban pedig a néprokonsági gondolat népszerűsítése irányában. A jószándék azonban, hogy ezt a célkitűzést szélesebb körben és hatékonyabban érvényesítse a Társaság, egyelőre hajótörést szenved a világháborús megpróbáltatásokon és a forradalmi korszak zűrzavarain, amelyeket úgy a Társaság munkája, mint folyóiratának élete erősen megszenved.

A huszas évek elején a Társaság kebelén belül csakhamar megalakul *Bán Aladár* vezetése alatt a Finn-észt Intézet s a néprokonsági munka új renaissancát éri meg *Pekár Gyula* és *Móricz Péter* elnöksége, illetőleg alelnöksége alatt. Az eszme népszerűsítéséhez hatékonyan járulnak hozzá a finn-ugor kultúrkongresszusok is, amelyeken mind nagyobb számmal vesznek részt magyarok is. Az új életre pezsdült Turáni Társaság a népszerű előadások hosszú sorozatát indítja meg, amelyek részint a fővárosban, részint néhány vidéki helyi csoport révén az ország több pontján ismertetik a rokon népek földrajzát, történelmét, gazdasági helyzetét, kultúráját stb. Majd úgynevezett turáni tanfolyamokat nyit a Társaság, amelyek révén a rokon népek nyelvét mind többen sajátítják el hazánkban. 1930-tól kezdődőleg pedig már rendszeres rádióelőadások ismertetik és népszerűsítik a néprokonsági témákat s ezek által nemcsak a csonkaország széles néprétegeihez jut el a néprokonság eszméje, hanem az elszakított területek magyar millióihoz is, akikben ezáltal is új tápot, sőt új távlatot nyer a nemzeti összetartás gondolata és ereje.

Mindezeket némi önérzettel és boldogan sorolhatjuk fel a Társaság fönnállásának negyedszázados évfordulóján. Ám azt is őszintén be kell vallanunk, hogy mindezek dacára a néprokonsági gondolat hazánkban, sajnos, még mindég nem vert olyan mély gyökeret, mint északi testvereinknél és amint az szükséges és kívánatos volna. Különösen abban az irányban nem tettünk még meg mindent, hogy a néprokonsági eszmét a szélesebb néprétegekhez eljuttassuk. Bár itt elismeréssel és mély hálával kell megemlékeznünk arról, hogy a kultuszminisztérium még 1931-ben kiadott egy rendeletet, amely szerint utasítja az iskolák igazgatóságait, hogy a tanulóifjúság körében évről-évre tartsák meg az úgynevezett néprokonsági napot. Ezen a napon (október harmadik szombatján) a tanítás utolsó óráján a tanítók a növendékek előtt ismertetik a rokon népek életét és velük való kapcsolatainkat. Erről az intézkedésről, mint úttörő munkánk fontos eredményéről és az agitációs munka jelentős állomásáról kell megemlékeznünk. De azt is hozzá kell tennünk, hogy ez a rendelkezés még mindig nem eléggé alkalmas arra, hogy a néprokonsági eszmét olyan módon plántálja bele és erősítse meg népünk szélesebb rétegeinek lelkében, mint ahogyan azt az északi rokonoknál rendszeressé tett néprokonsági ünnepélyek teszik. Pedig a szélesebb rétegek körében teljesíthető népszerűsítő munkának a keretei és lehetőségei nálunk is megvannak. Ugyanis már évek óta törvényes rendelkezés gondoskodik hazánkban is a felnőttek rendszeres továbbképzéséről, népszerű oktatásáról az úgynevezett iskolánkívüli népművelési bizottságok útján. Ezek a rendszeresen folyó népművelési előadások országszerte igen alkalmas keretek lehetnének a néprokonsági gondolat népszerűsítésére és a rokon népek iránti szeretet elmélyítésére.

S hogy ez mennyire nem puszta feltevés, arra vonatkozólag mindjárt konkrét bizonysággal is szolgálhatok. Egyik vármegyénk (Fejér megye) népművelési bizottsága végzett ebben az irányban a mult tél folyamán

érdekes kísérletet, amelynek eredményei fenti feltevésünket tökéletesen igazolják, tanulságai pedig fontos útmutatással szolgálnak a jövőre vonatkozólag.

Legyen szabad néhány szóban erről a kísérletről, annak előzményeiről és tanulságairól beszámolnom.

A Turáni Társaságban eltöltött többéves munkám során hivatali időmön és kötelességemen túl is mindenkor nagy szeretettel és lelkesedéssel álltam a néprokonsági gondolat szolgálatában és használtam fel lehetőleg minden alkalmat arra, hogy ennek a gondolatnak híveket szerezzek és az eszmét népszerűsítsem. A mult ősztől kezdődőleg a kultuszminisztérium kebelében történt alkalmaztatásom révén egy nagyobb vidéki városban: Székesfehérvárott kaptam új munkakört. Ebben az élénk kultúréletet élő magyar városban természetszerűleg merült fel bennem a gondolat, hogy a város közönsége körében is propagandát csináljak a néprokonsági gondolatnak. Ezért kerestem a természetesen adódó kapcsolatot az ottani népművelési bizottsággal, amelynek vezetősége nagy megértéssel fogadta előterjesztésemet egy néprokonsági előadássorozatra vonatkozólag. Rövidesen kitűnő programmot állítottunk össze a székesfehérvári téli népművelési előadások számára. Az estély-ciklus kizárólag a néprokonsági eszmét szolgálta. Előadókul országos nevű és kiválóan képzett szakembereket kértünk föl és nyertünk meg. A műsorszámok a rokon népek irodalmát, művészetét mutatták be szintén kitűnő előadók tolmácsolásában. Különösen nagy sikerük volt a finn és az észt ünnepi estéknek, amelyek azonkívül, hogy magasszínvonalú műsort adtak, fényes külsőségek között zajlottak le. Az észt esten megjelent *Jõffert Richárd* észt ügyvivő is, aki az est közönségét magyar nyelven üdvözölte, a finn estre pedig *Talas Onni* finn követ és meghatalmazott miniszter feleségével együtt jött el s mindketten aktív szerepet vállaltak a műsorban. Ugyancsak megjelenésével tisztelte meg az összejövetelt *Hóman Bálint* kultuszminiszter is.

Az előadások páratlan nagy sikerén felbuzdulva elhatároztuk, hogy a néprokonsági eszme szolgálatában álló előadásokat az egész vármegye területén megrendeztetjük. Ebből a célból a Népművelési Bizottság útján körrendeletben hívtuk fel a megye helyi népművelési szervezeteit, hogy március első heteiben a község lakosai számára rendezzenek finn és észt estéket, amelyeken ismertessék a két rokon nép életét, művelődési viszonyait és szabadságküzdelmeit. A rendezés megkönnyítése érdekében mindjárt kész anyagot mellékeltünk a rendelethez, amelyet a műsor céljaira felhasználhattak, így az én két előadásomat a finn, illetőleg az észt népről, továbbá Bán Aladár finn- és észttárgyú verseit, illetve versfordításait, továbbá mindkét nép himnuszát. A bizottság fölhívta a helyi vezetőséget arra is, hogy az előadások megtartásáról, illetőleg annak a népre tett hatásáról küldjön be jelentést.

Ezek a jelentések, amelyek úttörő kezdeményezésünknek a magyar nép köréből támadt visszhangjáról számolnak be, igen érdekes adatokkal szolgálnak arra vonatkozólag, hogy a magyar falvak egyszerű népe hogyan fogadta a maga körében a néprokonsági gondolat első jelentkezését. A beérkezett jelentések szerint a vármegye legtöbb községében a bizottság megrendezte és pedig igen nagy sikerrel és nagyon élénk érdeklődés mellett a finn és észt estet. A beérkezett jelentések szerint ezeken az estéken, az egész vármegye területére vonatkoztatva, 18.000 felnőtt és 32.000 levente és tanuló vett részt. Voltak községek, ahol külön-külön, tehát két ízben tartották meg a finn, illetőleg az észt estet, a legtöbb helyen azonban közös programm keretében. Az estélyek rendezői és elő-

adói a helybeli tanítók, jegyzők és lelkészek voltak, akik a legtöbb esetben a megküldött anyagot használták fel. Annál meglepőbb, hogy több községben önálló finn-ugor témákkal, illetőleg felolvasásokkal szerepeltek egyes előadók. A himnuszokat az iskolai énekkarok adták elő.

Az estélyek hallgatósága, csekély kivételtől eltekintve, most találkozott először a finn-ugor néprokonság gondalatával. A testvéri kapcsolat megismerése általános örömöt és lelkesedést keltett. „Jóleső érzést támasztott — írja az egyik jelentés —, hogy még az árva magyar népnek is vannak testvérei és rokonai." Egy másik helyről ezt írja az előadás rendezője: „Az előadás nagy csodálkozást keltett különösen az idősebb hallgatókban. Meglepte őket, hogy a magyar nemzetnek rokonai vannak Európában. A jóleső megnyugvás érzetét rajzolta az arcokra, hogy a népek tengerében nem vagyunk magunk, hanem az északon lakó szorgalmas népek között élnek rokonaink, kik bizonyára szintén ilyen előadásokon hallanak rólunk, ismernek és szeretnek meg bennünket s nagy bajunkban velünk éreznek. Különösen meghatotta a hallgatóságot az a szabadságküzdelem, amelyet e két nép folytatott elnyomói ellen. Hosszú elnyomatásukból való fölszabadulásuk új reményt ad a magyar népnek is a küzdelmekre s erősíti a feltámadásába vetett hitét." Általában a legtöbb rendezés irredenta aláfestést adott a néprokonsági estéknek. Mindenfelől bizakodó sorokat küldtek hozzánk: „Bízunk abban, hogy amiként finn és észt testvéreink megérték felszabadulásukat, úgy minket is elvezérel Isten a szabadság korszakába", mondja az egyik. A másik ezt írja: „Finn és észt testvéreink példájából erőt merítettünk a kitartásra, önművelésre és hazaszeretetre." Voltak helyek, ahol az est hatása alatt az iránt érdeklődtek a hallgatók, hogyan lehetne szövetségre lépni finn és észt testvéreinkkel.

Az a kívánság pedig szinte általánosan megnyilatkozott, hogy a néprokonsági estéket folytatni kell. A hallgatók többet és közelebbit is akarnak tudni fajtestvéreikről, mint amennyit a rövidre szabott első bemutatóelőadás műsorából megtudhattak. Hogy ez a rokonsági eszme a nép széles rétegeiben is elterjedhessen, bizottságunk elhatározta, hogy jövő évi munkaprogrammjába két-három estét állít be ebből a tárgykörből. Egyik jelentéstevő tovább megy és ezt írja: „Szükség lenne az elemi iskolában a beszéd- és értelemgyakorlat keretében elmélyíteni a néprokonsági gondolatot." A legtöbb jelentéstevő javaslattal jön arra vonatkozólag, hogy a jövőben hogyan lehetne érdekesebbé és hatásosabbá tenni a néprokonsági estéket. Különösen a vetítettképes előadásokat tartják szükségesnek. De arról is írnak, hogy jó volna néhány lefordított finn és észt népdalt bemutatni, hadd ismerné meg belőlük a magyar közönség a rokon népek lelki és érzelmi világát. Ezenkívül olyan meséket, népmondákat kérnek, amelyekből meglátszanék, hogy a finn és az észt nép milyen rokonságban, általában multbeli vonatkozásban áll a magyar nemzettel. Volt hely, ahol a hallgatóság olyan történelmi regények iránt érdeklődött, amelyekből a finn és az észt nemzet multját és szabadságküzdelmeit meg lehetne ismerni.

A kezdeményező fejérmegyei kísérlet tehát megmutatta, hogy a magyar népben igenis megvan a fogékonyság és érdeklődés a rokon népek élete, kultúrája és történelme iránt. S ezt az érdeklődést és fogékonyságot meg kell ragadnunk és fel kell használnunk eszméink elhintésére és a népeink közötti kapcsolat elmélyítésére. A fejérmegyei tapasztalatokat felhasználva meg is fogunk tenni mindent arra, hogy ez a kezdeményezés ne maradjon elszigetelt jelenség, hanem annak tanulságai és következései országos vonatkozásban is érvényesüljenek. Ebben az irányban a magam

részéről az első lépést már meg is tettem azáltal, hogy a fejérmegyei kezdeményezésről terjedelmes beszámolót írtam egyrészt a Népművelési Bizottság hivatalos lapjába, a Pestmegyei Népművelés című folyóiratba, másrészt a Néptanítók Lapjába, amely lapoknak országos nyilvánossága van. Ebben rámutattam arra, hogy a népművelési programmba országos viszonylatban sürgősen be kell iktatni a néprokonsági témákat és a néprokonsági eszme terjesztésének eszközeit. Egyben útmutatást is adtam arra vonatkozólag, hogy milyen módon lehetne ezt a célt eredményesen szolgálni és megvalósítani. Azokat a kívánságokat, amelyek e tekintetben a fejérmegyei hallgatóság részéről fölmerültek, mindenesetre nagy figyelemre kell méltatni, okos és praktikus kívánságaik teljesítése elől nem szabad elzárkózni. Így mindenesetre élénken érezzük magunk is a szükségét nagyobb mennyiségű ismertetési anyag beszerzésének, a finn és észt irodalomból való verses és prózai fordításoknak, főleg pedig vetítettképes előadások anyagának, mint leghatásosabb propaganda-anyagnak. Ebben a részben kérjük és várjuk északi testvéreink szíves támogatását és segítségét.

A kedvező tapasztalatok arra ösztönöznek bennünket, hogy ezentúl nagyobb erővel, több lelkesedéssel és nagyobb áldozatok árán merüljünk bele abba a munkába, amellyel a néprokonsági gondolatot népünknek mennél szélesebb köreiben el tudjuk terjeszteni. Adja Isten, hogy így legyen!

Turáni öreg csillagok.

Írta: **Thoroczkay Wigand Ede,**
a Turáni Társaság igazg. tanácsának tagja.

Azon csillagzatokról és egyes csillagokról akarok egyetmást mondani, amelyek a magyarral rokon és egyéb északi, nyugati és keleti népeknél is azonos nevűek, jelentésűek, vagy legalább is tárgyi szemléletből némileg kapcsolatosak. E szempontból nézve az északi csillag, a Stella polaris — *Sarkcsillag* — a legfontosabb. Ez már az ősnépeknél kimagaslott s irányító támaszpontul szolgált, mivel egyhelyt állva mozdulatlannak látszott, míg a mennybolt forgott körüle, mintegy oszlopot képezve, mely egybetartá a világot. A finneknél Setälä Emil megfejtése szerint[1] a rejtélyes *sampo* volna az az oszlop, amelynek agya az északi csillag. Érdekes az, hogy mikor a szerző műve már meg volt írva, bizonyíték érkezett a svédországi finnektől és éppen azon néptöredéktől, amelytől 1817-ben Gottlund elsőül jegyezte föl a samma —saampa, azaz sampo kifejezést. Egy, Vermlandban élő Vilhunen Kata nevű öreg anyóka, ki az ősi nyelvkincset megőrzé, tollbamondta a szógyüjtőnek „... a sammas olyan oszlop, dúc, amely az ég ívét hordozza; a világ aranypilléren áll, amely aranygombban végződik; ez az északcsillag. Az oszlop kilenc ölnyire süpped a földbe s az égbolt körülötte forog; erről a forgásról mondja az ének, hogy a sampo *őröl*, „tehát malom". Ezen ismeretlen szó jelentése igen lényeges volt a Kalevala népéposz világos értelmezésére, mert a mű gerince éppen a sampociklus. Érdekes, hogy az Ursa minor, — ami Kisgöncöl csillagunk, — α, δ, ε csillagjait Atyha, Etéd, Küsmód stb. székely községekben — Udvarhely megye — 1907-ben szintén „Malom"-nak, Mühle-, vagy „Malomhármasá"-nak nevezték előttem. „Ahun, a csűr erányába' zakató a

Malom, láti, hajtófája szoporán mozgassa a tejkét, s a garat küs lapockája rángassa a csergetőt, — csengetyűt —' hogy búzává' esmég főöntsék."[2] „Az ördög csinálta az első malmot oszt' a vízre tötték; de a búza eresztött, nem tudta mökcsinálni; a cigány segítette, úgy őrölt aztán." — Szőreg, Torontál m.[3] — Az araboknál is a jellemző constellátiójánál fogva malom. α-ja a Sarkcsillag — Fas el Rahha — „Csapágy"-a a „Világmalom"-nak, — Zapfenlager der Weltmühle. — A közelében álló δ csillag a Kochab, mely elferdítése a Kaukhab szónak, teljes neve: Kaukhab schemâli — északi sarkcsillag — nördlicher Polstern. — T. i. a távcsőnélküli astronómiában ingadozott a nézet, hogy az α vagy δ csillag áll-e közelebb az Északi Sarkhoz. A sarkcsillag szokásos neve még a: Kothb — Orsó — Mühleisen —, ez a Rahha — „Világmalom" — Tengelye — Achse —, melyhez Fas a: Csapágy — Lager. A sarkcsillag népies neve még az: El dschedi — A bak-der Bock —, ez a sivatagokban járó béduinoknak az imaszőnyeg lefektetésekor irányításul szolgál a Mekkában fekvő Kibla felé. Indiában, hol a mozlimok vezették be: Kutub ed din a neve. A hit északi csillaga — Nordstern des Glaubens —, ez volt a neve a XII. században fellépő első mohamedán fejedelemnek.[4] Az észteknél a Stella polaris a legnevezetesebb csillag, népies neve: Põhjanael — Északiszeg —, mivel mozdulatlannak látszik, mint a szeg a falban és így irányítóul szolgál főleg a szigeteken lakó hajósoknak. Megemlítem még, hogy ez a csillag is egy kis kört ír le, mivel nem egészen a polárison áll, hanem $1^2/_5$ foknyi eltérésben.[5] A török-tatár népek némely törzsénél: Arany —, másoknál: Vaskaró. Ama két csillag, mely az Ursa minor képletében a sarkcsillagtól legmesszebb áll, vagyis a β és γ csillag, egyike kékes-szürke s a másik lisztes-szürke ló — ein blaugraues u. Mehlgraues Pferd. Az ezek közt levő δ, ε, ξ csillagok a: Kötélcsillag — Strickstern —, mellyel a lovak a Vaskaróhoz vannak kötve.[6] Az északi csillagnak nálunk egyes népies nevei a többi közül, mely itt kapcsolatot talál: a Bábaaszony matullája — Haspel der Fee — és főleg a Fúrú vagy Fúrúcsillag — Bohrer o. Bohrerstern. Így nevezik Bocsáron, Torontál m., Pusztaszentmiklóson, Bihar m., Kisteleken, Csongrád m. és Nagylózson, Sopron m. (Nyr. 30 : 199.), de tévesen van definiálva. Pusztaangyalházán, Hajdú m. Tóth Samu öreg számadó csikós szerint: „A Göncöl — Ursa maior — hátulsó kerekeitől egyenesbe; mindég áll." — Ez a helyes! — Az Ursa minornál eddig főleg a sark csillagáról volt szó, a teljes csillagzat nálunk, mint Jézus v. Mária társzekere — Jesus o. Mária Leiterwagen, — Tündérasszony palotája — Palast der Fee, — és Kisgöncölszekér, stb.-nek szerepel, mi érthető az Ursa maior — Nagygöncöl azonos constellátiójánál fogva. Az észteknél is: Veikene vanker — Kiskocsi —, jelen esetben α-ja — az északi csillag — a Peremees —, mi urat, gazdát jelent — Fuhrherr —, ez az égi szekér vezetője. β, γ, η, ξ csillagok a kerekei, az ε, δ pedig a rudat ábrázolják. Egyes helyeken a svéd eredetű: Rootsi hobu — Svéd ló — név is szokásos.[5] A németeknél is: Wegelin — Szekérke — „des Wagenes gerichte' Wakern". — Berthold, I. b. 608. 10. — Az araboknál a Kismedve neve: Benât na'sch, az el sogra pótlással, — A kisebb ravatal leányai. [4] A voguloknál: Abä sauht — Medvecsillag — Bärenstern.

V. ö. az Ursa maior-ral, melyre most áttérek. A görögöknél: αρκτος = Medve —, de: ἅμαξα is, azaz Szekér. A rómaiaknál is: Ursa — Medve — és Plaustrum — Tár v. Teherkocsi —, de amellett még a: Septentrio v. Septemtriones nevet is viseli — Hét szántó v. Cséplőökör. Ez a mi Göncölszekerünk és népünk szerint annak hajtása dicsőség, innen a köz-

mondás: „Azt véli ő hajtja, vagy kevély, mintha ő hajtaná a Göncöl szekerét." — A kínaiaknál időszámításunk előtt 2500 évvel már: Ti-tsche — Fejedelemkocsi — volt a neve.[4] Nálunk egyes népies nevek a többi közül a Jancsikaszekere — Hänschenswagen — Csíkszentdomonkos, Csík m., Nyv. 32 : 326. Szent Péter szekere. „A Nagy Döncöl szekér szent Péteré volt, rajta ment szalmát lopni, de a Csősz — Wega csillag, a Lyra α-ja — lopáson érte, s hogy nem akarta a szalmát elvinni engedni, sebesen hajtott, a szalmát elszórta s azóta látszik az égen az Országútja — Tejút —." Szeged, Csongrád m. Illésszekere. „A Döncölszekér Illés prófétájé, azon horgya a villámokat." Ugyancsak Szőregen azt hiszik, hogy istennyilákkal van a Döncölszekér sorjában tele rakva. Csanádapácán azt is tudják, hogy mindez azóta van így mióta Isten Illést és Jónást az égbe küldte a gonoszak lelövöldözésére és: Illés húzza a tüzes szekeret, Jónás mög tólja, úgy dörögnek.[7] — A gyergyói székelyeknél a villám: „Isten itélettye". — Az Illés szekerével egyezne a Grimm által feltételezett ősgermán Donarswaga, de a Göncöl szerinte viselhette a Wuotans-, vagy Thôrrwaga nevet is. Ezt megerősíti egy ósvéd krónika, mely a Karlawagan-t Thôrra, Othin fiára vonatkoztatja, ki kocsijára szállva a hét csillagot a kezében tartá: „Thôrr satt naken som ett barn, siu stjernor i handen och Karlewagu." T. i. Wuotan mondák gyakran a frank Károlyra is alkalmaztattak. Régi nevei még az: Irmingswaga, Heerwaga, Hoerwaga, Himmelswaga stb. A sveiciaknál Herrawaga nevet viseli és egyik feljegyzésünkben pedig: Waganô gistelli, ezalatt a nagy és kis kocsit egyszerre nevezi meg.[8] Az észteknél az Ursa maior-nak több neve is van, általános a: Suur wanker — Nagykocsi — vagy: Vankri tähed — Kocsi-csillagok, továbbá: Rootsi karu — Svéd medve — a verrói észteknél Peedo wanker — Peedo kocsija, az α, β, γ, δ csillagok a kerekek, ε-ja: Aisatäht — a Rúdcsillag —, a ζ-csillag: Härg — Ökör —, a parányi Alcor csillag a: Hunt — Farkas —, déli észtül: Susi, szintén Farkas a neve, a két állat előtt járt a: Peremees — Fuvaros —, melynek Peedo a neve, ez a rúd elején álló η csillag. Ezen csillagképből az észt népköltés a következő csillaglegendát szőtte: „Egykoron Peedo parasztgazda szekerével az erdőben járt; egyszerre a bozótból egy farkas az ökrének vág, hogy megmarja. De mivel ez az öregisten világrendjével ellenkeznék, intő például a szekeret cók-mókostul az égre emelte. A farkast pedig büntetésül az ökör mellé befogta, hogy segítsen a tehervonásban. De a ravasznak nem vala ínyére és folyvást meg akart lógni, s oldalvást, a bozót felé húzta az ökröt. Azért áll ferdén a szekér rúdja."[9] Az angolszászoknál egyszerűen csak: Pisl v. Voenes pîsla: Rúd; a spanyoloknál, olaszoknál: Carro; a franciáknál: Char; a lengyeleknél: Woz; a cseheknél Wos ogha; az illyriai szlovákoknál: Kola v. Kolo; a litvánoknál: Gryz'do rats, mindannyi kocsit, kereket vagy rudat jelent. Az Ursa maior csillagzatban kiemelkedő szerepű az említett: *Alcor* csillag, a nálunk közismert: Bérös, Kisbérös, Cigánygyerök, Hüvej'pici, Oláh v. Olájgyermek, stb. „A Cigánygyerök az Országúton — Tejúton — ült, az Ökrök kitértek, mögcsavarodott a szekér rúggya, akkô görbült mög a Döncöl." — Szeged — Madarásztó.[7] „A Döncöl szekerébe ökör van fogva három pár; a középső ökörnek a fülibe' van a Hüvej'pici, onnan hujángat: Cselő hajsz!" — Szőreg, Torontál m.[7] — „Mikô az Olájgyermek fő'bukik az ökrök előtt, melyek a Döncöl elé vannak fogva, akkô elvész a világ." — Szőreg.[7] Egy kedves mese rólunk is szól az észteknél a világ térbeli végéről: „Egykoron a 48-as szabadságharc alkalmával néhány magyar katona a világ végihez ért, s szemükkel az

ég határfalát látták, melybe szegeket vertek, hogy iszákjaikat felakaszthassák és alájuk a falhoz támasztották puskáikat."[5] A németeknél az Alcor csillag: Fuhrmann: Fuvaros; Knecht: Béres; a németalföldieknél: Dümeke: Hüvelyke, Däumchen. Ezen név a Diebsdaumen — Tolvajhüvelyktől ered. A hüvelyk és a mutatóujj közti arasz a németalföldieknél: Woedensspanne, Woenlet, s a hüvelykujj szent fogalommal járt. Meklenburgban: Duming, Holsteinben: Hans Dümken: „Hans Dümkt sitt opm wagn". Dümkt János ül a kocsin.[8] „A Gönciszekere, amelyiknek van egy Bérese — Alcor-csillag — a rúd közbülső csillaga mellett, ezt csak az látja, a kinek jó szeme vagyon." Bánffyhunyadon szempróba. Hasonlóan az araboknál a: Saidak — Vizsgáló, rajta tapasztalják ki távolbalátásukat. Egy másik arab neve az: El Suha — Az elfelejtett; e néven esküvel tett fogadalommal szólítják meg, ha kígyómarás éri őket, de szemlátomást az első pillantásra észre kell venni, akkor a hiedelmük szerint védelmezne a haláltól.[4] Érdekes az, hogy a Göncöl csillagunk, mint: Arctos és Ursa maior: Medve — általában előre tapog és mind: Plaustrum — Társzekér — a néptudatban hátrafelé halad, miről népünk éles megfigyelése nyilvánul a következőben: „Az Országúttól — Tejút — balra van a Göncölszekér, saragjával a „Rét" felé taszítva, mert ez mindég a fara felé hátrál, akárcsak a rák." Novai Gyula öreg pásztortól, Barlahidán, Zala m. Az Ursa maior csillagzatnak a szekértől néhány eltérő nevei pl. a finneknél a medve sajátlagos neve: Karhu, népiesebb s megszokottabb az: ohto, otso, így Schröternél — finn runa 52 — „... hol született a medve — Ohto — a holdnál, napnál, otava isten — Ursa — Göncölszekér — vállain." A finn népnyelven: otso: a „Homlokos": medve. Az otara, otavainen — Kocsi —, de a magyar Hetevény értelmével is jár. Az izlandiaknál: Fiosakonur â lopti — Fejő asszonyok az égen. Az északi és a pelimi vogulban: Sorp-sauht: Jávorszarvas-csillag, így az eszkimóknál, a szibériai oroszoknál a Lozva vidékén is az a neve. Az irtisi osztjákoknál: Egijávor; a kirgizeknél: Hét farkas, melyek egy fehér és szürke lovat kergetnek. A törököknél: Jedi yildiz: Hét csillag: a török-tatár népeknél: Hét rabló, kik a lovak után ólálkodnak.[6] Az araboknál az Ursa maior α, β, γ, δ, csillagai: Nasch — Ravatal az ε, ξ, η csillag Három siratóasszony; ezek a Ravatal leányai, a teljes neve: El benât nasch, — bint: leánya, többes számban: benât — ezt Benetnasch néven összevonták és az utolsó η csillag mind a három nevet magára vonta. Az indusoknál: Risi — Hétbölcs vagy fehérember —, kik elmélyedve tekintenek le a földi eseményekre. Egyik ősi legendájuk szerint az istenek Indras helyett —, ki tudatos bűne következtében hosszabb időn át távol maradt — a földi nemből választottak egy Nahusa nevű uralkodót. Ez hamar elbizakodott és azt követelte, hogy a hét szt. Risi a kocsiját is vonja. De a sebességük nem elégítette ki a mohóságát és haragjában a lábával a fő szentre lépett. Ezen tettel az eget megsértő s lezuhant kocsijáról kígyó alakban: Lásd Serpens csillagképet.[4] A spanyoloknál: Hét kecske; a pásztorok száján: Bocina: Vadászkürt.[8]

Az Orion δ, ε, ζ csillagjai nálunk: Kasza, Kaszacsillag (Kunszentmiklós), Kaszáshódja (Kibét, Maros-Torda m.), Kaszahúgy. Erdélyben, a palócoknál (Nagymihály, Borsod m.). A finneknél: Väinämöinen kaszája, de: Áron vesszeje is. Az északi észteknél, főleg Reval táján: Vardatähed — Dárdacsillagok — vagy: Sautatähed — Pálcacsillagok —, Insulánoknál: Ridatähed — Sorcsillagok — vagy: Ojatähed — Lándzsacsillagok. Egyes helyeken ezen csillagok: Rootsi varras: Svéd kopja. Vagy: Rootsi oda: Svéd lándzsa. Az Orion teljes képe:

Rootsi vardatähed: Svéd kopjacillagok: vagy Rootsi odatähed: Svéd lándzsacsillagok. Nyelvészetileg az Orionra vonatkozó terminus: odava — finnül otaya — „oda" lándzsát jelent, így Lándzsacsilagok és mivel mindkét testvérnép ősi népdalában említtettek, feltételezhető, hogy igen régi eredetű ez az elnevezés. A déli és főleg a dörpti és verrói észteknél az x, α, γ csillagok: Koot: Csép-hadaró és β, δ, ε, ζ csillagok: Reha: Gereblye, β és ε a nyele, míg a δ, ε, ζ csillagok a fogai. Megemlítem, hogy az észteknél vannak Öreg pálcacsillagok is, a nevük Vanad sauatähed: ezek azonban az Aquila — Sas — α, β, γ csillagjai és ott használják, ahol Újpálca csillagokat is ismernek és a megkülöböztetés kedvéért: Sauatähed vagy: Uued sauatähednek nevezik őket.[5] Az Orion említett δ, ε, ζ csillagjai a skandinávoknál: Friggjarrockr, Friggerok — Friggjarorsója v. rokkája — Friggjarr's Spindel o. Spinnrad — Frigg vala Odin-nak, a legfőbb istennek a felesége. A pogány orsó Szűz Máriára való átszármaztatással: Mariärok: Mária orsója v. rokkája nevet kapta. A rómaiaknál: Aratrum: Eke, helyenként nálunk is Eke —, az ófelnémetben szintén Pfluoc és a mai németben: drei Mader o. Mäher: Három kaszás, mint a magyaroknál országszerte, vagy Kaszáscsillag. A Rajna vidékén: Harke: Gereblye. A skótoknál: Pleuch, az angoloknál is: Plough. A későbbi középkor az orsót az apostolok kezébe adta, Szt. Péternek és Szt. Jakabnak. Peter oder Jacobsstab. A magyarok még Szent Ilonának is. (Horgos-puszta, Csongrád m.). A cseheknél: Jakubahul — Jakab pálcája.[8] Petraeai araboknál az Orion csillagzat: Bet — al — Dschausa — Óramutató.

A Plejades a Taurus: Bika-csillagzathoz tartozik, annak lapockáján „kotlik". Nálunk és a legtöbb népnél: Fias, vagy Fiastyúk a neve. A magyar rege szerint a tündér kedvesét kereső nő a szélanyától kapja a bóbitás aranytyukot a hat pittyével, s általa jut aztán a kedveséhez. (Gaaál 381.) Néphiedelmünk egyik kedves hagyománya szerint: „...a hetedik pittye meglógott, s a Göncölszekéren lebzsel most, ott kaparász a kis szökevény." (Göcsej.) Ez a helyes számarány. Érdekes, hogy jóformán minden nép hét csillagot lát ebben a csillagzatban és bár már az öreg Ovidius is jól mondta: „melyben ugyan hét számolandó, de a valóságban csak hatot látunk". Egyéb magyar nevei még a: Kottafias, Tik, Hetevény, stb. „Az a gatyás, kaparászó, aranyos tik, avva' a hat pittyéve' a Hetevén, vaj Kottafijas". (Atyha, Udvarhely m.) Így az ófelnémetben: „thaz sibunstirri", — a mai németben: Siebengestirn. A székelyeknél: Kaptárhúgya és Szita, vagy: Szitáslyuk. Egy igen régi szólásmódja a székelyeknek: „Akko' kê' fê', mikó a „Szitáslyuk", — azaz korán hajnalban. A finnben: Seula, Seulainen, a litvánoknál: Setas, a letteknél: Setinsch, valamennyi Szita, melynek sok likacskája van, s egy kupac rozsot szitál.[8] Az észteknél: Suur ehk uus sõel: a nagy, vagy új szita és hét csillagot számolnak benne, innen a szójárás: Seitse tähte taewa sõelas. — Hét csillag az égi szitában. Egy másik neve a: Jeesuse sõel: Jézus szitája. Az észtek még két szitát neveznek meg, az egyik a: Kadrisõel. A másik a: Weikene ehk, wana sõel: a kis-, vagy vén szita. A másik neve: Mooese sõel: Mózes szitája, ez pedig a Cancer: Rákban levő Präesaepe: Jászol körüli számtalan apró csillagocska. A Jézus- és Mózes-szita megkülönböztetése bibliai alapon nyugszik, Jézus az új- és Mózes az ótestamentommal kapcsolatos.[5] Az északi, kondai, osztják- és pelimi voguloknál a Plejades a: Mos-ember téli háza, melyben nejével, fiával és teljes háznépével székel.

Sarló, nálunk a Corona borealis, — elvétve az Alföldön. Az észteknél: Sirbitähed: Sarlócsillagok, ez azonban a Plejades után feltetsző és derékszögben álló három csillag, negyedike a nyele, ez a nép szerint azonos volna a fentemlített kis vagy öreg szitával — Weikene sõcl.[5]

A Cygnus: Hattyú, nálunk a Keresztcsillag, vagy Köröszt; Tóth Samú öreg számadó csikós szerint: „mindég feljár és mindég az Országút: Tejút mentén halad". (Pusztaangyalháza, Hajdu m.) Az észteknél: Suur rist: Nagy kereszt, melyet ők részleteznek az α, γ, η. β csillagok, a kereszt törzse az ε γ, δ csillagok a keresztfa karjai. További neve a: Paastutähed: Böjticsillagok, α-ja: Küündlakuutäht: Gyertyaszentelőhó-csillag, β-csillagja: Paastumaarjatäht: Gyümölcsoltó Boldogasszony-csillag.

Delphynus, a Kiskereszt, nálunk az Alföldön a lókötő szegénylegények pártfogó csillaga, melyre az első pillantásra rá kell találni. A Dunamelléki csikós nemcsak puszta feltekintéssel és felkiáltással nézi, hanem keresztet is vet. Az észteknél is Kiskereszt: Veikene rist. Egyéb helyeken: Jeesuse ristitähed: Jézus keresztcsillagai. A szigetségi hajós népeknél: Noa laev: Noé bárkája.[5]

Auriga a Szekerészünk az észteknél: Jõulutähed: Karácsonyi csillagok, mivel ezen csillagzat karácsony táján az ég zenitjén áll. Azonban főleg a Capella: Auriga α-ja — a tulajdonképeni karácsonyi csillag, mely egyes számban: Jõulutäht, mely Bethlehemben a jászol fölött állt és Jézus születését hirdette.[5] A Capella latinul capra: kecske. Az estvéli csillag a Hesperus: esti Venus felvillanásával mondják a pásztorok: „Venit Hesperus, ite Capellae!" „Föltetszik az esthajnal; ballagjatok haza kecskék!" Nálunk a Capella: a Kecskés, a mellette álló ϵ, ζ, η csillagok: a Gödölvék, a leivánoknál: Artojis su jauczeis: Szántó az ökrökkel, maga a Capella: Neszeja walgio: Ételhordónő.

Az Antares, a Scorpius α-ja, nálunk: Szépasszony, az észteknél: Lõuna-vahetäht: Délvonású, vagy Délvidéki csillag, mely a szigeteken lakó hajósoknak éppoly fontos, mint a Põhjanael, az Északiszeg: Nordnagel.

A Venust, mint nálunk és általában az észtek is állásánál fogva nevezik meg: Kõidutäht, vagy: Hommikutäht: Hajnalcsillag, déli észtül: Oatäht. Az Esticsillag: Ehatäht, Ohtutäht, a szigetlakóknál: Koiduwalgetäht. Kiváló fényénél fogva így méltányolják: Kõikide tõiste tähtede peremees ja kuningas: Ura és királya a többi csillagoknak mind.

A Syrius, a Canis maior α-ja, nálunk a Sántakata és ő viszi az ételt a kaszások után. Az észteknél: Orjatäht: Rabcsillag. Sklavenstern, elnevezése visszanyúl az örökszolgaság, robotosság idejébe.

A Holddal, észtül: Kuu, is némi kapcsolatban állunk. „A hôdvezető a Hôd előtt jár, az vezeti." (Szőreg.) Az észteknél: Uusulane: Holdszolgalegény, a nép szerint a hold: peremees: gazda, sulane: szolga, ezen főleg szántózsellért: Ackernecht —, értenek.[5]

Szarvasnyom, az Ursa minor: Kisgöncöl α-ja és a Cepheus γ-ja közti területen négy csillag áll, mely a szarvas lépésének jellemző lábnyomait hordja: „E' meg a szarvas nyomdoka, róla mondogatják, hogy ősapáink vezérlő csillaga vót." (Butak Mózsi, Atyka, Udvarhely m.) A franciáknál Renne: Rénszarvas.

A Via lactea — Tejút — nálunk hol: Ország-, Hadak-, Isten-, Jézus-, Cigányok-, Lelkek-, Rabok-útja és Szómásút stb. Valamennyihez legenda, mondóka fűződik, de helyszűke miatt itt nem közölhető. Az észteknél: Linnutee, finneknél: Linnunrata, a törököknél is, mindháromnál: Madarak útja. Így a letteknél: Paukszių kieles és a kirgizeknél is,

hol a madarak északról délre költöznek. Az óésztben és óskandináv nyelven: Vetrarbraut: Téliút, Winterweg; a finneknél az említett néven kívül: Talven selkä: Tél háta. Az északi és kondai vogulban és szibériai oroszban: Hótalp — Schneesohle —, az irtisi osztjákoknál: Tunk-fi, hótalpútja. — A kondai vogulban a Mos-ember, vagy Mos'-zum regebeli ember hótalpútja. — Megemlítem itt, hogy a rajta iramló Jávorszarvas: Ursa maior: a Göncöl. A vogul, az osztják regeköltészetben az égbe emelt szent állat és az égatya hat lábbal teremté, de Mos-zum, az irtisi osztjákok szerint Turk-poz: az égi vadász az ember kérésére elejtette s a két hátsó lábát lemetszette, minélfogva a jávor ezentúl csak négylábú, s az ember számára könnyebben hozzá járható. A Mos-zum, Téliháza, pedig a már említett Plejades: a Fiastyúk. A voguloknál a hullócsillagok a Mos-zum kilőtt nyilai és a Gombos öve, az Aquila: Sas, α, β, γ csillagjai. A Mos-ember fia pelimi nyelven: Tak linpi. Taklin annyi, mint: „Göndörfürtű fej". — Ezen népeknél az emlékezetes vadászúton — Tejúton — használt bűvös erejű hótalpának maradandó csillagnyomát a kétágú s hófehér út őrzi.[9] Az araboknál: Tarik al thiben: Szalmaút, de: Derb ettübenin is. A szecskahordók ösvénye, egyszerűbb a: Nahr al madscherra: flumen tractus. A syriaiaknál: Schevil tevno: Pelyvaút. Az äthiopiaiaknál: Hasare zamanega. de: Szalmaút, a törököknél: Saman ughrisi: Polyvaút, a perzsáknál: Ra ka keshan: Szalmaút. Mint látjuk, a keleti népeknél többnyire szalmaút, melyet egy menekvő tolvaj elejtett. Az irokézeknél: Lelkek útja, a törököknél: Hadjiber juli: Zarándokok útja, minden Mekkát vagy Medinát járó zarándok: hadsi. Az utóbbival kapcsolatban áll a középkori keresztény elnevezés: Galaxias via sancti Jacobi: szent Jakab útja. Szlovénben: Zesta v' Rim: út Rómába, vagyis a Rómába vagy Galliciába menő kat. zarándokról mondják s ez az út az égbe viszen.[8]

Mint látjuk, már az ősnépek nemcsak járóműveket, hanem a gazdákat is látni véltek a csillagokban, valamint eszközeiket, foglalkozásuknak megfelelően. Azonban a keresztény korszak csillagainak elnevezései jóval mögötte maradnak a pogánykoréinak. A képzelődés száguldozása megszelídül, vagy egyazon népeknél időz. A megváltozott gondolatkör személyesítői: Isten, Jézus, Nagyboldogasszony, Szent Péter, Szent Jakab stb. A nép nem ragaszkodik makacsul az egyes csillagnevekhez, mint tudósaink, kik például kiforgatták a magyar pogány eget a maga mivoltából, adván néma vándorainak arab, görög stb. ábécés, nekünk semmit sem mondó, idegen, sivár neveket. Idegenszívű, úgynevezett „szellemcsillagászok" vizsgálták egünket, amelyet annyira agyonrendszereztek, hogy megölték vele a legendáit. Mint ahogy tudákos, napnyugati krónikások szikkadt agya, száraz szíve megölte Napkelet csodaszép magyar ősregéit. A nép ugyan felcseréli — mint más nemzeteknél is — a csillagok neveit, ha érzelmi világa, foglalkozása, vallása változik, például a pogánykoriakat a keresztény nevekkel, de azért hívségesen ragaszkodik a régi névhez is. Érthető, ha egyik-másiknál a népnél is azonos regés képzetekkel találkozunk, mi a mythosi eszme egységéből fakad. Innen van, hogy egyazon csillagnév több s különböző alakokat mutat. Népünk szívéhez semmi sem áll közelebb, mint a messziséges csillagos ég. Ezt igazolja lelkének legszebb s legmeghittebb kifejezője: a népdal, melyben a fényes, halaványy, ragyogó csillagszemeket énekli meg. A magyar pásztor furulyája édes dallamokat zenget este, mikor a sóhajtás már szabadon szállhat a csillagok hunyorgatása mellett a szerelmes szívekhez. Nincsen az a költő, kinek elméje ahhoz fogható nevet adhatna, vagy hasonló legendákat, regéket, meséket szőhetne.

Ilyen magasztos képek csak a nyári éjszakákon barangoló, vagy a pásztortüzeknél tanyázó, romlatlan lelkű pásztorok agyában villanhatnak meg. A pásztorembernek nemcsak éjjeli órája a csillagos ég, hanem kutat is és több csillagképet ismer, mint bárki, melyeknek találóbb s költőibb elmélyedésű neveket adott a szárazszívű csillagászoknál. Sajnálom, hogy helyszűke következtében nem közölhettem a csillagainkhoz fűzött szebbnél-szebb legendákat, regéket, mondákat és meséket.[10] Sajnos, ősi emlékeinket históríkusaink könnyedén elherdálták, hiányukat eléggé nem fájlalhatjuk. További élő emlékek a hitrege, monda, legenda, ballada, mese, mondóka stb., mi évszázadokon át a nép ajkán él. Ezen átöröklött, kegyeletes hagyományoknál a költői, népies, naív felfogás terén kell maradnunk, minden tudományos lényegbe való bocsájtkozás, firtatás nélkül. Itt minden rideg, agysorvasztó katedrai bölcselkedés meddő, s szárazszívű elemzéssel, meghatározással költői értéküket veszi el, mert a poézis hímporát könyörtelenül lemossa róluk. Ezzel adom át ezt a kis írást azoknak, kiknek lelke hasonló érzésre emelkedik és a csillagvilág regekorszakába visszapillantván s a megemlékezéstől ifjodván, jövőbe vetíti a multat...

[1] „Turán" 1932. I—IV. 27.
[2] Wigand: „Cserényes házak" 1916.
[3] Kálmány L. közölte velem.
[4] Az arab neveket lásd F. Reuleaux: Die Sprache am Sternenhimmel. 1901.
[5] J. Hurt: Über estnische Himmelskunde. St. Petersburg, 1900.
[6] Vámbéry: A török-tatár nép primitív kultúrájában az égitestek, 7. l.
[7] Kálmány L.: A csillagok nyelvhagyományainkban.
[8] Jacob Grimm: Deutsche Mythologie.
[9] Munkácsi Bernát: A csillaglakó vadász és családja c. fej. Ethng. 1900. évf. 86. l.
[10] Lásd Thoroczkay Wigand Ede: „Öreg csillagok".

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Finnország szabadságnapja és P. E. Svinhufvud ünneplése.

Az idén december 4-én ülte Társaságunk a finnek nemzeti ünnepét, mely alkalmat nyujtott a 75. életévét ez év december 15-én betöltött nagynevű finn államfő: Pehr Erind Svinhufvud ünneplésére is. Az előkelő közönség soraiban megjelent Juho Nyyssönen finn követségi tanácsos és Jõffert Richard észt ügyvivő feleségével, Järventaus Arvi, a kiváló finn író s a Budapesten élő finnek és észtek. A megnyitóbeszédet elnökünk, *Pekár* Gyula mondotta, rámutatva a Turáni Társaság törekvéseire, mely főleg abban áll, hogy a rokon népek között mennél szorosabbra fűzze a szivélyes kapcsolatokat. Utána *Bán* Aladár finn nyelven köszöntötte a finn és észt nemzet képviseletében megjelenteket, majd vázolta Finnország évszázadokra visszanyúló szabadságtörekvéseit. Ezután J. *Nyyssönen* lépett az előadóasztalhoz s kellemes meglepetésül magyarnyelvű felolvasásban vázolta Svinhufvud életének és tevékenységének kimagasló mozzanatait. Svinhufvud mindenkor hősileg és törhetetlen törvénytisztelettel vett részt a nemzeti küzdelmekben, aminek következtében a világháború kezdetétől két évig szibériai fogságot is szenvedett s csak az 1917-iki novemberi forradalom folytán nyerte vissza szabadságát. Mint kormányfő ő vezette a mozgalmat, melynek eredményeképen a finn országgyűlés 1917. december 6-án kimondotta elszakadását Oroszországtól. Ő vezette a királyválasztást is, s midőn a központi hatalmak szomorú összeomlása folytán 1918. december 12-én a választott király, Frigyes Károly hesseni uralkodóherceg visszalépett, Svinhufvud átadta a főhatalmat báró Mannerheim Gusztávnak, a finn hadak vezérének. Ám a nemzet az 1931-iki választáson ismét az ő erős kezébe, most már mint köztársasági elnökébe tette le az ország sorsát. „Svinhufvud jelentősége főleg abban van, — mondá az előadó —, hogy rettenthetetlen és önfeláldozó bátorságával népének lelkesítő példát adott, mikor az a létnemlét mesgyéjén állott. Ám az ő jelentősége túllépi hazája határait is, mivel nagy szerepe van abban, hogy a nyugati kultúra Finnországban védőfalat talált a keletről jövő támadások ellen épp úgy, mint évszázadokkal azelőtt." A nagy tetszéssel fogadott előadás után *Sonkoly* István hegedűművész tartott igen érdekes előadást a finn zene, főkép Sibelius alkotásainak népies elemeiről, végül *Virányi* Elemér „Jókai és a finnek" címen világította meg azt a kérdést, hogy Jókaira minő hatást tett a finn rokonság tudata. Bár a tudományos alap hiányzott benne, mégis bámulatos intuicióval látott bele a finn nemzet lelkének rejtélyeibe.

Az ülést *Paikert* Alajos elnökhelyettes szavai zárták be, aki jelentette, hogy a finn államfőt december 15-én a Társaság táviratban fogja üdvözölni. *B. A.*

Nemzeti nevek felvétele Észtországban.

A világháború folytán felszabadult észt nemzet alig két évtizedes önállósága alatt bámulatos eredményeket ért el a kultúra minden ágában, úgyhogy ma ez az 1,200.000 lelket számláló finn-ugor nép minden tekintetben méltó testvére a nagyműveltségű északi népeknek. Céltudatosan törekszik eltüntetni a hét évszázadig tartó idegen uralom nyomait, s e törekvés programszerű megvalósításának egyik pontja az észt állampolgárok idegen nyelvű neveinek észtesítése. Az észt tudvalevőleg jobbágynép volt, s így tagjainak régente csak keresztneve volt. Midőn a mult század elején az Oroszbirodalomban megszűnt a jobbágyság, az egész birodalomban s így az észteknél is elrendelték a családnevek fölvételét. Minthogy a túlnyomólag evangélikus vallású észt nép ekkor a balti német nemesség hatalma alatt állt, a német műveltségű evangélikus papság német neveket írt be az anyakönyvbe. Így kapta az észtek nemzeti époszának, a Kalevipoegnak szerzője, Kreutzwald is nevét. A keresztelő lelkész ugyanis az apa népies észt nevét: „Ristmets" egyszerűen németre fordította.

Bár a 18 évvel ezelőtt kimondott függetlenségnek mindjárt első éveiben megkezdődött a nevek nemzetiesítése, mindazonáltal még egy esztendővel ezelőtt az észt családnevek legalább 50%-a idegen eredetű volt, noha már 1920-ban törvényt hoztak a névváltoztatásról. De ez a törvény nem volt elég radikális és sok tekintetben megnehezíté a névváltoztatást. Ezért 1934-ben újabb törvény készült, amelynek rendelkezései olyan nagy mértékben segítették elő ezt a kérdést, hogy egy év alatt több mint 40.000 egyén észtesítette családnevét, sőt mintegy 5000 egyén keresztnevét is nemzetire változtatta.

E törvény tanulságos rendelkezései a következők. A névváltoztatás önkéntes. A változtatás kiváltképen ajánlatos, ha a név idegen nyelvi eredetű, ha rosszul hangzik vagy rút jelentése van s ha túlságosan elterjedt. Ezeket az utóbbiakat külön, államilag szerkesztett jegyzékbe foglalták, számuk 191. A hírneves emberek és történeti nemzetségek neveit szintén külön védőjegyzék tartalmazza s ezek nem vehetők fel. A névésztesítés költségmentes, s bár engedélyezése a belügyminiszter jogköréhez tartozik, vidékieknek a helyi hatóságok is eszközölhetik. Ezek a könnyítések, valamint a Névésztesítő Szövetség buzgólkodása és *Angelus Oszkár* minisztériumi igazgató tevékenysége folytán a nevek nemzetiesítése gyors léptekkel halad a teljes megvalósulás felé.

Megemlítjük azt is, hogy Finnországban a hasonló mozgalom szintén óriás méreteket öltött, úgyhogy a mult Kalevala-évben (1935) a Kalevala-ünnepség alkalmára egyszerre 50.000 finn család vett fel nemzeti nevet.

E kis rokonnépek buzdító példát tárnak elénk, magyarok elé, akiknél ez a fontos mozgalom még mindig csigalépésben halad. Némelyek szerint a magyar név nem lényeges kelléke a hazafiságnak. Erre nézve csak azt említjük föl, hogy kívánatos volna-e, hogy Petőfit Petrovicsnak és Munkácsyt Liebnek nevezzük? *B. A.*

Törökország belpolitikája*.

Török testvéreink nemzeti ünnepén rá akarok világítani arra a munkára, amely Kemál Atatürk belső műhelyében folyik, hogy tiszta képet nyerhessünk azokról az eszközökről, amelyekkel a török nemzet talpraállítása történt s e célból egy nálunk meglehetősen ismeretlen tárgyat: Törökország belpolitikáját óhajtom megvilágítani.

Ezt a kérdést kizárólag magyar szempontból megítélni nem szabad. A török nemzet nem volt abban a helyzetben, hogy évszázados alkotmányos életet éljen; bátran mondhatjuk, hogy Kemál Atatürk új területen mozgott, amikor nemzetét a modern államok sorába emelte. — A Szakara-folyó mellett kivívott dicső győzelem után befejeződött az a forradalmi mozgalom, amelyben Atatürk a régi Törökországgal leszámolt s egyúttal netovábbot kiáltott azoknak az európai hatalmaknak, amelyek eddig ezt az országot csak mint kizsákmányolásra alkalmas területet ismerték s végül gyarmattá akarták tenni. A török nemzet egészséges életösztönének és áldozatkészségének, valamint turáni katonai erényének és fegyelmezettségre irányuló alaptermészetének segélyével Atatürk nemzetét a világpolitikában ismét számottevő tényezővé emelhette. Csak egészséges belpolitika adhatja meg az országnak az erőt és ellenállóképességet, hogy a külpolitikában is megállhassa helyét.

A török országgyűlés ma az egypárt álláspontján van. Ez az egypárt a Nemzeti Köztársasági Párt, amely a köztársaság elnökével teljes összhangban dolgozik. Nem célom itt vitás kérdések részleteivel foglalkozni. Csupán a vezető politikusok célkitűzését és annak a megvilágítását kívánom nyujtani, hogy miként értelmezik a török politikusok az általuk használt jelszavakat.

A török belpolitika célja: a haza, a nemzet, az állam megszervezése és a polgári jogok biztosítása. Ennek alapján a Nemzeti Köztársasági Párt a következő öt eszmére támaszkodik: republikánizmus, nacionalizmus, populizmus, etatizmus, laicizmus és revolucionizmus. — Félreértés kedvéért megjegyzem, hogy az utóbbin magyar észjárás szerint a szabadságharc eredményeinek megvédését és fejlesztését értik.

A republikánizmus a köztársasághoz és a köztársasági eszméhez megalkuvás nélküli ragaszkodást jelent; s ha tán a többi elv a kultúra, a politika, a gazdaság vagy a haladás érdekében változtatást is szenvedhet, a köztársaságot kimondó törvényhez hozzányulni nem szabad. *Nationalizmuson* a török köztársaság szigorú nemzeti jellegét értik s ebből kifolyólag Törökország hermetikusan elzárkózik minden kívülről jövő propaganda elől, legyen az fasiszta, marxista, nemzetközi, kalifatista vagy egyéb, mert csak a nemzeti eszme követése óvja meg a török állam jövőjét. Erre a török nemzetnek annál inkább szüksége van, mert geopolitikai helyzeténél fogva Kis-Ázsia hidat alkot Európa és Ázsia között, amelyen a történelem folyamán a népáramlatok, valamint az eszmék minden irányból végigszántottak. A *populizmus* azt jelenti, hogy a mai Törökország nem ismer társadalmi osztályokat, sem kiváltságos családokat, érdekeltségeket, notabilitásokat és érdekképviseleteket. Törökországban csak a tehetség, tudás és munka szerezhet magasabb rangot. A populizmus nem engedi a munkásság erőszakos fellépését, de meg is akadályozza a tőkét, hogy pénzének hatalmára támaszkodva a munkást lábbal tiporja. Ilyenformán a populizmus egyúttal kiegészítője a nacionalizmusnak, mely az osztályharcot kiküszöbölve a nemzetet kö-

* Előadás 1936 október 30-án.

zös egységbe olvasztja. Az *etatizmus* török felfogásban azt jelenti, hogy az államnak jogában van minden vállalkozással szemben ellenőrzést gyakorolni. A magánvállalkozás és kezdeményezés teljesen szabad, de szabad keze van az államnak a gazdasági politika szempontjából úgy intézkedni, amint szükségesnek látja. Az etatizmus török beállítását legjobban jellemzi *Peker*-nek, a köztársasági párt főtitkárának 1935 május 13-án tartott beszéde, aki ebben kiemeli, hogy a fanatikus liberálisok ellenzik az állam ellenőrző jogát, amelynek révén módjában áll a vállalatok természetével, berendezésével, ármegállapításaival törődni és a munkások jogvédelmével foglalkozni. Peker mint az etatizmus híve és egyúttal a török belpolitika hivatalos szócsöve hangoztatja, hogy az állam, amely a hazai ipart magas vámokkal védi, nem foszthető meg a fent vázolt ellenőrzési jogától, már csak azért sem, hogy a vállalatok a nemzetet felelősség nélkül ki ne zsákmányolhassák. „Messze vagyunk attól a marxista felfogástól, mondja Peker, mely szerint mindent az állam végez, mert etatizmusunk értelmében a magánvállalkozás szabad, de fenntartjuk az állam illetékességét arra, hogy az általános gazdasági érdekek szem előtt tartásával befolyását gyakorolhassa."

Törökországban tilos a dacszünet (sztrájk), de tilos a lock-out is. Peker szerint az európai liberalizmus ma haldoklik. A liberalizmus forradalmak vagy hasonló megmozdulások révén a feudalizmus helyére lépett és a szabadság jelszavával megrészegítette az emberiséget, de idővel visszaélésre vitt és anarkiát teremtett, amennyiben a nagytőke az állam érdekét mellőzve a munkást kizsákmányolta és evvel az osztályharcot megteremtette. — Az osztályharc jelenti a liberalizmus korhadását, de szükségessé teszi, hogy az állam mint kiegyenlítő és kibékítő tényező közbelépve az osztályharcot kiküszöbölje s a nemzet egységének fenntartását kezébe vegye.

Peker továbbá kifejti, hogy az etatizmus nem kerül összeütközésbe a demokráciával, ha működésünket „a nép által a népért" való alapon fejtjük ki. Ez azt jelenti hogy senki a maga tekintélye alapján nem állhat valamely ügy élére, hanem kizárólag a nép akaratából, mint a nép választottja és ott csak a nép javára dolgozhatik és nem a saját vagy közelállói érdekében. Ha szem előtt tartjuk, hogy ezen az alapon a kormány a nép által a népért dolgozik, megtaláljuk a kapcsolatot a török etatizmus és a demokrácia közt; az alapelv a hatalom egysége és mivel ez a hatalom a néptől származik, a hatalom egysége egyúttal az egész nemzetet jelenti.

A *laicizmus* alapján az állam elválasztatott a mohamedán egyháztól és a kalifátustól, lévén a vallás lelkiismeret dolga; a török köztársaság a haladást óhajtotta szolgálni, amikor a vallást az állam ügyeitől és a politikától elkülönítette.

A fentiekben Törökország belpolitikájának jellemzését adva még megjegyzem, hogy, amint az közismeretes, a jelzett szellemben fáradhatatlan munka folyik azzal a céllal, hogy a földmívelést, az ipart, a bányászatot, az erdősítést, a kereskedelmet és a közmunkákat, a pénzügyet, a népnevelést, a társadalmi életet és az egészségügyet, valamint a jogszolgáltatást oly irányban fejlesszék, hogy Törökország a modern kultúrállamok közt méltó helyet foglalhasson el. Nagy gondot fordít Törökország hadseregének fejlesztésére, mint arra az erőre, amely hivatva van az eddig elért kulturális eredményeket és a hazát minden támadással szemben hathatósan megvédeni. A szellemi erő, amely láthatatlan ugyan, de mindenütt ott van, ahol a nemzet érdeke kívánja,

helyesen felismerve és felhasználva, éltetője és mozgatója az ország felvirágzásának és haladásának, s így reméljük, hogy a testvér török nép az eddigi nyomon haladva eléri felvirágzását és multjához méltó dicső jövőjét. *v. Galánthay Glock Tivadar.*

A fejérmegyei népművelés a néprokonsági eszme szolgálatában.

A székesfehérvári Népművelési Bizottság nagyjelentőségű munkát végzett a tél folyamán, amikor nyilvános összejöveteleit a néprokonsági eszme szolgálatába állította. Az iskolánkívüli népművelés ottani vezetősége ugyanis elhatározta, hogy az 1936. évi téli előadásait a magyar nemzettel rokonsági és baráti kapcsolatban levő népek ismertetésére fogja felhasználni és e népekkel való kapcsolat ápolásának szenteli. Mint ismeretes, a kultuszminisztérium még 1931 szeptemberében rendeletet bocsátott ki, amelyben rokonsági órák tartására hívta fel az iskolákat. Meg kell állapítanunk, hogy a széles magyar rétegek körében meglepő tájékozatlanság uralkodik a néprokonsági kérdést illetően. A Turáni Társaság (Magyar Néprokonsági Egyesület) nagyértékű népszerűsítő és szervező munkája, amely úttörés ezen a téren, jóformán csak a főváros közönségére terjedt ki. Éppen azért hézagpótló tervnek kell tartanunk a székesfehérvári Népművelő Bizottság kezdeményét, amellyel a vidéki értelmiség elé vitte a néprokonsági gondolatot. A terv valóraváltása elsősorban *dr. Serényi Antal* tanfelügyelő és *Fikker Aurél* népművelési titkár érdeme. A nagysikerű székesfehérvári néprokonsági esték, amelyeket a Népművelési Bizottság a helybeli kultúregyesületek és a Turáni Társaság támogatásával rendezett, jelentős eredménnyel jártak. Alkalmat adtak Székesfehérvár közönségének arra, hogy egyrészt a rokon nemzetek életével és kultúrájával, másrészt a néprokonsági mozgalom magyarországi munkásaival és apostolaival megismerkedjenek és egy táborba hozzák a város közönségét felekezeti és társadalmi különbségre való tekintet nélkül.

A néprokonsági eszme szolgálatában álló egyes előadások, illetve estélyek egyébként a következő sorrendben és program szerint folytak le.

Január 16-án *japáni est* volt, amelyen dr. Mezei István, a Magyar Nippon Társaság alelnöke mondott beszédet „Magyarok és japániak" címmel. Utána dr. Serényi Antal ismertette a japáni zenét bemutatásokkal. Lukinich Frigyes „Nippon" című balladája és zeneszámok egészítették ki a műsort. — Január 30-án *bolgár est* volt. Ezen a vezető előadást vitéz Galánthay-Glock Tivadar, a Turáni Társaság alelnöke tartotta a bolgárok történetéről, dr. Puskás István pedig a magyar-bolgár kapcsolatokról beszélt. Boneva Dorita, bolgár énekesnő, bolgár dalokat adott elő. Az estélyen a bolgár nemzet képviseletében *Cvetkoff Lázár* követségi titkár is megjelent és felszólalt. Ugyancsak nagy számmal vettek részt a vármegye minden részéből összesereglett bolgárok is. — A március 1-i *észt esten* Lukinich Frigyes, a Turáni Társaság titkára tartott az észt köztársaság felszabadulásának 18. évfordulójáról előadást. Sonkoly István hegedűművész észt dalokat mutatott be, Hablitz Alma észt operaénekesnő ugyancsak észt dalokat énekelt. Az estélyen megjelent *Jõffert Richárd* észt követ is, aki az észt nemzet nevében köszönetet mondott az ünnepi estért. A kultúrciklust befejező *finn est* március 8-án zajlott le óriási sikerrel. Ez az estély jelentette az kultúrciklus zenit-

jét. Az előadást maga *Hóman Bálint* kultuszminiszter, a város országgyűlési képviselője és dr. *Talas Onni* finn követ, meghatalmazott miniszter és felesége is megtisztelték jelenlétükkel. Az ünnepi előadást Talas követ tartotta „Az anyai szeretet a Kalevalában" címen, dr. Bán Aladár, a Turáni Társaság alelnöke pedig a finn-magyar rokonság mibenlétét ismertette. A finn követ felesége — *Lemmikki Talas* —, aki női kíséretével együtt finn nemzeti viseletben jelent meg, finn dalokat énekelt *Juho Nyyssönen* követségi tanácsos zongorakísérete mellett.

A Népművelési Bizottság azonban nemcsak a megye székhelyén szervezte meg a néprokonsági estéket. Február 20-án körlevelet bocsátott ki a megyei népművelés helyi szervezeteihez, amelyben fölhívta őket arra, hogy márc. 1. és 8. között tartsanak néprokonsági estet a népművelés keretein belül és annak eredményéről márc. 15-ig tegyenek jelentést. A körlevél hangsúlyozza, hogy „a néprokonsági eszme és gondolat megérdemli, hogy necsak a városi lakosság körében, hanem a magyar nép legszélesebb rétegeiben is elterjedjen és gyökeret verjen". Hogy a helyi szervezetek munkáját a központi bizottság megkönnyítse, a Turáni Társaság anyagi és szellemi támogatásával az előadások megtartásához egyidejűleg kész anyagot küldött szét és pedig: Lukinich Frigyesnek Finn- és Észtországról szóló ismertetését s Bán Aladár finn- és észttárgyú költeményeit, végül mindkét nép himnuszának hangjegyeit. Az eddig beérkezett jelentések szerint az előadások legtöbb helyen nagy sikerrel és a közönség lelkesedése mellett folytak le. *Dr. Lukinich Frigyes.*

A mari nép zenéjéről.

A mari, általános néven cseremisz nép zenéjéről még néhány évtizeddel ezelőtt jóformán semmit sem tudtunk. Csaknem oly ismeretlen volt e rokon népünk zenéje a zenetudomány előtt, mint akár valamelyik ázsiai vagy afrikai néptörzsé. Ha történt is a népzenegyüjtés érdekében némi megmozdulás a cári Oroszországban, az sohasem vette figyelembe a velünk rokon törzsek zenéjét, hanem bekebelezte az orosz zenébe. A századforduló azonban itt is nagy változást eredményezett. Lassankint a népzenegyüjtő tudósok érdeklődési körének gyujtópontjába kerül e kis nép zenéje. Több oly dalgyüjtemény, tanulmány, utalás jelent meg, amelyek alaposságukkal, módszerességükkel méltán hozzájárultak e nép zenéjét körülvevő homály eloszlatásához.

A cseremisz nép a Volga balpartján él Kama és Orenburg között. Méhtenyésztés és földmívelés a főfoglalkozása, éppúgy, mint a többi, a Volga mentén lakó törzseknek. Bár a cseremisz nép az ural-altáji népek finn-ugor ágához tartozik, zenéje földrajzi helyzeténél fogva több török-tatár, mint finn vonást tartalmaz s bizonyos átmeneti stílust jelez a finn és a török-tatár népek zenéje között. Dallamainak egyenlő részekre tagozódó, formailag igen szabályos szerkezete a finn dalkincsre emlékeztet, viszont az ötfokú hangsor uralkodó vonása a kazáni tatár zene közelségét árulja el. — Műzenei tökélyt természetesen ne keressünk se a mari, se a vogul, osztják, zürjén, de még a tatár népek zenéjében se. A magasabb műzenei fejlettség, a szimfónikus és kamarazene s műdalirodalom — a finn és az észt népét kivéve — rokonnépeinknél még egészen hiányzik.

Midőn a cseremisz nép zenéjéről szólunk, csupán az egyszólamú, a nép által énekelt dalkincs jellegzetességeit elemezzük. Anyagunkat

szerkezeti, hangnemi, hangterjedelmi, ritmikai és ornamentikai szempont szerint vizsgáljuk. A mari népdal sajátságos dallamszerkezetéről legutóbb *Kodály* Zoltán írt mélyreható tanulmányt. (Sajátságos dallamszerkezet a cseremisz népzenében. Bp. 1934.) Kodály a cseremisz dal igazi szerkezetét az $A^5 B^5 A B$ dallamképlettel, vagy az $A_4 B_4 A B$ képlettel azonosítja. Azaz a dallamtest második fele nem egyéb, mint a dallam első felének megismétlése négy hanggal följebb, vagy öt hanggal lejebb, mely lényegében azonos. Kodály az első dallamképletet tekinti e dallamok valódi alakjának. Szerinte a második képlet, amelyet *Bartók* Béla állapított meg először három cseremisz dal közlésével kapcsolatban (A magyar népdal Bp., 1924. 104. l.), visszavezethető bizonyos gyakorlati szempontokra. „A Wichmann-féle fonogrammokon hallható $A_4 B_4$ úgy jön létre, hogy az énekes nem kezdi elég magas hangon, s mire odaér az alsó kvintben intonálandó második részhez, nem győzi mélységgel, s felugrik a felső oktávba" — írja Kodály. Majd igen sok hangjegypéldával igazolja a dallammenet második részének megismétlését, s ennek bizonyos törvényszerűségeit. Mert a dallamszakasz ismétlése nem csupán másolás, hanem némi átalakítást is igényel a hangnemegység megóvása miatt. E dallamszerkesztés nagy hasonlatosságot árul el a fúga műforma vezér-társ összekapcsolásának szabályozásához. E szerkezetre Kodály főleg *Vasziljev* gyüjteményéből idézi a példáit. (V. M. Vasziljev: Marij muro = cseremisz dal. Moszkva, 1923. 167 dal.)

Mind Bartók Béla, mind Kodály Zoltán idézettt munkáikban határozottan állítják, hogy a cseremisz dalok szerkezete „a régi magyar dallamok között is tipikus". Mert a magyar népdal régi formája és e rokonnépünk dalformája között „az egyezés annyira szembeszökő, hogy az ősrégi kapcsolat a két nép zenéje közt" nyilvánvaló. E dallamszerkezetet rokonnépeink népzenéjében Bartók és Kodály nyomán sajnos, ott is igyekeznek föllelni, hol erre semmi ok sincsen. *Szabolcsi* a tatár zenében is hajlandóságot fedez föl e dallamismétlődésre, de alaptalanul. Ha véletlenül egy-egy dallam szerkezete támogatná is ezt a föltevést, abból messzemenő következtetést nem vonhatunk le, mert egy-két dallam a szomszédos törzs dalkincséből is átszivároghatott. (Szabolcsi B.: Népvándorláskori elemek a magyar népzenében. Ethnographia. 1934. 144. l.)

R. Lach méltán elismert gyüjteméntyét Kodály sokszor hibáztatja. *R. Lach* tudvalevőleg a világháború alatt az orosz fogolytáborokban gyüjtötte össze anyagát. Ezt a népzenegyüjtési módot Kodály két okból hibáztatja. Szerinte egyrészt a környezetből kiragadott katona éneke nem megbízható dalforrás, másrészt a nőket jobb dalosoknak értékelvén, nem tekinti teljesnek a gyüjteményt. Elvileg Bartók sem tekinti a legjobb dalforrásnak a hadifoglyoktól gyüjtött dalanyagot. (Bartók Béla: Miért és hogyan gyüjtsünk népzenét? 7. l.)

Egy-egy motívum szakadatlan ismétlése, amely annyira jellemző a votják, zürjén, lapp, stb. dallamokra, a cseremisz népdalban sem ritka. Amint R. Lach megállapítja, a motívum szakadatlan ismétlése, *litániaszerű* újraéneklése a finn-ugor népek zenéjének közös sajátsága, amíg vele szemben a török-tatár népek zenéjére jellemző az arányosan tagolt forma. A cseremisz zenét R. Lach a kettő közöttt képzeletbeli hídnak tekinti. A litánia-formáról való átmenetnek a maquama-szerkezethez. (R. Lach: Tscheremissische Gesänge 16. l. Gesänge russischer Kriegsgefangener. 3. k. 1929. Ak. Wiss. in Wien.)

Hangnemi szempontból tekintve e dalokat, megállapíthatjuk a régi magyar daltermével való azonosságukat. E dalok is a félhangnélküli ötfokú hangsorban gyökereznek, s így „hangsoruk azonos a régi magyar

stílus pentaton hangsorával". (Bartók Béla: A magyar népdal. 104. lap.) Az ötfokú hangsor uralmának azonban az összevetés szempontjából nem tulajdoníthatunk mélyebb jelentőséget, mert egyrészt ma is igen sok különböző fajú nép muzsikájának ez a hangnemi alapja, másrészt a régmult idők zenéje valószínűleg mindig hajlott az ötfokú hangsor felé. Sőt sok mai nép zenéje is magán viseli az ötfokú hangsor bélyegét. Épp R. Lach mutat rá arra a sajátságra, hogy a legkülönbözőbb fajú népek dalai az ötfokú (félhangnélküli) hangsorban gyökereznek; a japáni, koreai, sziámi, jávai dallam épp úgy, mint az északamerikai indián, vagy a breton, skót ének. A Mexikó őslakóitól származó csontfuvola is öthangú skálát jelez. A s, b, c, es, f hangok szólalnak meg rajta. (R. Lach: Die Vergleichende Musikwissenschaft. Akad. Wiss. in Wien., 1924. 46. l.) Így Bartók megállapítása — helyessége mellett is — a zenei összehasonlítás és a rokonkapcsolatok kutatása szempontjából kevéssé gyümölcsöztethető. A cseremisz dallamok hangterjedelme elég nagy, az oktáva keretét gyakran átlépi, sőt némelyik csaknem eléri a két oktáva terjedelmét is. — Ritmikai életét e daloknak R. Lach határozottan változatosnak minősíti, mert megtalálja még az $^5/_4$, $^7/_8$, $^{10}/_8$, $^{13}/_8$-os ütembeosztást is. Azonos hang megismétlődése nem ritka a sorvégi ütemben, de ezt épp úgy, mint sok más sajátságot, a finn-ugor népzene közös jellegzetességének mondhatjuk. Zenei ornamentikájuk, ha nem is közelíti meg gazdaságban a krími tatár dalok rendkívül változatos melizmatikus énekét, viszonylag változatosabb e szempontból a finn dalokénál. A finn dalokra ugyanis jellemző, hogy egy szótagra csupán egy hang jut. A cseremisz dalokat annyira uralja az ötfokú hangsor, hogy a díszítő, cifrázatos hangok is benne maradnak az ötfokú hangrendszerben. Ennyire mélyen beidegződött zenéjükben a pentatonizálás. Tekintettel a népzenegyüjtemények gyarapodására, igen megbízható, hű képet nyerünk e volgaparti rokonnépünk zenei anyagáról. Igazi értéke azonban akkor domborodik ki majd, ha motívumait oly kiváló zeneköltő dolgozza fel, mint a finn dalkincset Sibelius. *Sonkoly István.*

IRODALOM.

Vitéz dr. József Ferenc főherceg: Szüreti Szózat. Franklin Társulat. 192 o. — Fenséges Védnökünk költői nevét már eddig is a népszerűség és nagyrabecsülés dicsfénye ragyogta be a magyar olvasóközönség előtt, de ez az új, gazdag költői termés még magasabbra emli őt az irodalmi értékelés Parnasszusán. Költőnk tehetségének legbiztosabb záloga nem a ritka termékenység, hanem a fokozatos fejlődés, mely mind tartalmi, mind alaki tekintetben jellemzi alkotásait. Tehetségének teljesedését, költői hangulatának változásait és gondolatvilágának mélyülését megfigyelni segítik azok, a régibb gyüjteményeiből (Magyar föld dalai; Ezüst vizek felett; Vágyak nótafáján) átvett költemények, amelyek az újabb alkotások közé vannak sorolva. A jelen gyüjteményben összesen 85 vers van, köztük 54 új; a versek hat csoportba vannak osztva: ének az otthonról (7 vers), ének a boldogságról (21), ének az Istenről (14), magyar fájdalom (24), magyar mezők éneke (12) és ember a gályán (7). A költemények a legszebb, legnemesebb érzések szárnyaló dallamai; megcsendülnek bennük a fiúi szeretet, a hitvesi szerelem, a vallásosság, az emberi sorson való merengés, de legmélyebb hatással a *nemzeti* érzés: remény és fájdalom föllángolásai ezek a versek. Végakordja a címadó Szüreti Szózat; amelynek befejező sorai ekép hangzanak:

Nyissatok kaput az ősznek, a bornak...
Bennünk a mélyben a mustok még forrnak.
Már vegyül az ódor s az újbornak csókja,
A szebb jövőt fajtánknak szíve kiforrja!

Álljon itt mutatványul az illusztris szerzőnek egyik legszebb érzelmi költeménye.

ŐSSZEL.

Mikor összebújva csendesen hallgatjuk az ősz danáit,
Kint fúj a szél, a lomb repül, de bent a tűz világít.

S a meleg láng játékot űzve nyár-tüzekből ébreszt
Elviharzott nagy órákat s újra szebbé fejleszt.

Láng a lánggal összenézve játszik a sötétben,
Mintha nyelve dalt regélne nagy éjszaka szívében.

A szél sikonghat, nyár búcsúzhat: ősz nehéz gyümölcse,
Embervággyal, munkás kézzel: örömét közölte.

Betelt a munka fáradsággal — elpihenni vágyik,
Nagy erdők lombja hull, szinekben televénnyé válik.

Beszállt a házba szürkület, hogy idejét itt töltse,
Hajnal ha jön, a sziveket fény özönével költse.

Én hitvesem! múlhat a nyár, az évszak törhet végbe,
De életünk virágja mind csokorrá összetéve.

Igéző csendben összebújva hallgatjuk a semmit,
Álomba ringó szivünk vére szép meséket sejdít.

Érzése visszalop pár szóvá mult emléket...
Az éjnek álmos tengerébe elmerült az élet.

Mikor összebújva csendesen hallgatjuk az ősz danáit,
Fújhat a szél, repülhet lomb, de bent a tűz világít!

Géza Jakó: Észt-finn-magyar nyelvkönyv turisták számára. Tallinn, 1936. — Az észt turisták kiadása. 104 o. — Régen érzett hiányt pótol ez az igazi szakértelemmel megírt könyv, mely a három rokon nyelven gyakorlati beszélgetéseket közöl észt-finn-magyar szószedet kíséretében. Alkalmas ez a könyv arra is, hogy a finn és az észt nyelv egymáshoz való viszonyát megvilágítsa a tanuló előtt. Ajánljuk olvasóink figyelmébe. Kapható a Turáni Társaságban, *Sipos Jenő* titkár úrnál 1 P 80 fillérért.

Dr. Bendefy László: Az ismeretlen Juliánusz. A legelső magyar Ázsiakutató életrajza és kritikai méltatása. Képekkel és térképekkel. Budapest, 1936. 190 o. — Illusztris szerkesztőnk, Cholnoky Jenő, folyóiratunk előző évfolyamában egy rövid, de klasszikus tömörségű cikkben tárt elénk minden lényeges vonást, mely Juliánusz alakját és érdemeit jellemzi. Ezenkívül sok kiváló magyar tudós foglalkozott a nagyemlékezetű domonkosrendi szerzetes alakjával, így tehát nem egészen jól választotta meg a szerző könyve címét. Egyébként szép, érdekes és hasznos munka ez a könyv, mely hazafias lelkesedéssel irányítja rá a figyelmet az első magyar Ázsiautazó érdemére. Hogy mennyiben vitte előbbre a Juliánusz-kérdés lényegének tisztázását, annak megítélését a szaktudósoktól várjuk; mi csupán konstatáljuk, hogy a mű felöleli az eddigi kutatás minden számbavehető adatának ismertetését s világos, szabatos formában tárja föl mindazt, ami Juliánuszt és hősies útjait lelki szemeink elé varázsolja. A mű a Stephaneumnál jelent meg.

Dr. Megyeri József: A mai Kína kialakulása. Budapest, 1936. Toldi Lajos könyvkereskedésének kiadása. 162 oldal. Bolti ára: 2 P 50 fill.

A munka az utolsó évtizedek történetét tárgyalja. Az író Kuang Sziü császár 1898-i reformkísérleteiből kiindulva vázolja a kínai birodalom sorsát, a boxerlázadás következményeit és az orosz-japáni háború eseményeit. Részletesen elmondja az 1911-i forradalom kitörésének okait és megvilágítja Jüan Si-khaj szerepét. Szembeállítja egymással az akkori idők két legnagyobb egyéniségét: Jüan Si-khaj-t és Szun Jat-szen-t. A hatalomért folyó harcból Jüan Si-khaj kerül ki győztesen s ő lesz néhány évig Kína diktátora. Halála után azonban a legnagyobb zürzavarba süllyed a birodalom és pártoskodó s egymással viaskodó tábornokok játékszere lesz. Elvonulnak előttünk Csang Co-lin, Vu Pej-fu,

Feng Ju-szian, Jen Szi-san, Csang Szü-liang alakjai s tanui vagyunk az uralomért folytatott nagy küzdelmüknek. Közelebbről megismerjük a Kuo-min-tang megalapítóját, Szun Jat-szen-t, majd legfőbb segítőtársát, akinek buzgólkodása által 1926-ban megindul a nagy kantoni offenzíva. A Kuo-min-tang leveri összes ellenségeit, megalakul Nan-king-ban a nemzeti kormány Csiang Kaj-se-vel az élén. Ő a mai Kína legnagyobb embere, aki helyreállítja a már bomlófélben levő birodalom egységét és megindítja Kínát azon az úton, amely azt Szun Jat-szen elgondolása szerint szívós munkával, hatalmas, demokratikus, nemzeti alapokon álló köztársasággá fogja tenni. Mindemez események sok érdekes részlete vonul el előttünk színes egymásutánban filmszerű gyorsasággal. A tíz ívre terjedő könyvből megismerhetjük a mai Kínát mozgató problémákat s a világ legrégibb népének hatalmas küzdelmét az életért, a nemzetek közt őt megillető helyért.

Tarczay Gizella: Bolgár földön. Földrajzi regény a magyar ifjúság számára. Képekkel és térképekkel. Budapest, 1936. 131 l. — Tarczay Gizella a magyar néprokonsági eszmének lelkes híve s e körbe vágó gondolatait az irodalmi téren is igyekszik megvalósítani. E könyve igazi írói készségről és nem közönséges tárgyismeretről tanuskodik. Célját, hogy az ifjúság lelkébe érdeklődést ültessen a derék bolgár nép iránt, úgy hiszem, teljes mértékben el fogja érni, mert nem tudálékos szárazsággal vonultatja föl a bolgár föld természeti szépségeit, városait, falvait, régi kolostorait, ősi műemlékeit, hanem mindezt belehelyezi a lüktető élet változataiba, a bolgár népélet és kultúrtörekvések eleven és színes rajzába s ezzel érdeklődést kelt az olvasóban e rokon nép története, folklórja, irodalma és fejledező művészete iránt. Nem ártana, ha a szerző a többi rokonnépekről is rajzolna ily élénk és hű képmást a magyar ifjúság elé. Ez nagyban elősegítené oly nemzedék nevelését, amely a rokonnépek iránt több megértést és szeretetet mutatna az eddiginél. — A könyv művészi külseje a Stephaneum-nyomdát dícséri.

H. Rikand: Rahvavanema lapsed. (A népvezér gyermekei.) Tartu, 1935. — 96 l. — Ez a kis észt népmese-gyüjtemény mint a „Loodus" (Természet) című sorozat 19. száma látott napvilágot. — Aki eredeti szövegben olvashatja ezt a gyüjteményt, nagy élvezettel ismerkedhetik meg az észtek legszebb meséivel s azok jellemző nyelvi tulajdonságaival. Megérdemelné a csinos illusztrációkkal ékesített könyv, hogy magyarra fordítva a mi gyermekvilágunkat is gyönyörködtethesse s föltárja előtte egy rokonnép érdekes lelkivilágát. — Ára 1·80 észt korona (körülbelül 2·50 P).

Távol Kelet. A Magyar Nippon Társaság e címen évnegyedes folyóiratot alapított Felvinczi Takács Zoltán és Mezey István szerkesztésében. Az eddigi számok gazdag és érdekes tartalommal jelentek meg. Az igen szépen kiállított folyóirat évi előfizetési díja 6·— P, egyes szám 1·50 P. A szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Múzeum-körút 15. sz.

A Kalevipoeg jubileumi díszkiadása. A „Turán" olvasói előtt ismeretes dolog, hogy az észtek nemzeti époszának magyar fordítása immár nyolc évvel ezelőtt napvilágot látott e sorok írójának tolmácsolásában. Ez a fordítás, az eredeti szöveggel párhuzamosan megjelent német fordításon kívül, máig az *egyetlen* teljes Kalevipoeg a világirodalomban és pedig egy rokonnép nyelvén. Annál feltűnőbb volt tehát az ünnepre való felhívás feledékenysége, hogy ezt a nagy fáradsággal készült

munkát a töredékes finn, lett, orosz, francia, angol, zsidó, svéd és olasz fordításkísérletek mellett meg sem említette. No, de mindegy! Sokkal fontosabb ennél az, hogy az észt *könyvév* (1935) rendező-bizottsága a jubileum emlékére az époszt új, díszes alakban, filológiai átdolgozásban kiadta. A régi kiadások ugyanis nyelvi szempontból sok kifogás alá estek. Bár a szerző, Kreutzwald, észt földmíves-családból származott, a németnyelvű iskolázás folytán észt nyelvérzéke meggyöngült s az akkoriban járatos, idegenszerűséggel telt társadalmi nyelvet használta. Ezért már régen hangoztatták irodalmi körökben egy javított kiadás szükségét, hogy a felszabadult nemzet kezébe méltó formában adják azt a művet, mely öntudatát, szabadságra törekvését ébren tartá az orosz elnyomás legkeservesebb éveiben. A szöveg nyelvi javítását külön filológiai bizottság végezte, melynek tagjai: Ariste, Mägiste, Palgi, Saareste kiváló nyelvészek és Fr. Tuglas, a hírneves esztétikus voltak. A szerkesztést a jeles folklorista: August Annist végezte. A könyv művészi szépségét Raud Krisztiánnak, az észt festőművészek Nesztorának és Mugisto Hanno rajzművésznek köszönheti, kik közül Raud a 20 énekhez 21 valóban stílszerűen jellegzetes képet alkotott, míg az utóbbi sikerült fejléceivel és zárdíszeivel ékesítette a dísz-Kalevipoeget, mely joggal állítható a Gallén-Kallela ékesítette dísz-Kalevala mellé. — Megemlítjük, hogy a szerkesztő-bizottság az eredeti szöveget 329 sorral megrövidítette, kihagyván némely túlságosan bő részletismétlést, viszont bennhagyta azt a két, összesen 357 sorra terjedő epizódot, melyet kényes tartalma miatt némelyik kiadás (a magyar is) a könyv kelendősége érdekében mellőzött. Ilyenformán a Kalevipoeg szóbanforgó *ötödik*, vagyis díszkiadásának szövege a 318 sornyi bevezető énekkel együtt 18.703 sor, a magyar fordítás pedig, az éposszal csak lazán egybefüggő bevezető ének és az említett két epizód nélkül 18.346 sor. — A 318 oldalra terjedő díszes könyv ára oly alacsony (5 észt korona), hogy még a legszerényebb körülmények közt élő észt ember is megszerezheti s így remélhető, hogy e nagy alkotás az észteknek valódi nemzeti bibliája lesz.

A. Vaigla: Deklamatsioone. Tartu, 1936, 168 l. — Ez a szépen kiállított gyüjtemény mint a „Keel ja Kirjandus" (Nyelv és irodalom) nevű vállalat 40. kötete jelent meg az ősi észt egyetemi városban. A könyv öt fejezetre oszlik: haza, fajrokonság, karácsony, anyák napja és vegyes tárgykörrel. A 159 közleményből 25 szavalásra alkalmas próza s a többi vers. A szerzők túlnyomó része természetesen észt, de finn, magyar és lív szerzők művei is szerepelnek észt fordításban, sőt néhány strófa finn és lív nyelven is található a könyvben. Minket, magyarokat, leginkább a két első fejezet, de főkép a fajrokoni motívumok érdekelnek, amelyek költeményekben tárják elénk a finn, észt, magyar és lív hazafiság és faji összetartozás érzelmeit. A magyar részt *Petőfi* két költeménye („Harci dal" K. E. Sööt fordításában és „Talpra magyar" A. Murakin fordításában). *Bán Aladár* szintén két, finn-ugor tárgyú verse („Uráliak himnusza" Ants Oras és „Észtországhoz" Sööt fordításában), valamint *Rákosi Viktor* egy rövid rajzolata („A sztrecsnói vérvirágok" Julius Mark fordításában) képviselik. Valószínűleg tévedésből került a teljesen finn-ugor kötetbe egy *svéd* alkotás is: Lagerlöf Szelma „Szent éj" című karácsonyi rajzolata. A szép és hasznos könyv ára 1·80 észt korona.

Suomen heimopäivä 1936. (Finn néprokonsági nap.) Ezen a címen szokott a Suomalaisuuden Liiton Sukukansaosasto (a Finnség Szövet-

ségének Néprokonsági Osztálya) évenként kis füzetet kiadni a finn iskolák számára vezérfonálul a finn-ugor nap megünneplésében. Az idei füzet több alkalmi közlemény mellett közli Bán Aladárnak „Uráliak dala" című költeményét O. Manninen művészi fordításában.

Jean Sibelius. A nagy finn zeneköltő születésének 70. évfordulójára kiadta a La Fontaine-Társaság. Összeállította és sajtó alá rendezte: *Schiffer Miklós.* Budapest, 1936. — E négy ívre terjedő füzet az első önálló mű, mely az egész világon ünnepelt zeneszerző életét és műveit megbízható alapossággal ismerteti. Közleményeiből főleg *Juho Nyyssönen* összefoglaló tanulmánya és dr. *Schiffer Iván* „Sibelius helye és jelentősége a megifjodott zeneművészetben" című dolgozata emelkednek ki. A Sibelius arcképével díszített, csinosan kiállított könyv Rózsavölgyi és Társa bizománya.

Lenau verseiből. Fordította és bevezetéssel ellátta: *Havas István.* Budapest, 1936, 100 l. Ára 2 P. — Havas István a rokonnépek költészetének jeles ismerője és megszólaltatója, kinek „Nyirfakisasszony" című, vogul-osztják tárgyú költői elbeszélése széles körökben keltett feltűnést. E műfordítói kötetével most egy oly idegennyelvű költőt hoz hozzánk közelebb, akinek poézisa a turáni puszták illatát lehelli s mintegy előfutára volt a legnagyobb magyar lírikusnak, Petőfinek, akire az ő költészete szemmelláthatólag hatással is volt. Felhívjuk olvasóink figyelmét a szép könyvre, mely kongeniális hűségével műfordítói irodalmunknak valódi nyeresége.

Bernhard Linde: Ungari. Tallinn, 1936, 114 l. — Az V. finn-ugor kongresszus alkalmára készült ez a bőven illusztrált és nagy szakismerettel megírt albumszerű mű, mely 22 fejezetben röviden egybefoglal minden lényeges tudnivalót Magyarország művelődési, közgazdasági, történelmi, földrajzi és egyéb kérdéseire vonatkozólag. A könyv mind előadásmódját, mind alaposságát tekintve mintaszerű. Az egyes fejezetek írói: *Alo Raun, Ernst Ross, Ants Murakin, Ada Koit* és a szerkesztő, B. Linde, valamennyien személyes tapasztalatból ismerik hazánkat és népünket, sőt A. Raun, A. Murakin és A. Koit irodalmunkban is járatosak. Murakin igen sok magyar szépirodalmi művet ültetett át észt nyelvre. A könyv ára 3 észt korona.

Túrmezei László: A turániság alapváza, II. Budapest, 1936, 34 l. Ára 50 fillér. — Túrmezei fenti című első füzete 1931-ben látott napvilágot. Már abban feltűnt a szerző lelkes fajrokonsági érzése, mely inkább költői lendülettel, mint tudományos kutatással igyekszik a magyarság figyelmét Kelet felé fordítani. Ebben az újabb füzetben főkép Attila trónralépésének másfélezeréves emléke ihleti a szerzőt, hogy nemzetét vigasztalja mai nehéz helyzetében s a turáni hagyományok követésére buzdítsa. — A füzet megrendelhető e címen: Szalay-könyvnyomda ,Budapest, VIII, Kender-utca 39. Csekkszám: 18.579.

Erdődi József: Magyar szampó. Szeged, 1935, 16 l. — A szerző e rövid, de tartalmas és elmemozdító dolgozatában az annyiszor vitatott rejtélyes kalevalai kifejezést, a szampót veszi tárgyalás alá, melyet tudvalevőleg Setälä egész könyvben fejtegetett és arra az eredményre jutott, hogy a szampó eredetileg „világoszlopot" jelentett. Vikár Béla a Kalevala megfelelő részeire támaszkodva, ezt a székely, Görög Ilonáról szóló népballada csodamalmával hozta összefüggésbe. Erdődi széleskörű tárgyismerettel kimutatja, hogy a „malom" képzet csak későn,

idegen forrásból kapcsolódott a világtartó oszlop képzetéhez; a közös elem a *forgás* volt, mely mind a malom, mind az oszlop körül forgó világ fogalmában megvolt. A világoszlop fogalma sokkal régibb, mint a malomé s elvezet bennünket a finn-ugor hagyományokon keresztül az iráni, sőt az ind világnézeti ősfogalmakhoz s így a szampó-kérdés teljes tisztázása nem maradhat a finn-ugor folklore-hagyományok keretein belül.

Levelek az V. finn-ugor Kultúrkongresszusról. Írta: *Koritsánszky Ottó.* Budapest, 1936, 64 l. — E füzet szerzője egyike a finn-észt-magyar kultúrkapcsolatok leglelkesebb munkásainak s tevékenysége elsősorban arra irányul, hogy a három rokonnemzet gyógyszerészeit egyesítse közös célok szolgálatára. Nagyrészt neki köszönhető, hogy a finn-ugor gyógyszerészek érdemes testületében a rokoni összetartozás oly meleg és intenzív módon jut kifejezésre, amely e téren az első helyen áll. Meleg rokoni érzés hatja át ezt a könyvet is, melyben a tudós szerző a kongresszus általános rajzának keretébe ügyesen illeszti bele a gyógyszerészeti szakosztály működésének részletes rajzát, melyből a leghivatottabb kézből ismerhetjük meg kongresszusunk legélénkebb tevékenységű szakosztályának működését és ennek eredményeit. A szépen kiállított könyvecske a „Centrum" kiadásában jelent meg.

Villem Ridala: Meretäht (Tenger csillaga). Tartu, 1936, 116 l. — Ez a művészi külsőben megjelent verskötet a jeles észt költőnek újabb verseit foglalja egybe. Ridala költészete mind tartalmi, mind formai tekintetben határjelölő az észt irodalomban s megérdemelné, hogy műfordítóink megismertetnék a magyar olvasóközönséggel. Főkép az észt tengerparti tájak mély hangulatának a megszólaltatója a szerző, aki a magyar nyelvnek is alapos kutatója.

Gyökössy Endre: Vasárnapok, hétköznapok. Budapest, 1936. 416 lap. Gyökössy Endre, az igazi nemzeti költészet egyik jeles munkása, a fenti címen foglalta össze évtizedek során tartott hazafias tárgyú beszédeit s a sajtóban napvilágot látott cikkeit és bírálatait. Aki irod. életünk küzdelmeivel, nemzetünk ünnepi hangulataival és törekvéseivel egy kiváló költő kalauzolása mellett óhajt megismerkedni, az jobb könyvet bajosan találhat, mint Gyökössyét, mely Singer és Wolfner kiadásában jelent meg s kapható minden jobb könyvkereskedésben.

Kalevalaseuran vuosikirja 16. 1936. Helsinki. (A Kalevala-Társaság 16. évkönyve.) 302 l. Ez a gazdagtartalmú kötet a Kalevala-év (1935) ünnepségeinek és előadásainak megörökítését szolgálja. A ragyogó jubileumi ünnepen elhangzott beszédek után az előadások hosszú sora következik, melyek megvilágítják az éposz nemzetközi helyzetét, örök szépségeit és sok új gondolatot vetnek felszínre. Különösen kiemeljük a következő dolgozatokat: Uno *Harva:* A Kalevala és a finn nemzeti lélek; Jalmari *Jaakkola:* Hősköltészetünk mint az ősfinn élet tükre; A. O. *Väisänen:* Sibelius és a népzene. A legutóbb említetettet ajánljuk zenekutatóink figyelmébe. Megemlítjük, hogy a magyarságot dr. *Bán* Aladárnak az ünnepen előadott értekezése képviseli: „A Kanteletar és magyar fordítása".

Järventaus Arvi, a kiváló finn regényíró és költő, akinek műveiből folyóiratunk is több részletet mutatott be, 1936 őszén ismét hosszabb időt töltött hazánkban, s itt fejezte be harmadik magyartárgyú regényét. Ez Rákóczi korát rajzolja és *„Szénégetők"* címet viseli. Magyarországi

tartózkodása alatt adta ki az első finn cég, Werner Söderström Järventaus legújabb költeménykötetét „*Göncölin vaunut*" (G. szekere) címen. Ez 15 lendületes költeményt foglal magába, melyek valódi magyar hangulatot lehelnek s a költő magyarországi benyomásainak adnak kifejezést.A magyar sajtó több érdekes cikkben ünnepelte a köztünk időző írót, aki dec. 5-én, a finn nemzeti ünnep előestéjén mutatkozott be a Rádió útján az egész magyar nemzetnek. Ugyanez alkalommal a hírneves finn hegedűművésznő, *Kerttu Wanne* finn szerzeményeket játszott.

Bán Aladár.

Ilmari Krohn: A népies művészetek Finnország nyilvános ünnepségein. *Magyar muzsika. I. 1—2. sz.* — Ilmari Krohn, a helszinki-i egyetem zenetudományszaki professzorának és a finn zenefolklór nagyhírű mesterének tollából az említett címen érdekes tanulmány jelent meg. Elpanaszolja, hogy a nép az utolsó ötven esztendőben csaknem megfeledkezett népies táncairól. (Ehhez hasonló megállapítást tettek már a mi néprajzkutatóink is.) Ennek ellensúlyozására alakult meg 1901-ben a Finn Néptáncbarátok Egyesülete, melynek célja nemcsak a nemzeti tánc, hanem a nemzeti zene föltámasztása is. A következőkben részletesen ismerteti a cikk a népies hangszereket, s a népies ének műformáit. Az általánosan ismert *kantelén* és *jouhikkón* (vonós kantele) kívül még a *tuohitorvit* említi. A tuohitorvi nyirfahéjból készült kürt, amely az 1900-iki ünnepségen a karjalai asszonyok által bemutatott népviseleti számok kezdetét jelezte. A kecskekürt, fűzfasíp szerepe nem jelentős. A kantelével mint a legfontosabb finn népies hangszerrel részletesen foglalkozik.

Minthogy az ősi, öthúros kantelének is lépést kell tartania a mai kornak fejlődést áhitozó iramával, *Paul Salminen* újítása révén a hárfához hasonlóan az egész kromatikus hangsor játszására alkalmassá tették. Így a szerény népies hangszerből hangversenyhangszer fejlődött. A többi népies hangszer, s primitív alakjában a kantele is mindjobban kiszorul, s helyüket méltatlanul a gépies hangszerek töltik be: az akkordeon és a gramofon. E fájdalmas megállapítása is mintha csak a mi népzenegyüjtőink sóhaját visszhangozná. — A népies énekeket Krohn három főcsoportra különíti, úgymint: primitív, lírai és vallásos dalokra. Az első csoport dallamait a legrészletesebben elemzi. E dalcsoportot szabad és kötött ritmusú dallamokba tagozza. A szabad ritmusú dalok osztályába sorolja a sirató (itkuvirsi) és az úgynevezett joiket, azaz gúnydalokat. Értékes beszámolóját azzal fejezi be Krohn, hogy „a finn kultúra lényegében teljesen európai és mindig belső érintkezésben áll a nyugati művészetek fejlődésével."

Sonkoly István.

HÍREK.

Halálozások. Magyarország nagynevű miniszterelnöke, Jákfai *Gömbös* Gyula ez év október 6-án hosszas szenvedés után elhalálozott. Kimagasló egyéniségét, felbecsülhetetlen hazafias érdemeit és ritka emberi erényeit minden magyar fájdalmas visszaemlékezéssel zárja el nem múló hálával emlékezetébe. Mivel a sajtó bőven és méltóképen megörökítette a gyászos esemény részleteit, mi itt csupán annak följegyzésére szorítkozunk, hogy az elhúnyt, aki a Turáni Társaságnak dísztagja volt, mindenkor melegen érdeklődött a rokonnépi kérdések iránt s Társaságunk iránt többször kimutatta jóindulatát. Folyóiratunk 1933. évfolyama bőven ismertette törökországi útját, ahol elnökünkkel, Pekár Gyulával együttesen erősítette meg a török-magyar testvériség tudatát.

Técsői Móricz Péter. December 6-án nagy csapás érte a jubileumára készülő Társaságunkat. Rövid szenvedés után, 75 éves korában elhalálozott elnökhelyettesünk: Móricz Péter cs. és kir. kamarás, nyug. I. oszt. főkonzul, a M. Külügyi Társ. elnöki tanácstagja. Temetése december 9-én volt, melyen a gyászoló család, rokonok és jóbarátok seregén kívül közéletünk számos tagja megjelent, hogy lerója kegyeletét a kiváló diplomata, a jeles író és feddhetetlen jellemű férfiú iránt. Képviselve volt József Ferenc kir. herceg, a külügyminisztérium és a finn követség; a török követség tisztviselői kara magának Behids Erkin követnek vezetésével jelent meg; a bolgár követség részéről pedig Czvetkov Lázár tanácsos jött el. A Turáni Társaság elnöksége és tisztikara Paikert A. vezetésével és számos tag jelenlétével fejezte ki mély gyászát. Az elhúnyt nagy érdemeit *Pekár* Gyula elnökünk méltatta meghatott, költői szavakkal. Móricz Péter 10 éven át vezette a Társaság ügyeit páratlan lelkiismeretességgel s önzetlen buzgalommal. Tapasztalatokban gazdag, higgadt és józan bölcsesége mindig megtalálta a helyes utat. Felfogását és tudását tartalmas előadásokban és mintaszerű cikkekben fejezte ki folyóiratunk hasábjain s főkép a török és a japáni rokonnéppel való kapcsolataink kiépítésében szerzett elévülhetetlen érdemeket, melyekért mind itthon, mind a külföldön sok kitűntetésben részesült. Pekár Gyula beszéde után dr. *Mezey* István a M. Nippon Társaság nevében búcsúzott el nagy halottunktól. Mezey beszédének legjellemzőbb részlete ez volt: „Alig két hete, hogy azon előadói emelvény előtt ültünk, hol te, kedves Péter bátyánk, ifjúi hévvel mondtad el hattyúdalodat „a turáni népek jövőjéről" és most itt, e szomorú koporsó előtt a Magyar Nippon Társaság nevében veszek búcsút tőled. Igaz magyar élet, alkotó, csendes, jövőt munkáló magyar élet volt a tied. Tanulmányaid, hivatottságod előbb a hivatalos diplomácia szolgálatában, később a Turáni Társaság elnökhelyettesi székében a közelkeleti rokonnemzettel: a törökkel való kapcsolatok elmélyítésére szólított, — de beláttad, hogy érdeklődő szeretettel kell for-

dulnunk a többi testvérnemzet felé is. Így lettél te igaz, megértő barátja Japánnak és dolgoztál lankadatlan buzgalommal azon kapcsolatok erősítésén, melyek ezt a nagy kultúrnemzetet hozzánk fűzik. Az anyaegyesület, a Turáni Társaság keretein kívül igaz szeretettel és megértéssel vettél részt a mi munkánkban is és mint a Magyar Nippon Társaság elnöki tanácsának tagja bölcs tanácsaiddal, érett élettapasztalatokból leszűrt útmutatásaiddal nagyon gyakran tiszteltél meg bennünket. — Bölcseséged, példás, puritán életed, mely a japáni „busido" beteljesedése volt, lelkes hiveket szerzett számodra Nipponföldön is és így jutott számodra a megtiszteltetés, hogy a Japáni Ifjak Turáni Szövetsége díszlagjává választott. Most könnyes szemmel búcsúzik tőled a Magyar Nippon Társaság minden barátja: „Édesen aludd örök álmodat. A te szellemedben fogunk tovább dolgozni!" A ravatalt számos koszorú, köztük Társaságunké is, borította.

Leffler Béla, Társaságunk kültagja, r-k. egyetemi tanár és a stockholmi magyar követség sajtóelőadója f. év nov. 10-én 54 éves korában meghalt. Irodalmi érdemeinek elismeréséül a Petőfi Társaság kültagjává választotta. Széleskörű és eredményes munkásságának méltánylásaképp a kormányzó a kormányfőtanácsosi címmel, valamint a Magyar Vöröskereszt érdemérmével tűntette ki s tulajdonosa volt több svéd, norvég és finn kitüntetésnek is.

Id. *Erődi-Harrach* Béla nyug. tanker. főigazgató, az országos nevű kiváló pedagógus és író 1936. május 5-én 90 éves korában meghalt. 1846. április 19-én született Szászrégenben. Keleti nyelvű tanulmányai céljából nagy utakat tett, 1868-ban Konstantinápolyban időzött, majd beutazta Kis-Ázsiát, Egyiptomot, a Balkán-félszigetet, 1870-ben hazatérve, nagy tevékenységet fejtett ki a hirlapírás, a földrajz, az irodalom és a műfordítás terén. A török-magyar vonatkozásokat mindig buzgón ápolta. 1892-ben nevezték ki a budapesti tankerület főigazgatójává. Ezt a tisztségét hosszú időn keresztül odaadó buzgalommal és széleskörű hozzáértéssel látta el. A magyar államot több ízben képviselte nemzetközi gyüléseken és kiállításokon. Titkára, majd elnöke volt, később örökös tiszteletbeli elnöke lett a Földrajzi Társaságnak, tiszteletbeli tagja a bécsi földrajzi társaságnak és a Turáni Társaságnak, melynek életében tevékeny részt vett. Érdemei elismeréseként sok kitüntetésben részesült. Számos irodalmi munkái közül említésre méltó az 1900-ban megjelent „Zágoni Mikes Kelemen válogatott törökországi levelei". Tankönyv alakjában megírta a magyar nemzet irodalomtörténetét; műfordításai is értékesek, különösen a „Keleti gyöngyök", amelyet perzsa eredetiből fordított. Halálát fiai, dr. *Erődi-Harrach* Tihamér országgyűlési képviselő és *Erődi-Harrach* Béla egyetemi tanár gyászolják. Temetésén a Turáni Társaság elnöksége és számos tagja testületileg jelent meg.

Yrjö V. Jahnsson helszinki egyet. tanár s a Finnség Szövetsége rokonnépi osztályának elnöke, folyó évi május hó 12-én 58 éves korában elhúnyt. A megboldogult lelkes barátja volt nemzetünknek és Társaságunkban többször megfordult. Különös szeretettel karolta fel a kis lív néptöredék ügyét, melyért tetemes anyagi áldozatot is hozott.

Frans G. Äimä, a helszinki egyetemen a finn-ugor hagtan r. tanára folyó évi május 15-én 60 éves korában eltávozott az élők sorából. Az elhunyt különösen a lapp nyelv kutatása terén szerzett elévülhetetlen érdemeket.

Saxlehner Ödön, Finnország tiszteletbeli főkonzulja, a finn Fehér Rózsa-rend parancsnoki keresztjének tulajdonosa december 8-án 66. évében elhunyt.

József Ferenc királyi herceg szerzői estje. Nagynevű Védnökünk: vitéz dr. *József Ferenc* királyi herceg, mint atyja, nagyatyja, és dédatyja, a nagy Palatinus, nemcsak érzésben, hanem munkásságában is a magyar szellemiség élén jár. Ismertettük nemeshangú költeményeit és szép drámai költeményét, a *Columbust*. A fenséges poéta teljes joggal szerepelhetett február 21-én szerzői esttel a Vigadó nagytermének szépszámú közönsége előtt, amelynek soraiban a társadalmi és művészeti élet igen sok előkelősége megjelent. Ott láttuk kívülük a diplomáciai kar képviselőit is. Magát a királyi herceget hivatalos elfoglaltsága megakadályozta a megjelenésben, de ez nem vont le semmit az est irodalmi és művészi értékéből és a siker őszinteségéből. Vitéz dr. József Ferenc művei töltötték ki az est első felének műsorát, amelynek keretében Beregi Oszkár, Havas József, Kézdi-Kovács Antal és Orsolya Erzsébet a királyi herceg költeményeit szavalták igen nagy tetszés mellett. Különösen a *Feleségem arcképe előtt* és a *Szüreti Szózat* című költemények keltettek lelkes hatást Beregi Oszkár előadásában. A *Szüreti Szózat* a királyi herceg mélységes magyar érzéséről tesz lángoló hitvallást, a 48-as idők, Kossuth és Petőfi szellemének invokációjával. Vitéz dr. József Ferencnek Schack Manka, Rubányi Vilmos, Kurucz János és Beretvás Hugó által megzenésített költeményeit igen szépen énekelték Buday Mária, Sándor Irén és Ligeti Dezső. A műsor második felében díszhangverseny volt R. Albert Erzsi, Fehér Ilonka, dr. Herz Ottó, Ligeti Dezső, Buday Mária, Ottrubay Melinka és Brada Rezső szereplésével.

Hóman Bálint a tartui egyetem díszdoktora. A tartui egyetem *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi minisztert 1936 december elsején az egyetem bölcsészeti karának díszdoktorává választotta.

Elnökünk irodalmi sikere Angliában. Pekár Gyulának „Ezüsthomlokú vándor" című, Hadrián császár korabeli történeti regénye, mely pár éve *Mussolini* tetszését is nagyon megnyerte, szeptember hóban a híres londoni Hutchinson kiadócégnél jelent meg angolul *The wanderer with the silver forehead* címmel dr. *Balogh* Barna mesteri fordításában. A beérkezett bírálatok melegen üdvözlik a magyar irodalmi sikert.

Cholnoky Jenő, a nagynevű tudós, Társaságunk társelnöke és folyóiratának szerkesztője, 1936-ban töltötte be egyetemi tanárságának 30. évét. A Magyar Földrajzi Társaság április 23-diki közgyűlésén ünnepelte ez alkalomból kiváló elnökét, s gróf Teleki Pál méltatta világraszóló tudományos érdemeit és az egyetemi ifjúság oktatásában és vezetésében kifejtett nagyértékű munkásságát.

Yrjö Liipola tiszteletbeli magyar főkonzul Helszinkiben. A kormányzó *Yrjö Liipola* helszinki lakost m. kir. tiszteletbeli főkonzullá nevezte ki. Liipola, az ismert szobrászművész régi, igaz barátja Magyarországnak. Több, mint 20 évig élt Budapesten, ahol rokonszenves tagja volt a társasági életnek és számos tisztelőt és barátot szerzett. Családi kapcsolatai révén is közel férkőzött a magyarság szívéhez a kitűnő művész, akinek mostani kitüntetése széles körökben keltett őszinte örömöt.

A moszkvai magyar követ magas finn kitüntetést kapott. A finn köztársaság elnöke folyó év február havában *Jungerth-Arnóthy* Mihály moszkvai magyar követnek a finn Fehér Rózsa-rend nagykeresztjét adományozta a finn-magyar kultúrkapcsolatok fejlesztése körül kifejtett tevékenységéért.

Külföldi kitüntetés. Február 26-án az Országos Magyar Iparművészeti Társulat helyiségében *Joffert* Richard, Észtország budapesti ügy-

vivője átadta *Szablya* János kormányfőtanácsosnak, az Iparművészeti Társulat ügyvezető alelnökének az észt Sasrend II. osztályú érdemkeresztjét a csillaggal a nagysikerű észtországi magyar iparművészeti kiállítás rendezése körüli érdemeiért.

Magyar nép- és iparművészeti kiállítás volt ez év február és március havában Tallinnban és Helszinkiben, mely mindkét fővárosban teljes anyagi és erkölcsi sikerrel járt. A rendezést *Szablya* János kormányfőtanácsos, a Magyar Iparművészeti Társulat megbízottja nagy odaadással és szakértelemmel végezte s ennek köszönhető, hogy a három finnugor nép művészeti érintkezéseiben ez a kiállítás jelentős haladásnak tekinthető.

Magyar Tamás, a külföldön is előnyösen ismert hegedűvirtuóz november 8-án hangversenyzett Helszinkiben Ilja Busch zongorakíséretével. A finn főváros lapjai nagy elismeréssel írtak a fiatal művész tehetségéről és alapos készültségéről. Magyar Tamás nagyobb vidéki városokban is fellépett. (V. ö. Uusi Suomi, 1936. november 9. sz.)

Felvinczi Takács Zoltán keleti tanulmányútja. Takács Zoltán egyet. tanár, a „Hopp Ferenc"-múzeum tudós igazgatója 1935. november 21-i kezdettel tizenhárom hónapra terjedő tanulmányutat tett Indiában, Kínában, Mandzsúriában, Kóreában és Japánban. Sikeres és eredményekben gazdag tudományos és művészeti tanulmányokon kívül 12 előadást tartott Indiában, Japánban és Kínában mindenütt előkelő és nagyszámú hallgatóság előtt. Útjáról és annak eredményeiről itthon nagy érdeklődéssel várt előadásokban és irodalmi munkákban fog beszámolni. Hazaérkezésének alkalmából a Turáni, a Magyar Keletázsiai és a Magyar Nippon Társaság társasvacsorát rendezett, melyen irodalmi és társadalmi életünk számos kitűnősége és több keleti állam hivatalos képviselője vett részt. Az elhangzott üdvözlések közül kimagaslott Pekár Gyula, Simonyi-Semadam Sándor, Mezey István beszéde és Szajgo japáni attasé beszéde. Az ünnepelt meghatva mondott köszönetet a meleg fogadtatásért.

Aune (Ágnes) Antti finn énekesnő november 20-án nagysikerű estet adott a Zeneakadémiában. Műsorán Mozart-, Grieg- és Sibelius-kompozíciók szerepeltek.

A finn köztársasági elnök felesége Budapesten. A finn köztársaság elnökének felesége, *Svinhufvud* Ellen húsvétkor Budapestre érkezett, s a margitszigeti Palatinus Szállóban szállt meg. Az első napokban a főváros nevezetességeit és környékét tekintette meg, majd fürdőkúrát vett. Budapesti tartózkodása öt hétre terjedt s igen kedvező eredménnyel járt.

Felvinczi Takács Zoltán előadókörútja Indiában. Felvinczi *Takács* Zoltán egyetemi tanár, a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum igazgatója január 17-én fejezte be előadásait *Hyderabadban*, hova az Osmania University meghívására utazott és ahol az iszlám díszítő művészetének előzményeiről beszélt nagyszámú hallgatóság előtt. Előadásain megjelent a kormány több tagja és az egyetem tanári kara. Első előadásán *Navab Mahdi Yar Jung Bahadur*, az egyetem alkancellárja, a másodikon *Mac Kenzie* helyettes alkancellár s a harmadikon *Navab Mirza Yar Jung*, a legfelsőbb bíróság elnöke és az egyetemi tanács tagja elnökölt. Mindhárman meleg szavakkal fejezték ki köszönetüket az előadónak, akinek Hyderabad előkelőségei mindenben segítségére voltak és akit mint az állam vendégét láttak szívesen a művészeti szempontból nevezetes helyen.

Fogadás a török követségen. Március 25-én délután *Behiç* Erkin, a budapesti török követ a Turáni Társaság, a Magyar Török Társaság és a Török Magyar Kereskedelmi Kamara tiszteletére teát adott, amelyen előkelő közönség vett részt, köztük *Pekár* Gyula és felesége, *Simonyi-Semadam* Sándor, *Hóman* Bálintné, *Paikert* Alajos, *Bethlen* Pál gróf és neje, *Móricz* Péter, *Erődy-Harrach* Béle, *Németh* Gyula, *Darányi* Gyula, *Balás* Gyula ny. táborszernagy felesége, *Erődy-Harrach* Tihamérné és még sokan mások. A fogadáson megjelent a magyar fővárosban tartózkodó *Bajan* Afet, a török történelmi társaság alelnöknője is.

Teiko Kiva a Városi Színházban. Kedves távolkeleti ismerősünk, *Teiko Kiva* ez év április havában ismét eljött hozzánk, hogy hálás budapesti közönsége újból gyönyörködhessék „Pillangókisszony"-ának eredeti bájában. A *Városi Színház* nézőtere ezúttal is zsúfolásig megtelt. Teiko Kiva ezen az estén is az volt, aki mindig, legkedvesebb, legköltőibb megtestesülése Puccini hősnőjének, aki, ha japáni művésznő énekli és alakítja, még elragadóbbá válik. A második felvonás népszerű nagy áriája után felhangzó tapsot Teiko Kiva *magyarul* köszönte meg.

Magyar előadások az isztanbuli egyetemen. Dr. *Darányi* Gyula orvoskari dékán, *Keller* Lajos, az Országos Stefánia Szövetség igazgatója és *Ambrus* Tibor kormányfőtanácsos május havában az isztanbuli egyetem meghívására ott a közegészségügy fejlődéséről és Budapest fürdővárosáról tartottak előadásokat. Az ünnepélyes fogadtatás után az egyetem aulájában, melyet zsúfolásig megtöltött az egyetem tanári kara, a város előkelősége és az egyetem ifjúsága, az orvoskari egyetem dékánja nyitotta meg a díszülést. Darányi tanárnak a közegészségügy fejlődéséről szóló előadása után Ambrus Tibor mutatta be a „Budapest fürdőváros" című hangosfilmet és különösen a Gellért-, Lukács- és Margitszigeti fürdők ismertetésére tért ki bővebben. A magyar vendégek tiszteletére az egyetem rector magnificusa díszebédet adott, a magyar főkonzulátus pedig estélyen fogadta a vendégeket.

Finnek Magyarországon. Hivatalos statisztikai adatok tanusága szerint az 1935. évben hatalmas mértékben emelkedett a Finnországból Magyarországba irányuló idegenforgalom. Az 1935. év folyamán Budapestre érkezett finnek száma mintegy 600-re tehető. Az 1935. évben Magyarországra érkezett finnek túlnyomó része több hétig tartózkodott Budapesten gyógykezelés és üdülés céljából. A finn idegenforgalom meglepő emelkedése a Gyógyhelyi Bizottság eredményes munkásságának érdeme, amely 1936-ban élénk és sikeres tevékenységet fejtett ki Finnországban a budapesti gyógyfürdők propagandája érdekében.

Turáni előadások. A mult isk. év folyamán a Turáni Társaság kebelén kívül is több néprokonsági előadás hangzott el. Január 19-én a Magy. Nippon Társ. kebelében *Mécs* Alajos „A modern és romantikus Japán" címen. — Jan. 24. a Nemzetközi Klubban Onni *Talas* finn követ: „Az anyai szeretet a Kalevalában". — Jan. 31-én a Magy. Előázsiai Társ. alakuló ülésén dr. *Mészáros* Gyula: „Az első hún nyelvemlék". — Febr. 1-én a Magyarországi Turánok Baráti Körében dr. *Méhely* Lajos: „A magyar faj". — Febr. 9-én a M. Turánok Baráti Körében dr. vitéz *Nagy* Iván: „A külföldi magyarság szerepe rokonnépeink kapcsolódásában". — Ugyanott *Békássy* Gyöngyvér: „A magyarság faji hivatása". — Április 20-án a Miskolci MANSz-ban O. *Talas* a Kalevaláról. — Aug. 28-án a M. Nippon Társaságban *Ikagava Kijosi* japáni tanár: „A modern japáni élet". — Szept. 30-án a La Fontaine Társaságban *Mányoky* Vilma Finn-

és Észtországban tett tanulmányútjáról számolt be. — Okt. 11. *Bán* Aladár a Petőfi Társaságban: Az V. finn-ugor kongresszus irodalmi vonatkozásai. — Nov. 3-án a Nemzeti Kultúregyesületben *Mányoky* Vilma: „A finn és észt nőszövetségek". — Nov. 5-én a VII. ker. Tanügyi Szervezet kultúrestjén *Felkay* Ferenc tanácsnok: „A finn-magyar rokonságról" s ugyanott *Ispánovits* Sándor: „Finnországi tanulmányutam" (vetített képekkel). — Dec. 10-én a La Fontaine Társaságban Juho *Nyyssönen:* P. Svinhufvud; ugyanott *Kodolányi* János: Csütörtök-esték Szuomiban és *Képes* Géza: Újabb finn lírikusokból.

Finn és észt vendégek Budapesten. A Turáni Társaság meghívására a Szent István-napi ünnepek alkalmából népes finn és észt társaság érkezett Budapestre *Viralt* Eriknek, a helszinki magyar követség sajtóelőadójának vezetésével. A vendégek autóbuszon tették meg az utat Tallinnból a magyar fővárosig. A Turáni Társaság helyiségében ünnepélyes külsőségek közt üdvözölték a finn és észt vendégeket, akikhez *Pekár* Gyula elnök intézett hatásos beszédet, majd a vendégek megtekintették az országházat, utána pedig Onni *Talas* finn követ, meghatalmazott miniszter látta vendégül a társaság tagjait a követségi palotában.

Finn éremművészeti kiállítás Budapesten. Január 19-én nyitották meg a finn reprezentatív éremművészeti és szőnyegkiállítást. A megnyitáson *Hóman* Bálint közokt. minisztert —, aki betegsége miatt nem jelenhetett meg — ifj. *Wlassics* Gyula helyettes államtitkár képviselte. Megjelent *Onni* Talas finn követ és családja, *Nyyssönen* finn követségi tanácsos, *Ugron* Gábor, a Magyar Éremművészek Egyesületének elnöke, *Haász* Aladár és *Tihamér* Lajos miniszteri tanácsosok, *Némethy* Károly fővárosi tanácsnok, gróf *Zichy* István, a Nemzeti Múzeum főigazgatója, *Csánky* Dénes, a Szépművészeti Múzeum igazgatója, báró *Hennet* Lipót osztrák követ, *Beauverger* francia követségi titkár, továbbá a művészvilág és a közélet több kiválósága és nagyszámú meghívott közönség. Ugron Gábor a Magyar Éremművészek Egyesületének nevében üdvözölte Onni Talas finn követet, ki az üdvözlésre válaszolva megemlékezett arról, hogy az egy hónappal ezelőtt Finnországban rendezett magyar éremművészeti kiállítás a magyar művészet magas fejlődési fokáról tett bizonyságot. A finn művészek a magyar művészek finnországi látogatását kívánják viszonozni ezzel a kiállítással. Köszönetet mondott a Nemzeti Múzeumnak, hogy megnyitotta kapuit a finn művészek előtt s ezzel tanujelét adta a finn művészet iránti nagyrabecsülésének. Ifj. báró Wlassics Gyula köszönetet mondott a finn követ szavaiért és a közoktatásügyi miniszter üdvözletét tolmácsolta. A kiállítás nagy erkölcsi sikerrel járt.

Magyar nyelvész Finnországban. Dr. *Beke* Ödön a jeles nyelvtudós, a cseremisz (mari) népnek és nyelvnek ma legkiválóbb ismerője, az ősz folyamán két hónapot töltött Finnországban a finn nyelv és tudományos irodalom tanulmányozásában s a Finn-ugor Társaságban előadást tartott cseremisz tanulmányairól, főleg a háború alatt az e néphez tartozó hadifoglyok ajkáról gyüjtött nyelvanyagról. Az említett Társaság ezt az értékes gyüjteményt rövidesen ki is fogja adni.

TÁRSASÁGI ÜGYEK.

Előadássorozatunk 1935—36-ban.

A Székesfővárosi Népművelési Bizottság támogatásával rendezett ismeretterjesztő előadásaink a mult tanév folyamán is nagyszámú, figyelmes hallgatóság előtt folytak le. A megnyitó előadás október 19-én volt a *finn-ugor rokonsági nap* megünneplésére. (V. ö. „Turán", 1935. évf.) — Ugyane hó 29-én volt a *török nemzeti ünnep* tiszteletére rendezett előadó-ülésünk. („Turán", 1935.) — November 15-én dr. *Germanus* Gyula egyetemi tanár „A törökök szerepe az iszlámban" címen adott elő. (Megjelent mult évfolyamunkban.) — November 22-én dr. *Mezey* István „Japán és a turáni mozgalom" címen értekezett. („Turán", 1935.) — Ugyane hó 29-én dr. *Cholnoky* Jenő tartott előadást „Földrajzi változások Ázsia belsejében" címmel, melyben az illusztris tudós rámutatott sok tudományos tévedésre; így különösen arra, hogy eddig számos szaktudós azt állította, hogy az Ázsiából induló népvándorlást az éghajlat megváltozása okozta. Cholnoky volt az első az egész világon, aki kimutatta, hogy e népmozgalmak okai a kultúrális viszonyok megváltozásában keresendő. — December 5-én volt *finn nemzeti ünnepünk*, melyet mult évfolyamunkban ismertettünk. — December 13-án *Paikert* Alajos, alapító-elnökhelyettes „A turáni mozgalom újabb fejleményeiről" értekezett. Az illusztris előadó beható alapossággal ecsetelte a turáni mozgalom lényegét és célját. Röviden elősorolva az Ázsiában, főleg Japánban, Mandzsuriában és Kínában végbemenő változásokat, igen kedvező képet varázsolt a hallgatóság elé arról, miképen alakul ki majdan Ázsia belátható jövője. — Ugyane hó 20-án dr. *Megyeri* József, a Turáni Tanf. előadója „A modern Kína kialakulásá"-t ismertette. Vázolta Kína legújabb történetét a forradalom kitörésétől, a forradalom okait, a katonai kormányok versengését és végül a mai nankingi kormány megalakulását. — Januárban kezdődött azon négy előadásból álló ciklusunk, melyet Társaságunk a nagy hún király, *Attila trónralépésének másfélezerévi fordulójának emlékezetére* rendezett. — Január 17-én vitéz *Galánthay-Glock* Tivadar: „Attila a török történelemben" címen értekezett. Bizonyította, hogy a húnok előkelő, államalkotó, művelt faj volt, akiknek Kína kultúrája is sokat köszönhet. Ezután végigvezette a hallgatóságot a hún nép történetén. Kínai nyomásra Európára zúdulnak Ázsia nomád népei, akik Attilában találják meg vezérüket. Kiemeli Attila nyugati műveltségét, amelyet a nyugati írók nemcsak tagadnak, hanem egyenesen barbárnak minősítenek. A nagy hún birodalom bukása után megszületnek az újabb hún államok (bolgárok). Mint hún utódnak, a töröknek van jussa Attila nevéhez, de nekünk, mint a török nép rokonának, szintén. —

Január 24-én *Kállay Ubul* „A hún törzsszervezet" címen tartott nagy forrástanulmány alapján készült előadást. Összehasonlította a kínai források adatait a húnok művelődésére vonatkozólag a többi altáji népekre vonatkozó adatokkal és megállapította, hogy a török és a többi altáji nép, így a húnok törzsének beosztása is *kozmológiai*, főleg *csillagászati* alapelveken nyugszik. Ennek megfelelőleg az ősi vallás *csillagvallás* volt. Mindent összevetve, Kállay Ubul a hún törzsszervezet bölcsőjét *Irán* praeárja, azaz *kaukázusi* lakosságánál keresi. — Jan. 31-én „Ki volt berni Detre?" címen *Torbágyi Novák* József Lajos festőművész tanár tartott előadást. Párhuzamot vont a germán dalok, latin legendák, a hún-magyar mondák vashomlokú Detréje és a történelem Aétiusa között kimutatva, hogy a tudomány által eddig nem ismert, a költők által két különböző személynek tartott berni Detre és Aétius tulajdonképen egy és ugyanazon személy. A latin, germán és hún-magyar népek Aétius megöletése után e dicső férfiú tetteit számos legendákba foglalva Attila dicsőségével együtt kezdték berni Detre néven emlegetni. Így keletkezett a Nibelung Ének és mellette még sok más monda és legenda. Az Attila-ciklus befejező előadását *Pekár* Gyula tartotta „Attila történelmi jelentősége" címen. Tudós elnökünk párhuzamot vont a népvándorlás és az 1868-ban kitört japáni szabadságharc között, mert az utóbbi vetette meg az alapját Japán nagyhatalmi fejlődésének. Éppen úgy történt ez, mint ezerötszáz évvel ezelőtt, amikor a turáni népcsaládhoz tartozó húnok elkezdték előnyomulásukat nyugat felé, hogy egyrészt az útjukba kerülő népek leigázásával, másrészt azokkal szövetségben egy hatalmas hún birodalmat alkossanak. Attilával Thierry Amadé híres francia történész óta főleg az előadó foglalkozott behatóan. Az előadó részletesen ismertette Attila ifjúságát, élénk színekkel festette Attila államalkotó és a népeket összefogó tehetségét, akinek udvarában a turáni, germán és szláv fejedelmek és hősök százai nevelődtek és akik Attilában úriukat, jótevőjüket és vezérüket tisztelték. Kiemelte Priscos Rhetor híres jelentését Attiláról, megemlékezett a Nibelung Ének Attilát dicsőítő részleteiről. Attilát a svédek egyik királyuknak, a törökök pedig sajátjuknak és híres világraszóló császáruknak tartják. A hún és a turáni nemzetek nemcsak a hódításokban, hanem a hit, a tudomány és a művészetek dolgában is nagyot alkottak. India híres régi népművészetébe a húnok vittek új színt, ők adtak új teremtő erőt az indus művészetnek. Éppen ezért a magyar nemzet saját dicső multjánál, ősi és mai rokon nemzetei kiválóságánál fogva nyugodtan nézhet a jövője elé, mert a döntő pillanatban mindig megtalálja önmagát. — A február 14-i ülésen *dr. Keöne* Viktor „Ázsiai magyar kulturális vonatkozások" címmel tartott előadást. Kifejtette, hogy a görög és római kultúrával szemben nem kellene elhanyagolni sem az iskolában, sem az életben azokat a kulturális értékeket, amelyeket őseink hoztak magukkal. A haditudományt egész Európa tőlünk tanulta és ősi műveltségünk bizonyítéka a rovásírás is. — Február 21-én volt sikerült *japáni estünk*, melyen *Paikert* Alajos alapító elnökhelyettes megnyitója után *dr. Serényi* Antal székesfehérvári tanfelügyelő, zeneesztétikus eredeti japáni hanglemezekkel ismertette a japáni zene jellemző sajátosságait. *Primusz* István elszavalta *dr. Lukinics* Frigyes ünnepi balladáját. Ezután *ifj. Fellner* Frigyes egyetemi magántanár beszámolt a távolkeleten most végbemenő átalakulásokról. — Február 24-én. Észtország függetlenségének tizennyolcadik évfordulója alkalmából díszülést tartottunk. Az ülésen megjelent *Jõffert* Richard észt ügyvivő és felesége, továbbá *Talas* Onni finn követ és felesége, *Nyyssönen* Juho finn követségi tanácsos, *Kettunen* Lauri és *Saariste*

európai hírű nyelvésztanárok és a Budapesten tartózkodó észt kolónia. *Paikert* Alajos ünnepi megnyitója után *dr. Bán* Aladár, az észt nemzeti éposz magyar átültetője tartott előadást a Kalevipoegnek most megjelent díszkiadásáról. Utána *dr. Csekey* István szegedi egyetemi tanár tartott felolvasást „Észtország, az V. finn-ugor kultúrkongresszus színhelye" címmel. Előadásában vázolta Észtország multját és felszabadulásának nagyszerű küzdelmeit. Az előadást *Jőffert* Richard köszönte meg magyarnyelvű beszédben az előadóknak és lelkes, szép beszédet tartott Magyarországról, mely testvérország akkor vesztette el területeinek nagy részét, mikor a másik két északi testvérnép kivívta magának az évszázados elnyomatás után függetlenségét. A nagyszámú közönség meleg ünneplésben részesítette az észt ügyvivő lelkes beszédét. — Március 20-án *Geleta* József személyes tapasztalatai alapján ismertette Mongólia jelenlegi helyzetét és a mongol tisztviselők sorsát.

Turáni tanfolyam.

Tanfolyamunk tizedik éve, 1935. október hó 14-én nyílt meg. Az ünnepélyes megnyitáson *Pekár* Gyula elnök lelkesítő szavai után *Cholnoky* Jenő tanár-elnök magyarázta a turáni nyelvek tanulásának gyakorlati és tudományos hasznát. A mult évben a finn nyelvet *Bán* Aladár, a törököt vitéz *Galánthay-Glock* Tivadar s a kínait dr. *Megyeri* József adta elő. A beiratkozottak száma 65 volt. Az 1936—37. évben új tantárgyként a japáni nyelvet dr. *Habán* Jenő egyetemi lektor, a sumir-etruszk nyelvet dr. *Pogrányi-Nagy* Félix, a bolgár nyelvet pedig *Ivanoff* Iván adják elő.

A Turáni Társaság külön előadásai.

A Népművelési Bizottsággal együttesen rendezett előadásainkon kívül külön előadásaink is voltak. Így április 3-án *Ács* Tivadar a keletázsiai szakosztályban „Gróf Benyovszky Móric keletázsiai utazása" és január 25-én dr. *Tagán* Galindsán az orvostudományi szakosztályban „Az oroszországi turáni népek néprajzi és kulturális ismertetése" címen tartottak előadást.

Új tagok.

Rendes tagok: dr. Eyssen Tibor min. o.-tanácsos, dr. Fülei-Szántó Endre min. tanácsos, dr. Molnár Andor min. o.-tanácsos, dr. Paikert Géza min. titkár és Neidenbach Emil igazgató. — *Pártoló tagok:* Makfalvi Ferenc igazgató, Ferenczy Ilona ig.-tanítónő, dr. Kárpáti Béláné, Csorba Miklós, özv. dr. Balogh Jenőné, dr. Mocsáry Sándor cs. és kir. kamarás, ifj. Kremnitzky István tanító, Vértes Edit gimn. tanuló, Hody Imre festőművész, dr. Tóth Ervin tanár és Dobos Elek pü. tanácsos.

TURÁNI TÁRSASÁG

(MAGYAR NÉPROKONSÁGI EGYESÜLET.)

A Turáni Társaság 1910-ben alakult meg Budapesten, oly célból, hogy a magyarral rokon európai és ázsiai népek és nemzetek tudományát és művészetét, valamint társadalmi és gazdasági előrehaladását behatóan tanulmányozza, fejlessze és működését a magyar nemzet érdekeivel állandóan összhangban tartsa. E feladatának az egész negyedszázadon át szerényen megfelelni igyekezett. Működése köréből mindig távol tartotta a politikai és vallási kérdéseket és céljait a többi nem-turáni népekkel összhangban és velük együttműködve kívánta és kívánja elérni. Állandóan keresi mind a bel-, mind a külföldi tudományos körökkel való eredményes együttműködést, hogy hivatásának minél teljesebben és méltóbban megfelelhessen.

Első elnöke dr. Teleki Pál gróf, első tiszteletbeli elnökei pedig Széchenyi Béla gróf és Vámbéry Ármin voltak.

Már kezdetben oly kiváló tagjai és munkatársai, mint: Almásy György, Bán Aladár, Bánffy Miklós gróf, Bozóky Dezső, Cholnoky Jenő, Déchy Mór, Erődi Béla, Galánthay G. Tivadar, Germánus Gyula, Goldzieher Ignác, Kmosko Mihály, Lóczy Lajos, Ludwig Ernő, Luttor Ferenc, Máhler Ede, Márky Sándor, Mészáros Gyula, Millecker Rezső, Munkácsi Bernát, Nagy Géza, Paikert Alajos, Pekár Gyula, Posta Béla, Prinz Gyula, Prőhle Vilmos, Sebestyén Gyula, Sebők Imre, Szekfű Gyula, id. Szily Kálmán, Vay Péter gróf, Velics Antal, Víg Albert, Vikár Béla, Zempléni Árpád, Zsedényi Béla voltak, akiknek sora a negyedszázad alatt hasonló kiválóságokkal még egyre bővül.

Eddigi külföldi tagjaink és munkatársaink közül kiemeljük itt: Abdul Baha Abbas, Abdul Latif, M. Arnautoff, A. Balahanoff, W. Bang, Erkin Behic, Le Coq, Petrie Flinders, Hamdullah Subhi, Sven Hedin, A. Hermann, Imaoka Juichiro, Arvi Järventaus, Richard Jőffert, Bernhardt Line, Tani Masayuki, Vicomte Nabeshima, Eugen Oberhummer, Konstantin Päts, Aarni Penttilä, Resit Saffet Atabinen, Jugo Saigo, Bekir Sitki, Emil Setälä, Onni Talas, Maila Talvio, Sumioka Tomoyoshi, Sir Aurel Stein, Georg Wagener, Lawrence Woolley.

A társaság már első éveiben több *tudományos expedíciót*, illetve tanulmányutat szervezett Kis- és Közép-Ázsiába, később pedig Kelet-Ázsiába is. Így *Mészáros Gyula* és *Millecker Rezső* útját, a Tuz-Csölli vidékére Kis-Ázsiában, *Timkó Imre* útját a Kaspi- és Aral-tavak környékére, *Millecker* második útját a Konia és Kaisarié közötti területére, *Kovács Jenő* és *Holzwarth Lajos* útját a Kaukázus tájaira, *Sebők Imre* és *Schultz Aurél* útját az ázsiai Oroszországon át a Baikal-tó környékére, Mongóliába, Mandzsuriába és Észak-Kínába, *Lakos Béla* útját Kis-Ázsiába stb.

A társaság megalakította és működtette *szakosztályait és bizottságait*, állandó *előadási sorozatát* és *nyelvi tanfolyamát*, különösen pedig

már 1913 óta megjelenő *tudományos szakfolyóiratát a „Turán"*-t, melyben a válogatott magyar szerzőkön és cikkeken kívül, sok neves külföldi tudósnak, magyar-, török-, francia- és németnyelvű cikke jelent meg.

A világháború alatt a társaság Keleti Kultúrközpont (Turáni Társaság) néven a magyar, török és bolgár kormányok hathatós támogatásával *többszáz török és bolgár ifjút neveltetett* magyar főiskoláinkon és különböző szakiskoláinkon, akiknek nagy része ma hazájukban fontos és méltó helyeken működik nemzetük érdekében. A társaság tekintélyes *szakkönyvtárt* gyüjtött össze hatáskörére vonatkozó tudományos művekből, amelyek tagjaink okulására rendelkezésre állanak. Azonkívül egész sor *kiadványt* adott ki, részint egymaga, részint más társulatokkal karöltve.

A társaság a magyarral rokon nemzetekkel való komoly, békés, főleg tudományos együttműködést folytatott, összhangban a többi nemzetekkel. Ebben a törekvésünkben eredményesen támogattak bennünket az illetékes tényezők, valamint társaságunk tagjainak és barátainak jelentős száma. Fogadják érte hálás köszönetünket.

Társaságunk állandóan saját magyar nemzetünk, úgymint a velünk rokon eredetű és érzésű nemzeteknek sikeres előrehaladását, egészséges fejlődését és tartós boldogulását kívánja előkészíteni és biztosítani, főleg a Kelet felé, az egész emberiség javára.

E munkánkban mindenkinek, ki ebben velünk érez, hathatós és eredményes közreműködését kérjük.

A Társaság Védnöke:

Ő császári és királyi Fensége, dr. vitéz József Ferenc főherceg.

ELNÖKSÉGE:

Elnök:

Pekár Gyula, m. kir. titkos tanácsos.

Alapító és örökös tiszteletbeli elnök:

Paikert Alajos ny. államtitkár.

Elnökhelyettes:

Dr. Cholnoky Jenő, egyetemi ny. r. tanár.

Társelnökök:

dr. Darányi Kálmán, m. kir. miniszterelnök,
dr. Hóman Bálint, m. kir. vallás- és közokt. miniszter,
dr. Pataky Tibor, államtitkár,
dr. Szily Kálmán, államtitkár,
dr. Tahy László, államtitkár,
Vig Albert, ny. h. államtitkár,
Zsedényi Béla, ny. h. államtitkár.

Tiszteletbeli elnök:

Monsignore gr. Vay Péter.

Ügyvezető alelnök:

dr. Bán Aladár, m. kir. kormányfőtanácsos.

Alelnökök:

vitéz Galánthay-Glock Tivadar, ny. á. tábornok,
dr. Kovács-Karap Ernő, ügyvéd,
dr. Marzsó Lajos, m. kir. főgeológus,
dr. Mezey István, ügyvéd,
dr. Pröhle Vilmos, egy. ny. r. tanár,
Vikár Béla, ny. elnöki főtanácsos.

IGAZGATÓTANÁCSA:

Balogh Andor, miniszteri tanácsos,
dr. Bartucz Lajos, egy. m. tanár,
vitéz Csécsi Nagy Imre, ny. á. altábornagy,
dr. Gévay-Wolff Nándor, ny. államtitkár,
dr. Jeney Endre, egy. ny. r. tanár,
Kállay Ubul, v. főispán,
dr. Lechner Jenő, egy. ny. r. tanár,
dr. vitéz Nagy Iván, min. titkár,
dr. Péch Aladár, ny. tanker. főig.,
Podhorszky Vilmos, ny. számv. főig.,
dr. Rüblein Richárd, ny. min. tan.,
Szentgáli Antal, mérnök,
dr. f. Takács Zoltán, egy. m. tanár,
dr. Thegze-Gerber Ferenc, a legfőbb számszék ny. alelnöke,
Thoroczkai-Wigand Ede, m. kir. kormányfőtanácsos,
báró Villani Lajos, követségi tanácsos,
dr. Virányi Elemér, középiskolai tanár.

TISZTIKARA:

Igazgató:

Csepreghy Béla.

Főtitkár:

dr. Lukinich Frigyes.

Titkárok:

Sipos Jenő,
Szabó János.

Fogalmazók:

Primusz István,
Tahy Imre,
dr. Török László.

SZÁMVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁGA:

dr. Thegze-Gerber Ferenc, dr. Rüblein Richárd, Podhorszky Vilmos.

A tanfolyam tanárai:

dr. Bán Aladár, a finn nyelv tanára,
vitéz Galánthay-Glock Tivadar, a török nyelv tanára,
dr. Habán Jenő, a japáni nyelv tanára,
Ivanoff Iván, a bolgár nyelv tanára,
dr. Megyeri József, a kínai nyelv tanára,
dr. Pogrányi Nagy Félix, a sumír és etruszk nyelv tanára.

LA SOCIÉTÉ TOURANIENNE

(ASSOCIATION HONGROISE DE PARENTÉ ETHNIQUE.)

La Société fut fondée en 1910 à Budapest dans le but d'étudier d'une manière approfondie les sciences, les arts et les progrès sociaux et économiques des Nations apparentées, de les developper et d'accorder toujours son activité aux interêts de la Nation Hongroise. Elle s'éfforca modestement d'accomplir cette tâche pendant un quart de siècle. Elle a toujours évité les questions réligieuses et politiques, elle désire arriver à son but en accord et en coopération aussi avec les peuples non-touraniens. Elle demande toujours la collaboration efficace des cercles scientifiques hongrois et étrangers — pour être en état — de pouvoir accomplir au mieux et dignement sa mission.

Le premier Président de la Société était le comte Paul Teleki, les premiers Présidents d'Honneur étaient le comte Béla Széchenyi et Ármin de Vámbéry.

Déja au début, la Société avait des éminents membres et collaborateurs comme: George Almássy, Aladár Bán, le comte Miklós Bánffy, Dezső Bozóky, Jenő Cholnoky, Mór Déchy, Béla Erődy, Tivadar Galánthay, Gyula Germanus, Ignác Goldzieher, Mihály Kmoskó, Lajos Lóczy, Ernő Ludwig, Ferenc Luttor, Ede Mahler, Sándor Márky, Gyula Mészáros, Rezső Millecker, Bernát Munkácsy, Géza Nagy, Alajos Paikert, Gyula Pekár, Béla Posta, Gyula Prinz, Vilmos Prőhle, Gyula Sebestyén, Imre Sebők, Gyula Szekfű, Kálmán Szily, le comte Péter Vay, Antal Velics, Albert Víg, Béla Vikár, Árpád Zempléni, Béla Zsedényi, dont le nombre augmenta toujours pendant ces 25 années.

Nous soulignons ici quelques des nos membres et collaborateurs étrangers: Abdul Baha Abbas, Abdul Latif, M. Arnautoff, A. Balahanoff, W. Bang, Erkin Behic, Le Coq, Petrie Flinders, Hamdullah Subhi, Sven Hedin, A. Hermann, Imaoka Juichiro, Arvi Jörventaus, Richard Jöffert, Bernhardt Line, Tani Masayuki, Vicomte Nabashima, Eugen Oberhummer, Konstantin Päts, Aarni Penttilä, Reşit Safet Atabinen, Saigo Jugo, Bekir Sitki, Emil Setälä, Onni Talas, Maila Talvio, Sumioka Tomoyoshi, Sir Aurel Stein, Georg Wagener, Lawrence Woolley.

La Société a déja organisé dans ses premières années plusieures éxpéditions scientifiques, c'est à dire voyages d'études, en Asie-Mineure et Centrale ainsi qu'en Asie Orientale. Tels étaient les voyages d'études des Messieurs Gyula Mészáros et Rezső Millecker dans la région de Tuz-Tchölli en Asie-Mineur de Mr. Imre Timkó dans les environs du Lac Caspi et Aral, le second voyage de Mr. Millecker dans les contrées entre Konia et Kaisarié, le voyage des Messieurs Jenő Kovács et Lajos Holzwarth dans la région caucasienne, des Messieurs Imre Sebők et Aurél Schulz par la Russie-Asiatique dans les environs du Lac Baikal à Mongolie, à Mandchourie, et en Chine; enfin le voyage de Mr. Béla Lakos en Asie-Mineure etc.

La Société a fondé plusieures Sections et Commissions et mis en activité une série permanente de conférences et des cours de langues touraniennes, elle publie son Périodique „Turan", paraissent déjà depuis 1913, dans lequel outres des articles des écrivains éminents hongrois, un grand nombre d'illustres savants étrangers ont pris part à la rédaction et différentes langues: allemande, française, turque et hongroise.

Pendant la Guerre Mondiale la Société — sous la dénomination „Centre de Culture Orientale" (Société Touranienne) — à fait instruire plusieures caintaines de jeunes Turcs et Bulgares, dans les écoles supérieures et professionnelles hongroises, avec l'appui éfficace des Gouvernements Hongrois, Turc et Bulgare. La plus part de ces étudiants occupent aujourd'hui d'importantes positions et travaillent dans l'intérêt de leurs pays. La Société a rassemblé une Bibliothèque professionnelle dans le cercle de son activité cette collecti on de livres reste à la disposition de nos membres. En outre la Société a distribué une série d'éxemplaires, en partie elle même, en partie avec d'autres Sociétés.

La Société a continué une collaboration sincere, paisible et surtout scientifique avec les Nations apparentées en accord avec les autres Nations. Notre éffort a été appuyé par des facteurs competents, ainsi que par un nombre considérable de nos membres et de nos amis. A tous, nos plus chaleureux remerciements!

Notre Société désire constamment préparer, développer et assurer le progres, la saine évolution et le bonheur durable de la Nation Hongroise ainsi que des Nations apparentées et de mêmes sentiments, et surtout celles de l'Orient, pour le Salut de l'Humanité toute entière.

Nous demandons une collaboration active et éfficace de tous ceux qui s'intéresse a notre tâche.

*

L'adresse de la Société: Société Touranienne (Association Hongroise de Paranté Ethnique). — Budapest, Parlament, Porte XI. Tel.: 11—37—77. Station accessoire 40.

Protecteur:

Son Altesse Impériale et Royale l'Archiduc Joseph François.

LA PRÉSIDENCE:

Président:

Gyula Pekár, Conseiller Intime Royal Hongroise.

Fondateur et Président Honoraire à vie:
Alajos Paikert, Secrétaire d'Etat e. R.

Président Adjoint:

Jenő Cholnoky, Prof. d'Université.

Co-Présidents:

Kálmán Darányi, Premier Ministre,
Bálint Hóman, Ministre des Cultes et de l'Instruction publique,
Tibor Pataky, Secrétaire d'Etat,
Kálmán Szily, Secrétaire d'Etat,
László Tahy, Secrétaire d'Etat,
Albert Vig, Secrétaire d'Etat Adj. e. R.,
Béla Zsedényi, Secrétaire d'Etat Adj. e. R.

Président Honoraire:
Monsignore le Comte Péter Vay.

Viceprésident gérant:
Aladár Bán, Conseiller de Gouvernement.

Viceprésidents:
Tivadar Galánthay-Glock, Général e. R.
Ernő Kovács-Karap, Avocat,
Lajos Marzsó, Géologue en Chef,
István Mezey, Avocat,
Vilmos Pröhle, Prof. d'Université,
Béla Vikár, Premier Conseiller e. R.

FONCTIONNAIRES:

Directeur:
Béla Csepreghy.

Secrétaire Général:
Frigyes Lukinich.

Secrétaires:
Jenő Sipos,
János Szabó.

Rédacteurs:
István Primusz,
Imre Tahy,
László Török.

Professeurs des cours de langues:
Aladár Bán, langue finnoise,
Tivadar Galánthay-Glock, langue turque,
Jenő Habán, langue japonaise,
Ivan Ivanoff, langue bulgare,
József Megyeri, langue chinoise,
Félix Pogránvi Nagy, langue soummerienne et etrusque.

LE JUBILÉ DE LA SOCIÉTÉ TOURANIENNE.

C'est le 12 décembre 1936. que la Société Touranienne a fêté à Budapest, sous tous rapports digne de son passé, *le 25. anniversaire de sa fondation et de son activité*, dans la salle des Délégations du Parlement hongrois. Cette séance eut lieu sous la haute présidence de Son Altesse Impériale et Royale *l'Archiduc Joseph François*, et y assistèrent les représentants du Gouvernement royal hongrois, les diplomates des pays et Nations apparentés, puis les délégués des Sociétés scientifiques étrangères et hongroises, poursuivant le même but, ainsi que les membres de la Société et ses amis. Dans son discours d'ouverture l'Archiduc Joseph François a tout d'abord souhaité la bienvenue aux représentants du Gouvernement, de la diplomatie et des Nations apparentées. Puis, abordant le sujet, il désigna l'activité de la Société Touranienne comme une mission réelle et culturelle, qu'il compara à „l'Union de la Nation" réalisée par Mussolini. Il condamma sévèrement l'action individuelle ainsi que les essais tentés en vue de ressuciter le paganisme, qu'il désigna comme une profanation de l'idée touranienne. Il cita comme exemple le premier roi de Hongrie, Saint Etienne, qui, tout en supprimant le paganisme, a pu cependant conserver et développer les traditions nationales. Il parla en termes élogieux de la grandiose et parfaite organisation militaire, ainsi que du travail culturel des Japonais, qui reposent sur une base saine et nationale consciente de sa valeur.

Le discours de Son Altesse Royale fut chaleureusement accuelli et fit une impression profonde sur l'auditoire. (Applaudissement prolongés.)

M. *François Kiss* donna ensuite lecture de „l'Ode Touranienne" pleine de verue de M. *Etienne de Szathmáry*.

Puis ce fut M. *Jules de Pekár*, Conseiller Intime et Président de la Société qui prononça son discours solennel au cours duquel il adressa ses salutations aux nations parantés en recommandant une collaboration étroite de toutes les Nations Touranniennes. Il cita les noms de tous ceux qui furent les pionniers de cette idée et souligna la signification et l'importance de la pensée touranienne d'un point de vue général de l'humanité. (Applaudissement prolongés.)

Ce fut ensuite M. *Alajos de Paikert*, fondateur et président honoraire à vie de la Société qui, dans sa conférence détaillée „Le passé et l'avenir des peuples touraniennes" expliqua quels étaient les peuples qui depuis les anciens Soumeriens pouvaient être considérés comme touraniens. Il énuméra les résultats culturels obtenus par tous ces peuples en soulignant le mérite des Soumeriens concernant l'écriture, l'astronomie, l'édification des villes, la constitution des Etats, la législation, le calendrier, etc. Il parla ensuite de l'antique civilisation des Hetitiens, Etrusques, Pelasgues, Scythes, Parthes, Turcs, Chinois, Japonais. Il démontra ensuite que nulle part au monde il n'existait une race absolumment pure, et que la collaboration de tous les peuples est à souhaiter. Puis il exposait en

détail le développement scientifique et technique des états touraniens modernes (Finlande, Estonie, Hongrie, Bulgarie, Turquie, Japon). Il termina en disant que l'idée touranienne était le lieu entre les nations apparentées, mais que le progrès ne pouvait être basé que sur l'idée nationale et religieuse qui a toujours fait ses preuves. Il ne faut pas détruire mais construire, ne pas anéantir mais créer. Créons donc partout un bien-être utile et durable, profitable non seulement aux peuples touraniens mais aussi à l'humanité toute entière.

Après cette conférence qui fut chaudement applaudie, M. *Louis de Marzsó*, Secrétaire Général de la Société, lut un résumé concernant les 25 années d'activité de la Société, entre autres: sa fondation, les expeditions et voyages scientifiques en Asie mineure, centrale et orientale; les conférences scientifiques, le periodique „Turán", les différents cours, l'éducation de la jeunesse touranienne au cours de la grande guerre, la bibliothèque touranienne, etc.

Tous ces résultats furent bien accueillis par l'auditoire. Ce furent ensuite *les Représentants des pays apparentés* (Turquie, Japon, Bulgarie, Finlande et Estonie) qui, par la voix de leurs ministres et chargés d'affaires, adressèrent à la Société leur fraternelles et cordiales salutations à l'occasion de son XXVe anniversaire. (Applaudissement.)

Son Altesse Royale remercia les Ministres et Chargés d'Affaires étrangers de leurs aimables paroles.

Ensuite les nombreux Représentants des Sociétés scientifiques étrangères et hongroises, prirent, tour à tour, la parole, pour exprimer leurs félicitations. Cette solennelle et mémorable séance fut close par une allocution de Son Altesse le Président — Protecteur qui remercia l'assistance en termes éloquents.

Le 13 décembre 1936. la Société organisa dans la salle d'honneur du Conservatoire National un Concert auquel participèrent les peuples parents. Les artistes hongrois, finlandais, estoniens, bulgares et turcs saluèrent les délégues et les représentants des Nations parentées par des chansons et des paroles dans leur langues respectives.

RÉSUMÉ DU CONTENU DE LA XIX. ANNÉE DU TURÁN.

M. *Alajos de Paikert*, fondateur et président honoraire à vie, a dans son étude *„La mission des Nations touraniennes"* fait ressortir le mérite de l'idée touranienne et souligne la collaboration des peuples touraniens qui a servi non seulement leurs propres intérêts mais aussi ceux de l'humanité toute entière. Il parla ensuite d'une façon détaillée du passé et du présent de chacun des peuples touraniens en s'étendant tout particulièrement sur l'antique civilisation des Soumériens jusqu'à celle toute moderne des Japonais. La mission des peuples touraniens, dit-il, est d'assurer le développement de leur civilisation, de leur organisation, de leurs progrès et, — animés d'un noble zèle, — collaborer étroitement avec les autres nations dans l'intérêt d'une coopération harmonieuse et fraternelle.

M. *Eugène de Cholnoky*, Coprésident de la Société, Président de la Société Géographique Hongroise, qui fit jadis des études approfondies sur les contrées et les peuples de la Chine et de l'Asie orientale, nous parla dans son article intitulé *„Les déserts de l'Asie intérieure"* de l'antique civilisation des anciens peuples, des grands généraux, fondateurs d'États ainsi que des grands travaux d'irrigations qui existaient dans un temps où les peuples d'Europe vivaient encore dans des conditions très primitives.

M. *Eugène de Cholnoky*, nous montre ensuite que la civilisation Soumerienne ainsi que d'autres semblables se répandirent dans les plaines touraniennes et que de là elles furent transplantées par les grandes nations, qui, en conquerants, se dirigèrent vers l'Orient et l'Occident.

M. Aladár Bán, Vice-président Gérant de la Société et rédacteur du periodique „Turán" a en termes élogieux fait un *„Compte-rendu du Vme Congrès culturel finno-ougrien"* qui eut lieu à Tallin à l'occasion d'une réunion scientifique des Nations parentes à laquelle on remarquait la présence de nombreux représentants de la Hongrie, de la Finlande, et de l'Estonie.

M. Aladár Bán qui connait à fond la civilisation finlandaise et estonienne, est bien connu par sa traduction de la „Kalevipoeg" oeuvre parue dans une édition spéciale. Ses poèmes en langue finlandaise et estonienne paraîtront sous peu à l'occasion du congrès.

M. Joseph Megyeri, professeur de la langue chinoise de la Société, a dans son étude *„La renaissance de la Chine"* démontré et mis en relief l'importance du mouvement du général Chiang-Kai-Che. Ce général, un des plus éclaires, s'est donné pour mission de faire revivre et de moderniser la Chine sur une base saine et raisonnable et en bonne entente avec les autres nations.

M. Iván de Nagy, membre de la direction de la Société, expert de la question, a conféré sur *„Les livres d'enseignements et nos parents du Nord"*. Après avoir démontré les lacunes de ces manuels il indiqua le moyen d'y remédier.

M. Etienne Mezey, Viceprésident de la Société et Viceprésident gérant de l'Association Hungaro-Nippone, dérivée de notre Société, nous a parlé dans sa conférence intitulée *„Rapports culturels hungaro-japonais"* des travaux des savants hongrois, ainsi que des résultats obtenus au cours des 25 années de notre Société, qui depuis sa fondation porta un intérêt tout spécial à la nation japonaise, à sa grande civilisation et tâcha toujours d'établir une collaboration étroite avec cette Nation de haute culture.

M. Etienne Mezey rédige, en collaboration avec le professeur Zoltán de Takács, l'éminent expert de l'art japonais, la revue „Távol Kelet" (Extrême Orient).

M. Frigyes de Lukinich, Secrétaire Général de la Société donne, dans sa conférence intitulée *„La propagation de l'idée touranienne parmi les peuples"* — un compte rendu des vieilles aspirations hongroises concernant la patrie d'origine, en rapport avec la civilisation des peuples de l'Asie tout en soulignant l'activité de notre Société.

Ede de Thoroczkay-Wigand, membre de la direction, explique dans son étude détaillée *„Vieilles étoiles de Turán"* l'idéologie, l'imagination et la mythologie des peuples touraniens concernant les étoiles.

Parmi les publications il faut encore mentionner l'article du Vice-president de la Société, le *général vitéz Tivadar Galánthay*, intitulé *„La politique intérieure de la Turquie"*, dans lequel il s'occupe spécialement, du fondateur du nouvel Etat turc S. E. Kemal Atatürk et de son activité riche en succès. Il nous démontre que la Turquie est devenue l'un des Etats les plus modernes: Il traite ensuite de la science, de la littérature, de l'économie politique et termine en disant que la Turquie s'efforce de plus en plus à accorder ses intérêts avec ceux des grandes Nations du monde.

„MINDEN MAGYAR TUD TÖRÖKÜL"

ÚJ TÖRÖK NYELVTAN

CÍMŰ KÖNYV MEGJELENT

KAPHATÓ A SZERZŐNÉL

BOÉR GYÖRGY

BUDAPEST, XI. BERZSENYI-U. 9. Földsz. 4

A Turáni Társaság

1937. évi június, július és augusztus hónapokban

társasutazást

rendez ***Bulgáriába, Törökországba és Finn-Észtországba***

Mindennemű felvilágosítással szolgál a Társaság irodája d. e. 10—2-ig. Országháza XI. kapu. Telefon: 11-37-77 40 m. á.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

M. T. AKADÉMIA
KÖNYV-
TÁRA

TURÁNI TÁRSASÁG

Alapíttatott: 1910-ben. — Székhelye: Budapest, Országháza.

A társaság *célja* a velünk rokon turáni népek tudományával, történetével, irodalmával, művészetével és közgazdaságával foglalkozni, ezeket ismertetni, a magyar érdekekkel összhangba hozni s ezáltal ezekkel a népekkel mind kulturális, mind pedig társadalmi és gazdasági téren szorosabb kapcsolatot létesíteni.

Működése altruisztikus irányú, tevékenysége elsősorban tudományos és oktatásügyi; kizárja a vallási és felekezeti kérdéseket.

A társaság *tagja* csak olyan feddhetetlen jellemű egyén lehet, aki a társaságot vezető eszméktől áthatva, azokért működni kész.

A Turáni Társaságnak négyféle tagja van: 1. alapító, 2. rendes, 3. pártoló, 4. tiszteleti.

I. *Alapító tag*, aki a társaság céljaira legalább 150 pengőt adományoz. Jogi személyek alapító tagsági díja legalább 300 pengő.

II. *Rendes tagok*. A rendes tagokat a turáni eszme és a társaság érdekében kifejtett munkásságuk elismeréseül az igazgató tanács választja. Tagdíjat nem fizetnek.

III. A *pártoló tagokat* a végrehajtó bizottság veszi fel s évi 5 pengő tagdíjat fizetnek, tagsági kötelezettségük három évre terjed s ha a harmadik év végéig kilépésüket be nem jelentették, a tagság kötelezettsége a következő évre is fennáll.

IV. *Tiszteleti tagok* az igazgató tanácstól megválasztott kiválóságok.

Az összes tagok látogathatják a társaság rendezte előadásokat és egyéb összejöveteleket s tagilletményül kapják a társaság folyóiratát.

A társaság védnöke: *vitéz dr. József Ferenc* főherceg, elnöke: *dr. Pekár Gyula*. Alapító és örökös tiszteletbeli elnök: *Paikert Alajos*. Ügyvezető alelnök: *dr. Bán Aladár*. Felelős szerkesztő és a Finn-észt Intézet vezetője: *dr. Bán Aladár*. Igazgató: *Csepreghy Béla*. Főtitkár: *dr. Lukinich Frigyes*.

Telefon: Aut. 11-37-77., 40. mellékállomás.

TAGTÁRSAINKHOZ.

Felhívjuk t. Tagtársaink figyelmét arra, hogy mintegy 1200 kötetet magában foglaló könyvtárunk minden hétköznap 11—13 óra között rendelkezésükre áll. Könyvet hazavinni csak a becsérték letétbehelyezése mellett lehet.

Kalevipoeg

az észtek nemzeti éposza. — Észtből fordította és bevezetéssel ellátta

Bán Aladár

A 336 lapra terjedő mű ára a Turáni Társaság tagjainak fűzve 3 pengő, díszes vászonkötésben .... 4 pengő.

A LÍV FÖLD ÉS NÉPE

Írta Dr. LUKINICH FRIGYES. Illusztrálta vitéz GALÁNTHAY-GLOCK TIVADAR

● Kapható a Turáni Társaságban is. Ára fűzve 3 pengő, kötve 4 pengő

A TURÁNI TÁRSASÁG

kiadóhivatalában a következő kiadványok kaphatók:

Turán	1913. évfolyam	.....	2·— P
„	1917. „	.....	3·— P
„	1918. „	(1—2. szám elfogyott)	2·— P
„	1921. „	(elfogyott).	
„	1922. „	.....	3·— P
„	1923. „	(a 3—4. szám elfogyott)	3·— P
„	1924. „	.....	2·— P
„	1925. „	.....	2·— P
„	1926. „	.....	2·— P
„	1927. „	.....	2·— P
„	1928. „	.....	2·— P
„	1929. „	.....	2·— P
„	1930. „	.....	3·— P
„	1931. „	.....	3·— P
„	1932. „	.....	3·— P
„	1933. „	.....	3·— P
„	1934. „	.....	3·— P
„	1935. „	.....	3·— P
Szentgály Antal: Szibéria			—·60 P
Posta Béla: A moszlim művészet hatásának példái Erdélyben			—·60 P
Paikert Alajos: A turáni eszme politikai vonatkozásai			—·30 P
— — Magyar lehetőségek Keleten			—·30 P
— — Ázsia ébredése			—·30 P
Márki Sándor: A turáni népek története			—·30 P
— — Kapcsolatok a turáni népek történetével			—·30 P
Dr. Lechner Jenő: A turáni népek művészete			—·30 P
Dr. Bán Aladár: A százéves Kalevala			—·30 P
Dr. Horváth Jenő: A modern Kelet			1·— P
Isirkoff: Bulgária. Fűzve 1·20 P, kötve			2·— P

Kiadó: a Turáni Társaság, Budapest, Országháza. 24.912. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda. (F.: Thiering R.)